

TRUMP DÖNEMİ AMERİKAN GÜVENLİK POLİTİKASINDA
NATO'NUN ARAÇSALLAŞTIRILMASI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ ÜNİVERSİTESİ

HÜSEYİN ADATEPE

GÜVENLİK ÇALIŞMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ARALIK 2022

Bu Yüksek Lisans Tezinin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm koşulları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Serdar SAYAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Müdürü

Bu çalışmayı okuduğumu ve çalışmanın kapsam ve içerik olarak Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı'nda bir Güvenlik Çalışmaları Yüksek Lisans Tezi olabilecek yeterlilikte olduğuna kanaat getirdiğimi onaylıyorum.

Yüksek Lisans Tez Danışmanı

Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA

(TOBB ETÜ, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler)

Yüksek Lisans Tez Jürisi Üyeleri

Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN

(TOBB ETÜ, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler)

Dr. Öğr. Üyesi Haluk KARADAĞ

(Başkent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler)

Yüksek Lisans Tezi içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Hüseyin ADATEPE

ÖZ

TRUMP DÖNEMİ AMERİKAN GÜVENLİK POLİTİKASINDA NATO’NUN ARAÇSALLAŞTIRILMASI

ADATEPE, Hüseyin

Yüksek Lisans, Güvenlik Çalışmaları

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA

Bu yüksek lisans tezinde, ABD ve NATO arasındaki ilişki kapsamında, Trump döneminde ABD güvenlik politikasında NATO'nun bir araç olarak kullanılması, Neoklasik Realizm bağlamında incelenmektedir. ABD güvenlik politikasının öncelikleri ve amaçları ile NATO'nun politikaları tahlil edilmiştir. Bu bağlamda, 2017 yılında yayınlanan ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi ile 2020 yılında yayınlanan NATO 2030 Raporu karşılaştırılmış ve iki politika belgesi arasındaki benzerlikler ortaya konmuştur. “NATO, Trump Döneminde askeri, siyasi ve ekonomik açıdan Amerikan güvenlik politikasında bir araç olarak kullanılmıştır.” görüşü hipotezi oluşturmaktadır. “2017 ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi ve NATO 2030 Raporu belgelerinde yer alan temel politika konularından hareketle, Trump Dönemi ABD güvenlik politikasında NATO, askeri, siyasi ve ekonomik açıdan bir araç olarak nasıl kullanılmıştır?” sorusu temel araştırma sorusu olarak belirlenmiştir. Bu tezde, nitel araştırma yöntemlerinden vaka analizi ve süreç takibi yöntemleri kullanılmış ve söz konusu iki belge karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Bunun sonucunda, ABD'nin dış politika sürecinde NATO'yu bir araç olarak kullandığı ve NATO'yu doğrudan etkilediği belirlenmiştir. Öte yandan NATO'nun da ABD ile benzer politikalar benimseyerek ortak hareket etme arzusu içinde olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik Politikası, NATO, ABD, Trump, Araçsallaştırma

ABSTRACT

INSTRUMENTALIZATION OF NATO IN AMERICAN SECURITY POLICY IN THE TRUMP PERIOD

ADATEPE, Hüseyin

Master of Arts, Security Studies

Supervisor: Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA

In this master's thesis, the use of NATO as an instrument in the US security policy during the Trump Presidency era, within the scope of the relationship between the USA and NATO, is examined in the context of Neoclassical Realism. The priorities and objectives of the US security policy and the policies of NATO have been analyzed. In this context, the US National Security Strategy Document published in 2017 and the NATO 2030 Report published in 2020 were compared, and the similarities between the two policy documents were revealed. The hypothesis of this study is the view that NATO was used as an instrument in US security policy in terms of military, political and economic aspects during the Trump Era. Based on the main policy issues mentioned in the 2017 US National Security Strategy Document and NATO 2030 Report, the study's primary research question determined how NATO was used as a military, political and economic instrument in the US security policy during the Trump Era. This thesis used case study and process-tracing methods from qualitative research methods, and the two documents were analyzed by comparison. As a result, it has been found that the USA uses NATO as an instrument in its foreign policy and directly affects NATO. On the other hand, it has been seen that NATO desires to collaborate by adopting similar policies with the USA.

Key Words: Security Policy, NATO, USA, Trump, Instrumentalization

Yüksek lisans eğitimim sırasında sınıf arkadaşım olan ve 10 Şubat 2021 tarihinde
Gara'da şehit olan Piyade Yüzbaşı Burak COŞKUN'a ithafen...

TEŞEKKÜR SAYFASI

Yüksek lisans eğitimim sırasında ve tezimin yazım sürecinde bana her türlü yardımı sağlayan ve çalışmalarımı sabırla takip edip bana yol gösteren saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Haldun YALÇINKAYA'ya teşekkürlerimi sunuyorum.

Değerli görüşleriyle tezime önemli katkılar sağlayan tez savunma sınavı jüri üyeleri Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN ve Doç. Dr. Haluk KARADAĞ hocalarıma teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca öğrendiklerimi borçlu olduğum TOBB ETÜ Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü hocalarıma, eksik kaldığım yerlerde bilgileri ile beni destekleyen ve çalışmalarım da yardımlarını esirgemeyen Arş.Gör. Orçun DEMİR'e teşekkür ederim.

Bu süreçte gerek anlayışları gerekse çalışmalarım da yardımları sebebiyle bünyesinde bulunduğum Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi'nden başta J.Alb.Dr.Öğr.Üyesi Bürke Uğur BAŞARANEL olmak üzere, üstlerime ve çalışma arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Son olarak, beni sevgi ve saygı ile yetiştirerek bugünlere gelmeme destek olan aileme, çalışmalarım da destek olan ve bana daima güvenen, bu tezin son halini almasına yardımcı olan sevgili eşim Şeyma ADATEPE'ye sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL SAYFASI.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT.....	v
İTHAF SAYFASI	vi
TEŞEKKÜR SAYFASI	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
BÖLÜM II.....	5
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	5
2.1. Araştırma Hipotezi	5
2.2. Araştırma Sorusu.....	7
2.3. Metodoloji	10
BÖLÜM III	13
KURAMSAL ÇERÇEVE	13
3.1. Klasik Realizm	13
3.2. Neorealizm (Yapısal).....	17
3.3. Neoklasik Realizm	21
3.3.a. Değişkenler.....	25
3.3.a.i. Bağımsız Değişken: Uluslararası Sistem	25
3.3.a.ii. Bağımlı Değişken: Dış Politika Kararları	26
3.3.a.iii. Ara Değişkenler	27
3.4. Tez Çalışmasında Neoklasik Realizm Teorisi'nin Kullanılması	33
BÖLÜM IV	39
AMERİKAN DIŞ POLİTİKASININ GENEL İLKELERİ.....	39
4.1. Amerikan Dış Politikası'nın Oluşum Süreci ve Aktörleri.....	39
4.2. Amerikan Başkanlarının Dış Politika Doktrinleri	41
4.3. Amerikan Dış Politikasında Güvenlik Kavramı.....	47
4.4. Amerikan Dış Politikasında Transatlantik İlişkiler	50
4.5. Amerikan Dış Politikasında NATO'nun Önemi.....	52

BÖLÜM V	55
AMERİKAN GÜVENLİK POLİTİKASINDA NATO'NUN ARAÇSALLAŞTIRILMASI	55
5.1. NATO'nun Kuruluş Nedenleri	55
5.2. Araçsallaştırma Kavramı	57
5.3. NATO'yu Bir Dış Politika Aracı Olarak Kullanan Ülke Örnekleri	58
5.3.a. Fransa	58
5.3.b. Türkiye	60
5.4. Trump Dönemi Amerikan Dış Politikasının Genel Başlıkları	63
5.4.a. Giriş	63
5.4.b. Genel Dış Politika Konuları	64
5.5. Trump Dönemi ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi (2017)	69
5.5.a. Amerikan Halkının, Vatanının ve Yaşam Tarzının Korunması	70
5.5.a.i. ABD'nin Sınır ve Toprak Güvenliği	71
5.5.a.ii. Tehditlerin Kaynaklarına Göre İzlenmesi	73
5.5.a.iii. Siber Saldırlardan ABD'nin Korunması	74
5.5.a.iv. ABD Direncinin Arttırılmasını Sağlamak	75
5.5.b. Amerikan Refahını Teşvik Etmek	76
5.5.b.i. Yurtiçi Ekonomiyi Canlandırmak	77
5.5.b.ii. Özgür, Adil ve Karşılıklı Ekonomik İlişkileri Teşvik Etmek	78
5.5.b.iii. Araştırma, Teknoloji, Buluş ve İnovasyonda Liderlik Etmek	79
5.5.b.iv. ABD Ulusal Güvenlik İnovasyon Üssünü Teşvik Etmek ve Korumak	79
5.5.b.v. Enerji Hâkimiyetini Benimsemek	80
5.5.c. Güç ile Barışı Korumak	81
5.5.c.i. ABD'nin Rekabet Avantajlarının Yenilenmesi	83
5.5.c.ii. Yetenekleri Yenilemek	84
5.5.c.iii. Diplomasi ve Devletçilik	89
5.5.d. Gelişmiş Amerikan Etkisi	91
5.5.d.i. İstekli Ortakları Teşvik Etmek	92
5.5.d.ii. Çok Taraflı Forumlarda Daha İyi Sonuçlar Elde Etmek	93
5.5.d.iii. Şampiyon Amerikan Değerleri	94
5.5.e. Bölgesel Bağlamda Strateji	94
5.5.e.i. Hint-Pasifik Bölgesi	95
5.5.e.ii. Avrupa	96
5.5.e.iii. Ortadoğu	97

5.5.e.iv. Güney ve Orta Asya	97
5.5.e.v. Batı Yarım Küre	98
5.5.e.vi. Afrika	99
5.6. NATO 2030 Raporu: Yeni Bir Çağ İçin Birliktelik	100
5.6.a. Önsöz.....	101
5.6.b. Giriş ve Temel Bulgular.....	101
5.6.b.i. Belirsiz Zamanlarda Stratejik Bir Çapa	102
5.6.b.ii. NATO'nun Siyasi Mirası: Değişime Uyum Sağlama	102
5.6.b.iii. Yeni Bir Çağa Uyarlanmış Yeni Siyasi Rol	103
5.6.b.iv. Vizyon.....	104
5.6.b.v. Temel Bulgular: 2030'a Doğru Yolculuk	104
5.6.c. Analiz: 2010-2030 Güvenlik ve Politika Ortamı	105
5.6.c.i. Güvenlik Ortamı: Sistemik Rekabetin Geri Dönüşü ve Küresel Tehditlerin Yükselişi.....	105
5.6.c.ii. Siyasi Ortam: Müttefik Birlik Üzerindeki Baskılar	106
5.6.d. Öneriler: NATO'nun Rolünün, Uyumunun ve İstişaresinin Güçlendirilmesi.....	106
5.6.d.i. NATO'nun 21. Yüzyıldaki Siyasi Amacı.....	107
5.6.d.ii. Her Yönden Ortaya Çıkan Tehdit ve Sınamalar Karşısında NATO'nun Siyasi Rolü ve Araçlarının Güçlendirilmesi.....	107
5.6.d.iii. NATO'nun Siyasi Uyum ve Birliğini Güçlendirmek.....	113
5.6.d.iv. NATO'nun Siyasi İstişare ve Karar Almasının Geliştirilmesi	114
5.6.e. Sonuç.....	114
5.7. 2017 ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi ve NATO 2030 Raporu'nun Karşılaştırılması.....	115
BÖLÜM VI.....	121
SONUÇ	121
KAYNAKÇA.....	125

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Amerikan Başkanlarının Doktrinleri.....	42
---	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1. Amerikan Dış Politikasının Kaynakları.....	41
Şekil 4.2. Amerikan Devlet Sistemi.....	46
Şekil 4.3. Amerikan Dış Politikasının Karar Alma Sistemi ve Süreci.....	47

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Ar-Ge	: Araştırma-Geliştirme
BİO	: Barış İçin Ortaklık
BM	: Birleşmiş Milletler
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
EDT	: Gelişen ve Yıkıcı Teknolojiler
GSMH	: Gayri Safi Milli Hâsıla
JİSD	: Ortak İstihbarat ve Güvenlik Bölümü
MC	: Milletler Cemiyeti
M.Ö.	: Milattan Önce
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NPT	: Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi
NSİB	: Ulusal Güvenlik İnovasyon Üssü
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TDK	: Türk Dil Kurumu
UGSB	: Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Amerika Birleşik Devletleri (ABD), 20. yüzyılın başlarından itibaren daha aktif bir dış politika anlayışı benimseyerek uluslararası ilişkileri temelden etkileyen birçok gelişmede öncü rol oynamıştır. Ekonomik, siyasi, askeri ve kültürel alanlarda yaşamış olduğu hızlı gelişim sayesinde gün geçtikçe daha etkili bir güç haline gelen ABD, özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra küresel çaptaki yerini sağlamlaştırmıştır. Hem I. Dünya Savaşı'na hem de II. Dünya Savaşı'na katılarak savaşların seyrini değiştiren ABD, sahip olduğu güç sayesinde Milletler Cemiyeti (MC), Birleşmiş Milletler (BM) ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) gibi birçok uluslararası kurumun ve ittifakın faaliyete geçmesinde belirleyici bir rol üstlenmiştir. Başta bu kurumların kuruluş süreci ve dünya savaşlarından sonraki barış görüşmeleri olmak üzere birçok konuda aktif bir dış politika anlayışı benimseyen ABD, sahip olduğu tüm yeteneklerle dış politikada başarıya ulaşmayı hedeflemektedir.

Kuruluş ilkelerine ve değerlerine bağlı kalmak için büyük çaba sarf eden ABD, kurucu başkanların dış politika konusunda takip ettiği “*ittifaklara katılmama (yalnızlık)*” ilkesini uzun yıllar sürdürmesine rağmen gelişen şartlar ve tehlikelerin boyutu nedeniyle bu ilkeyi ikinci plana atmıştır. Uluslararası güvenliğin ve barışın sağlanması amacıyla siyasi, askeri ve ekonomik birçok ittifaka dâhil olan ABD, geniş bir hareket alanına sahiptir. Başkanın dış politika önceliklerini ve araçlarını belirleme konusunda büyük bir yetkiye sahip olması, ABD dış politikası geçmişinin başkanlar üzerinden analiz edilmesine imkân sağlamaktadır. Her başkanı belirlemiş olduğu dış politika yol haritası, o başkanı adını taşıyan bir doktrin ile alınmasına ve dönem dönem incelenmesine olanak sağlamaktadır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra mevcut uluslararası sistemin belirlenmesi ve rakiplerin dengelenmesi için en önemli devletlerden birisi haline gelen ABD, müttefikleri için bir koruma kalkanı oluşturmuş ve demokratik değerlerin yayılması için çaba sarf etmiştir. Bu çabanın bir sonucu olarak, II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan NATO, ABD dış politikasının ve askeri varlığının en önemli yansımalarından

birisi olmuştur. Komünizm tehdidine karşı Avrupalı devletleri ve değerleri korumak amacıyla 1949 yılında kurulan NATO, üyeleri arasında askeri ve siyasi yönden uyum yakalanmasını sağlamıştır. Amerikan güvenlik politikalarında her zaman önemli bir yere sahip olan NATO, müttefiklerin önceliklerine ve çıkarlarına paralel olarak kendini güncelleyerek en önemli askeri ittifak olarak varlığını sürdürmektedir.

Amerikan güvenlik politikası ile genel olarak paralel bir yol izleyen NATO, hem üyeleri hem ortakları için önemli bir güç ve hareket alanı yaratmaktadır. Yaklaşık bir milyar insanı barındıran ve dünya Gayri Safi Milli Hasılası (GSMH)'nin %50'sini yakın bir ekonomik gücü yöneten 30 ülkenin varlığı, ittifaka; caydırıcı, üstün ve korkutucu bir özellik katmaktadır (NATO 2030, 2020, s.5). ABD liderliğinde izlenen politikalar, NATO'nun güncellenmesine katkı sağlarken aynı zamanda kuruluş nedeni ortadan kalkmasına rağmen etkinliğini sürdürmesine yardımcı olmaktadır.

ABD Başkanlarının askeri konularda NATO bir araç olarak kullanma geleneği, Donald Trump döneminde de devam etmiş ve NATO ile ABD arasındaki benzer politikaların sürdürülme ilkesel olarak kabul edilmiştir. Selefî olan Barack Obama'ya göre daha öngörülemez politikalara sahip olduğu değerlendirilen Trump, ABD'nin askeri gücünü ve siyasi varlığını yükseltmek için sert politikalar benimseyeceğini açıklamıştır. Trump dönemi dış politika önceliklerinin NATO politikaları ile birlikte değerlendirilmesi, ABD ile NATO arasındaki benzerlik oranının daha açık bir şekilde ortaya konmasına yardımcı olacaktır.

2017 yılında, Trump döneminin ilk Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi (UGSB) yayınlanmıştır. Göreve gelme süreleri göz önüne alındığında, ABD Başkanları tarafından yayınlanan en erken Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi olan bu belge, Trump döneminin ölçekli politikalarını ve yol haritasını göstermektedir. Trump dönemi dış politika araçlarını ve ilkelerini anlamak için en temel belgelerden biri olan bu strateji belgesi, hem müttefikler hem de uluslararası kuruluşlar tarafından dikkatle takip edilmiştir. Yeni politikaların öğrenilmesi ve geçmiş politikalar ne oranda sürdürüleceği konusunda önemli ipuçlarını veren belge, birçok konuyu barındırması ve fiziki uzunluğu nedeniyle önceki belgelerden farklı bir yapıya sahiptir.

Trump dönemi Amerikan güvenlik politikası araçları ile NATO arasındaki ilişkinin boyutunu öğrenmeyi amaçlarını bu çalışma; *Giriş, Araştırma Yöntemi, Kuramsal Çerçeve, Amerikan Dış Politikasının Genel İlkeleri, Amerikan Güvenlik*

Politikasında NATO'nun Araçsallaştırılması ve Sonuç olmak üzere toplam altı bölümden oluşmaktadır. *Giriş* bölümünde, ABD dış politika süreçlerinin kısa bir tarihi geçmişi anlatılarak başkanların ve doktrinlerin önemi ortaya konmuştur. Çalışmanın genel bir haritasını açıklamaya çalışan bölüm, diğer bölümler hakkında kısa bilgiler içermektedir.

Araştırma Yöntemi bölümünde, araştırmanın başlangıç noktasını oluşturan hipotezin belirlenme süreci anlatılmaktadır. Hipotezin doğruluğunun ispatı için araştırmanın hangi sorular üzerine inşa edileceği ve araştırmanın zaman kısıtının neye göre belirleneceği hususları da bu bölümde açıklanmaktadır. Hipotez ve araştırma sorularının hangi yöntem kullanılarak ispat edileceğine odaklanan Metodoloji bölümü ise, “vaka analizi” ve “süreç takibi” yöntemlerinin neden seçildiğine dair açıklamaları içermektedir.

Kuramsal Çerçeve bölümünde, çalışmanın temelini oluşturan dış politika, ittifak ve siyasi birlik kavramlarının ortaya çıkış süreci anlatılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın teorik olarak açıklanmasında Realizm teorisinin alt başlığı olan Neoklasik Realizm kullanılmıştır. Neoklasik Realizm'in ortaya çıkışı ve Realizm teorisinin önceki versiyonları incelenerek dış politika incelemesindeki temel argümanları açıklanmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenlere ek olarak ara değişkenlerinde açıklandığı bu bölümde; liderin tutumu, yerel aktörler, devlet-toplum ilişkisi ve stratejik kültür gibi başlıklarla devletlerin güvenlik ve dış politika davranışları ile ilkeleri açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, söz konusu çalışma için neden Neoklasik Realizm teorisinin seçildiğine dair bölüm ile çalışma-teori uyumunun belirtilmesi amaçlanmaktadır.

Amerikan Dış Politikasının Genel İlkeleri bölümünde, ABD'nin kuruluşundan itibaren etkili olan ilkeler açıklanarak dış politika aktörlerinin etkinliği üzerinde durulmuştur. ABD Başkanlarının doktrinlerinin ve transatlantik ilişkilerin öneminin vurgulandığı bölümde, güvenlik ve dış politika konuları ABD özelinde incelenmiştir. ABD ve NATO arasındaki ilişkinin tarihçesinin de kısaca açıklandığı bu bölümde, temel güvenlik politikalarına değinilmiştir.

Amerikan Güvenlik Politikasında NATO'nun Araçsallaştırılması bölümünde, NATO'nun kuruluşunun arka planı ve nedenleri ile araçsallaştırma kavramı kısaca açıklanmıştır. NATO'yu bir dış politika aracı olarak kullanan birçok ülke olduğu

vurgulanarak bu durum Türkiye ve Fransa örnekleri üzerinden incelenmiştir. Trump döneminin genel dış ve güvenlik politika konularına değinen bölüm; dönemin ilkelerini, aktörlerini ve araçlarını tahlil etmiştir. NATO ve ABD arasındaki bütünleşmenin Trump döneminde devam ettiğini belirten çalışma, örneklerle desteklenmiştir. NATO 2030 Raporu ve 2017 ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi incelenerek NATO ve ABD arasındaki ilişkinin boyutunun ve ortak noktalarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Sonuç bölümünde, ise ABD ve NATO arasındaki tarihi ilişkinin temellerinden hareketle, Trump dönemindeki durum ve ortak faaliyetlerin sonuçları açıklanmaya çalışılmıştır. Önceki bölümlerde belirtilen hususlar kısaca hatırlatılmış, Trump döneminde Amerikan güvenlik politikalarında NATO'nun araçsallaştırılması hususları vurgulanmış ve ABD'nin NATO çatısı altındaki ekonomik etkinliği sayısal verilerle ortaya konmuştur. Çalışmanın sonunda ulaşılan çıktıların genel bir değerlendirme imkânı sunduğu hatırlatılarak çalışma tamamlanmıştır.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

2.1. Araştırma Hipotezi

Uluslararası güvenlik ve strateji konusunu incelerken önümüze birçok kavram ve oluşum çıkmaktadır. Özellikle I. ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünyada meydana gelen kargaşa, güvensizlik ve korku ortamı, insan ve devlet güvenliğini daha da ön plana çıkartmaktadır. Bu çerçevede devletlerin güvenlik politikalarını incelerken dikkat etmemiz gereken birçok kurum ve organizasyon vardır. Bu kurum ve organizasyonlara verilebilecek en iyi örneklerden birisi NATO'dur. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra meydana gelen güvensizlik ortamı ve hissedilen Komünizm tehdidi nedeniyle bir araya gelen devletler, ABD öncülüğünde NATO'yu kurmuş ve kendilerine bir koruma kalkanı oluşturmuşlardır. Yaklaşık 70 yıl önce kurulan ittifak, varoluşunun yegâne nedeni olarak nitelendirebileceğimiz Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin yıkılmasına rağmen ayakta kalmayı sürdürmüş ve günümüzdeki en önemli askeri ittifak olarak karşımızda durmaktadır. Bu durumu nasıl başarabildiği ve sürekli kendini güncelleyebildiği araştırmamızdaki başlangıç noktasını belirlemektedir. Bu güncelleme faaliyetlerinde ABD'nin etkisi veya ABD dış politikası ile paralel politikaların benimsenmesi hususu ABD ile NATO arasındaki ilişkinin derecesini ortaya koyacaktır.

NATO, bir yandan güncelliğini korurken bir yandan da üye sayısını arttırmaktadır. SSCB'nin yıkılmasından önce 16, günümüzde ise 30 üyesi olan ittifak, çeşitli iş birlikleri ve ortaklıklar sayesinde etki alanını genişletmektedir. Barış İçin Ortaklık, Akdeniz Diyalogu, İstanbul İşbirliği Girişimi, NATO-Rusya Konseyi, NATO-Malta İşbirliği gibi ortaklıklar ile kendine çok geniş bir faaliyet alanı yaratmıştır. Özellikle SSCB'nin yıkılmasından sonra varlığının sorgulanması nedeniyle kendini uluslararası kamuoyuna kabul ettirmeye çalışan NATO, güncellenme ihtiyacı duymuştur. Birçok bölgede yeni politikalar üreterek ortaklıklar kurulmuştur. Çağa ve gelişmelere ayak uydurmak için kendisini güncelleme

konusunda hep aktif bir çaba içerisinde olan NATO, özellikle üyelerinin sınır güvenliğini ve düşman olarak nitelendirdiği ülkelerin hareketlerini sınırlandırmayı ön planda tutan politikaları benimsemiştir. ABD'nin SSCB yıkıldıktan sonra bu coğrafyadaki ülkelerle işbirliğini arttırması aynı zamanda NATO ile paralel bir politika benimsendiğini ortaya koymaktadır. Bu işbirliği alanları özellikle 2000'li yıllardan sonra daha geniş bir alana yayılarak ve NATO-ABD arasında benzer politikalar benimsenerek ortak hareket etme çabası Trump döneminde de devam etmiştir.

Tüm bu gelişmeler çerçevesinde, ABD'nin NATO içindeki rolünün ve kabiliyetinin diğer üyelere ayrı olarak özel bir konuma sahip olduğu bir gerçektir. ABD'nin NATO içindeki gücü ve baskısı, ittifakı yönlendirme konusunda en temel araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuruluşundan itibaren komünizm tehdidini ve SSCB'nin yayılmacılığını engellemeyi amaçlayan ABD, Avrupalı müttefiklerinin güvenliğini kendi güvenliğinin bir parça olarak görmüştür. İlk Stratejik Konsept belgesinden itibaren Avrupa'yı korumayı öncelik haline getiren ittifak, ABD'nin yönlendirmeleri ve öncelikleri doğrultusunda siyasi ve askeri politikalar benimsemiştir. Sovyet teknolojilerinin ve siyasi kabiliyetinin gelişmesi nedeniyle ABD toprakları daha ulaşılabilir bir hale gelmesi ABD'nin daha etkili politikalar benimsemesine ve SSCB tehdidini Avrupa üzerinde kaldırılmasına ortam sağlamıştır. ABD'nin SSCB'ye görece daha uzak, askeri kabiliyetinin esnek ve Avrupa'ya göre daha korunaklı olması, Avrupalı NATO üyelerinin tehdit algılama konusunda daha hassas olmalarına neden olmuştur. Avrupalı müttefiklerin zaman zaman ABD ile fikir ayrılığına düşmesi hatta ve hatta Fransa'nın NATO'nun askeri kanadından çekilmesi (Bu durumda Fransa'nın askeri ve siyasi mirasının da etkisi büyüktür.) bu hassas ortamın bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Avrupalı devletlerin SSCB'yle ve SSCB sonra Rusya'yla coğrafi yakınlıkları, ikili ilişkilerde (Avrupa-Rusya) ABD'ye göre daha barışçıl ve sakin politika benimsenmesine imkân sağlamıştır. ABD'nin Rusya ile olan ilişkilerde Avrupalı ortaklarını kendine bağlı tutma çabası, Rusya ile ittifak üyelerinin ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkilerine karışması (enerji boru hatları inşası, ortak ticari anlaşmalar vb.), NATO-Rusya ilişkilerini bir kurumsal çerçeveye oturtma çabaları, üye ülkelerin külfet paylaşımına eşit olarak katılmasını kati olarak savunması, Çin'in gelişmesini yakından takip etmesi, siber güvenlik ve iklim

değişikliği konularını ittifak gündemine getirmesi, ABD'nin NATO'yu kendi politikaları için bir araç olarak kullanılmasına ortam sağlamaktadır.

Yukarıda belirtilen konulardan yola çıkarak; NATO'nun kuruluşundan itibaren üyeleri arasındaki ilişkileri, genişleme politikaları, askeri tatbikatları, insanı müdahaleleri, savunma harcamaları ve stratejik konseptleri gibi temel gelişmelerde ABD'nin baskın bir rolü olduğu görülmektedir. Bu baskın rol özellikle Trump döneminde de devam etmiş olup bu durum NATO Zirve Sonuç Bildirgelerine, resmi açıklamalara ve strateji belgelerine yansımıştır. Buradan hareketle, **“NATO, Trump Döneminde askeri, siyasi ve ekonomik açıdan ABD güvenlik politikasında bir araç olarak kullanılmıştır.”** düşüncesi çalışmamızın hipotezini oluşturmaktadır.

2.2. Araştırma Sorusu

Kurulduğundan beri dönem dönem kendisine öncelikli politikalar belirleyen ittifak, bu planlarını zirve toplantılarında kabul ederek uygulamaya koymaktadır. “Stratejik Konsept” olarak adlandırılan bu temel politika kararları, NATO’nun değişimini incelemek için çok önemli argümanlardır. 2010 Lizbon Zirvesi’nde kabul edilen ve güncel olarak kullanılan “2010 Stratejik Konsept Belgesi” 2010-2022 yılları arasında (28-30 Haziran 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen Madrid Zirvesi’nde yeni Stratejik Konsept kabul edilmiştir.) NATO’nun temel yol haritasını belirlemiştir. Harcamalara olan katılımdan ikili ilişkilere, ittifakın güncellenmesinden yeni üyelerin katılımına, Rusya ile olan ilişkilerden askeri tatbikatlara kadar birçok konuyu etkileyen bu belgenin, NATO’nun doğasına uygun olarak, günün şartlarına ve gelecekteki tehdit algılamalarına göre yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Aralık 2020’de NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg tarafından açıklanan NATO 2030 Raporu bir “Stratejik Konsept” olmamasına rağmen NATO’nun önümüzdeki on yıllık önceliklerini ortaya koymaktadır. Yeni ortaklıklara ve yeni rekabetlere karşı önemli noktaları içeren belge, NATO’nun tüm politikalarını ve önceliklerini yeniden gözden geçirmesine neden olacaktır.

NATO 2030 Raporu, ittifakın siyasi, askeri ve stratejik hedeflerinin güncellenmesi üzerinde durmaktadır. Sovyet tehdidinin son bulması için verilen çaba, Balkanlarda yaşanan iç savaşlara verilen tepki, Çin’in saldırgan dış politikasının

engellenmesi, Rusya ile kurulan iletişim ve işbirliği araçları, terörizmle mücadele, siber güvenlik, Avrupa-Atlantik arasında kurulan işbirliği sayesinde tehditleri engelleme, başta Afganistan olmak üzere çeşitli ülkelere yapılan askeri destek gibi birçok konunun üzerinde durularak NATO'nun geniş askeri ve siyasi yelpazesi bir kez daha ortaya konmuş ve gelecekte oluşabilecek tehditlere karşı kararlı bir şekilde birlikte hareket etme isteği ön plana çıkarılmıştır. Transatlantik ilişkilerinde başat askeri güç olduğunun ve siyasi olarak da başat güç olunması gerektiğinin üzerinde duran Rapor, NATO'nun siyasi olarak artık daha aktif olacağını ve siyasi konularda taraf olmak için çaba sarf edeceğini ön görmemizi sağlamaktadır.

Trump dönemi Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi 18 Aralık 2017 tarihinde açıklanmıştır. Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi altı temel bölümden oluşmakta olup Trump'ın “*Amerika dostlarım*” hitabını da içeren giriş kısmı ile başlamaktadır. Amerikan halkını, vatanını ve Amerikan yaşam tarzını korumayı, Amerikan refahını desteklemeyi, barışı korumayı, gelişmiş Amerika'yı yaratmayı ve bölgesel stratejileri temel alan Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'yle ABD'nin askeri, siyasi ve ekonomik açıdan daha ileri götürülmesi amaçlanmıştır. Ekonomik güvenlik, siber güvenlik, enerji güvenliği, uzay faaliyetleri, Çin ve Rusya ile olan rekabet, Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nin öncelikli hedefleri oluşturmaktadır. Avrupalı müttefiklerin 2024 yılına kadar Gayri Safi Milli Hâsıla (GSMH)'sının % 2'si kadar savunma harcaması yapmasını da içeren Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi, üyelerin NATO daha fazla maddi ve askeri destek vermesini de içermektedir. ABD'nin uluslararası sistemdeki hegemonyasının arttırılarak sürdürülmesini öncelikli bir hedef haline getiren Trump yönetimi, ABD ordusunun gücünü arttırmak için modernizasyon çalışmalarının yapılacağını da Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'ne eklemiştir. Bu sayede ABD'nin savunmasının ve caydırıcılığının arttırılacağı öngörülmüştür.

Bu belgelerin içeriğinden ve uygulanmasında hareketle, ABD'nin uluslararası arenada baskın bir hegemonyasının olduğu görülmektedir. Siyasi, askeri ve ekonomik olarak dünyanın merkezinde yer alan ABD, her türlü aracı dış politikasında aktör olarak kullanabilme yeteneğine sahip olduğunu bu belgelerle bir kez daha ortaya koymaktadır. 2010 Stratejik Konsept belgesinde yer alan savunma, caydırıcılık, ulusal güvenlik, nükleer silahların kullanımı, silahsızlanma, genişleme ve yeni ortaklıklar gibi konular ABD dış politikası ile paralel bir seyir izlemektedir. Kendi önceliklerini

Avrupalı müttefiklerinin de kabul edebileceği bir seviyeye getirerek NATO'nun resmi programı içerisinde yer almasını sağlaması da ABD'nin ittifak içindeki yetkinliğini açıkça ortaya koymaktadır. Aynı şekilde 2020 yılında açıklanan NATO 2030 Raporu'nda da benzer paralellikler göze çarpmaktadır. ABD'nin öncelik verdiği Çin ve Rusya ile olan rekabeti, terörizmle mücadele araçları, siber tehditler, kamu diplomasisi ve enerji güvenliği gibi konularında rapordaki NATO'nun öncelikli politikaları arasında yer alması, ABD-NATO ilişkisinin ne kadar iç içe olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra ulusal ve uluslararası güvenlik kapsamında birçok alanda şahin politikalar benimsenmesi ve diğer müttefiklerin de bu konuda ABD ile ortak hareket etmesi, bu ilişkilerin bağımlı bir dış politika sürecinin oluşmasına yol açmıştır. Barack Obama ve Donald Trump dönemlerinde NATO politikalarının ABD'nin istekleri yönünde ilerlemesi, Biden döneminde ise özellikle Ukrayna krizinde NATO'nun daha çok ön plana çıkması, ABD'nin NATO'yu bir dış politika aracı olarak kullandığı düşüncesini ortaya koymaktadır. İttifakın genişleme hinterlandının belirlenmesi konusunda öncü bir rol üstlenen ABD, ittifak içinde diğer üyelere farklı olarak ayrıcalıklı bir konumda olduğu değerlendirilmektedir.

NATO'nun kuruluşundan itibaren attığı genişleme adımları, SSCB sonrası bağımsızlığını kazanan ülkeler üzerine olmuştur. Hem siyasi hem ekonomik hem de askeri olarak üyelerine ortak bir paydada buluşma imkânı sunan NATO, bu coğrafyadaki ülkeler için yeni bir işbirliği ortamı oluşturmuştur. SSCB'nin en büyük mirasçısı olan Rusya Federasyonu, kendi kültürü, ideolojisi ve coğrafyası için önemli bir tehdit olarak kabul ettiği NATO'nun bu genişlemelerinden rahatsız olmuş ve her fırsatta bunun aksi yönünde politikalar benimsemiştir. ABD ise Rusya'nın bu politikalarına karşı başta kendi politik araçları olmak üzere her türlü uluslararası politik araçları da kullanmaktan geri durmamıştır. NATO'nun ABD tarafından kullanılan en önemli dış politika araçlardan birisi olarak karşımıza çıkmasının en önemli nedeni, Rusya'nın siyasi ve askeri yönden hızlı bir şekilde güçlenmesidir.

ABD'nin Trump Döneminde NATO'yu bir dış politika aracı olarak kullandığını inceleyebilmek için oluşturacağımız temel araştırma sorusunu ve alt başlık sorularını şu şekilde oluşturabiliriz:

➤ “2017 ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi” ve “NATO 2030 Raporu” belgelerinde yer alan temel politika konularından hareketle, Trump Dönemi ABD güvenlik politikasında NATO, askeri, siyasi ve ekonomik açıdan bir araç olarak nasıl kullanılmıştır?

1. “2017 ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi” ve “NATO 2030 Raporu” belgelerinin kabul edildiği dönemde ABD-NATO politikaları arasında bir benzerlik veya paralellik var mı?

2. “2017 ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi” ve “NATO 2030 Raporu” belgelerindeki temel başlıklarda benzerlik var mı?

2.3. Metodoloji

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden vaka analizi ve süreç takibi yöntemleri kullanılacaktır. Uluslararası İlişkiler disipliniinde yaygın olarak kullanılan vaka analizi yöntemi dış politika inceleme hususunda önemli çıkarımlar elde edilmesine ortam sağlamaktadır. Vaka analizi yöntemi ile birlikte süreç takibi yöntemi de kullanılarak analizi sürecindeki şartlar ve sonuçlar arasındaki bağlantı ortaya konulacaktır. Liderlerin karar almaları hususunda izledikleri yol, etkilendikleri durumlar ve kararları uygulama yöntemleri süreç takibi yöntemi ile detaylı bir şekilde incelenecektir.

“2017 ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi” ve “NATO 2030 Raporu” kapsamında Trump Dönemi ABD Dış Politikası ve NATO’nun politikaları arasındaki bağlantı ve benzerlik durumu incelenecektir. ABD’nin NATO’yu bir dış politika aracı olarak kullanıp kullanmadığına dair argümanlar incelenerek bu ilişkinin sınırlarının çizilmesi amaçlanmaktadır. Bu iki önemli belge haricinde, aynı zamanda NATO’yu bir dış politika aracı olarak kullandığı düşünülen Türkiye ve Fransa’nın da durumları incelenecek ve ABD özelinde yapılan çalışmaya ışık tutması hedeflenmektedir. Ayrıca 2000’li yıllardan sonra ABD başkanlarının askeri, siyasi ve ekonomik mirasının Trump dönemindeki bu ilişkiyi nasıl etkilediği üzerinde de durulacaktır.

Bu süreçte yayınlanan strateji belgeleri, toplantı sonuç bildirgeleri, raporlar, makaleler ve gazete haberleri incelenerek seçilen vakanın detaylı bir şekilde analiz edilmesi sağlanacaktır. Literatürde daha önce yayınlanmış yayınlar analiz edilerek

değinilmemiş ve eksik olduğu değerlendirilen hususlar 6n plana 7ıkartılacaktır. S6re7 takibi y6ntemi ile vaka analizi y6nteminin birlikte kullanılması sonucunda, araştırma hipotezinin kanıtlanmasının ve araştırmanın istenilen sonuca ulaşmasının daha muhtemel olduğu değerlendirilmektedir.

BÖLÜM III

KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Klasik Realizm

Belirlenen araştırma sorularından ve hipotezlerden hareketle, araştırmanın detaylı bir şekilde incelenmesi ve olayları daha iyi açıklayabilme yeteneğine sahip olması nedeniyle Neoklasik Realizm teorisinin kullanılmasının daha uygun olacağı değerlendirilmektedir. Genel kanı olarak yeni bir disiplin olarak kabul edilen Uluslararası İlişkiler, birçok teori ve yaklaşım ile açıklanmaya çalışılmış ve detaylı incelemeler yapılmıştır. Bu çalışmalarda kullanılan en temel teorilerden birisi olan Realizm, Uluslararası İlişkiler disiplininin çok daha eski tarihlere dayandırılmaktadır. Yunan tarihçi Tukidides başlayarak oluşmaya başladığı savunulan Realizm, Machiavelli ve Hobbes gibi düşünürler tarafından daha sistemli bir hale getirmiş, E.H. Carr ve Morgenthau gibi düşünürler tarafından da Uluslararası İlişkiler disiplini için kullanılabilir bir yapıya dönüştürülmüştür (Balcı, 2020, s.119). Birçok disiplin tarafından benimsenen ve öncü teorilerden biri olarak kabul edilen Realizm, Uluslararası İlişkiler disiplini için de temel teorilerden biri olarak kabul edilmektedir. Savunulan temel aktörler, öncelikler ve benimsenen ana argümanlar nedeniyle Realizm, diğer teorilerde de olduğu gibi kendi içinde farklı yollara ayrılmıştır. Klasik Realizm, Neorealizm (Yapısal) ve Neoklasik Realizm olarak üç temel bölümde incelenen Realizm, Uluslararası İlişkiler disiplinindeki etkisini halen sürdürmektedir.

Temelleri Yunan tarihçi Tukidides'e kadar dayandırılan Realizm, devletler arasındaki ilişkilerde en belirleyici unsurun güç olduğunu ve anarşik bir uluslararası yapının varlığını savunmaktadır. Tukidides "*Peloponnessos Savaşları*" adlı kitabında güç kavramını insan doğasının bir sonucu olarak açıklamakla birlikte düzenleyici normlar olarak kabul edilen adaletin ve toplumsal kuralların, güç karşısında ikinci planda yer aldığını belirtmiştir (Balcı, 2020, s.120). Milattan önce (M.Ö.) beşinci yüzyılda şehir devleti olan Atina ve Sparta arasındaki mücadeleyi anlatan "Peloponnessos Savaşları", her ne kadar bir savaşı anlatan kitap olarak görülse de aynı

zamanda Realizm'in temel hususlarına da değinmektedir. Şehir devletleri arasındaki savaşların güç dengesinin bozulması sonucunda çıkmasına dikkat çeken kitap, bu durumu aşırı güçlenme, güvensizlik ve çıkar kavramları üzerinden anlatmıştır. Atina'nın aşırı güçlenmesi sonucunda Sparta'nın bu durumu tehdit olarak algılaması ve Atina'nın Sparta'ya saldıracağını düşünmesi, savaşın meydana gelmesine yol açmıştır. Devletlerin güvenilmez olduğu, çıkarların ön planda yer aldığı ve devletlerin tek egemen aktör olarak kabul edildiği bir anlayışı yansıtan kitap, bu yönüyle günümüzde bile etkinliğini sürdüren Realizmin temel argümanlarının çıkış noktasını ortaya koymaktadır (Tukidides, 2020).

Uluslararası İlişkiler disiplininin temel teorilerinden biri olan Realizm, bu kadar eski bir geçmişi olmasına rağmen, modern anlamda, 20. yüzyılda sistematik bir yapıya oturtturularak disiplinde etkinliğini arttırmıştır. Tukidides, Machiavelli, Sun Tzu ve Hobbes'un bilgi birikimini yansıtan bu teori, Morgenthau tarafından sistematik bir teori haline getirilmiştir (Sönmezoğlu, 1996, s. 370). Özellikle I. Dünya Savaşı sonrasında barış ortamının sağlanması için gösterilen çaba İdealizm'in ön plana çıkmasına neden olmuştur. Ancak II. Dünya Savaşı'nın engellenememesi, İdealizm karşısında Realizm'in baskın bir statü elde etmesine ve disipline yeniden yön vermeye başlamasına ortam sağlamıştır.

İki savaş arasındaki dönem ve savaşın engellenememesi, realist bir bakış açısıyla E.H. Carr tarafından "20 Yıl Krizi 1919-1939" adlı kitapta ele alınmıştır (Carr, 2020). Özellikle savaştan galip çıkan ve dönemin hegemon güçlerinden biri olan İngiltere'nin dış politikasının yanlış olduğunu belirten Carr, İdealizm'i; güç kavramını tam olarak anlayamadığı, uluslararası politikaların geçmişten gelen dinamiklerini çözümleyemediği ve II. Dünya Savaşı'nın çıkmasını engelleyemediği için eleştirerek Realizm'in ön plana çıkmasına yardımcı olmuştur.

Realizm, diğer teoriler gibi kendi içinde bölümlere ayrılmış olsa da genel olarak bazı kavramlar konusunda ortak bir kabul vardır. Tamamıyla rasyonel bir bakış açısıyla devletin mevcut uluslararası sistemin temel aktörü olduğunu, askeri gücün vazgeçilmez bir öneme sahip olduğunu, devletlerin egemen olduğunu, kendi kaderini belirleme yetisine sahip olduğunu ve uluslararası sistemde devletler arası bir güç dengesinin olduğunu savunan Realizm, sınırları belli olmayan ve tanımını tam olarak yapılamayan uluslararası sistem/toplum kavramını destekleyici düşünceler

benimsememektedir. Vestfalya Antlaşması'ndan beri varlığını sürdüren ulus devletlerin “egemenlik” konusunda tek yetkili aktör olarak nitelendirilmesi, Realizm'in uluslararası sistemi anarşik olarak tanımlamasının dayanağı olmuştur. Tukidides'ten beri savaşlar hakkında çıkarımlarda bulunan Realizm, savaşların egemen devletler arasında veya egemen devletlerin çıkar odaklı kurdukları ittifaklar arasında çıktığını ortaya koyarak uluslararası sistemde devletlerden daha üstün bir yapının olmadığını kabul etmektedir.

Morgenthau'nun “*Uluslararası Politika: Güç ve Barış Mücadelesi (Politics Among Nations)*” adlı kitabında da bahsettiği insan doğasından kaynaklanan güç peşinde koşma ilkesi, aynı zamanda devletler için de geçerli bir durum olarak kabul edilmektedir (Morgenthau, 1993). Doğuştan gelen güç ve çıkar isteğinin devletleri de etkilediği ve devletlerinde güç için hep bir rekabet içinde olduğu varsayımı, Realizm'in önemli argümanlarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Morgenthau, insanları güç peşinde koşan varlıklar olarak tanımlamakla birlikte insanların zamanla çatışma ortamına neden olduğu ve bunun sonucunda da bireysel özgürlük sağlanması için bir siyasi birliğin yani devletin kurulması gerektiği fikrinin benimsendiğini ifade etmektedir. Bu durumun yansıması olarak devletler de bir sistem kurarak kendi egemenliğini ve bağımsızlığını korumayı hedeflemiştir. Anarşik bir uluslararası sistemin varlığını savunan Morgenthau, Realizm ile ilgili görüşlerini altı başlık altında sıralayarak teorisinin temel ilkelerini belirlemiştir (Morgenthau, 1993, s.3-16).

Morgenthau'ya göre Realizm'in altı temel ilkesi şu şekilde tanımlanmaktadır:

1. Kökleri insan doğasına dayanan objektif yasalar vardır.
2. Yöneticiler, güç odaklı ve ulusal çıkar temelli düşünmektedir.
3. Güç ve çıkar evrensel ilkelerdir.
4. Evrensel ahlaki ilkeler devletlerin politikaları etkilemez.
5. Devletlerin ahlaki ilkeleri, evrensel ahlaki ilkelere uyum sağlayabilir.
6. Politika (siyaset) diğer tüm alanlardan ayrı olarak kendi ilkeleri olan bağımsız bir alandır.

Morgenthau'nun altı temel ilkesinden hareketle; Tukidides'ten Morgenthau'ya kadar geçen süre zarfında realist geleneği savunan düşünürlerin en önemli ortak özellikleri, karşılaştıkları durumlar için yönettikleri soruların ve kendilerine yöneltilen sorulara verdikleri cevapların temel olarak benzer olmasıdır. Uluslararası ilişkilerin

oluşmaya başladığı günden beri var olan bilgi birikimi ve siyasi miras, düşünürlerin uluslararası ilişkileri daha derinlemesine tahlil edilmesine ve temel yapının daha detaylı sorgulanmasına zemin hazırlamıştır. Sistemdeki ana aktörlerin temel amacı, aktörler arasındaki ilişki kanalları ve sistemin çıkış noktası en çok irdelenen ve sorulara cevap aranan kısımlar olmuştur (Ersoy, 2019, s.166).

Devletleri, sistemin temel aktörü olarak gören Realizm, ittifak kavramına büyük önem vermektedir. Morgenthau tarafından uluslararası sistemde var olan güç dengesinin bir sonucu olarak değerlendirilen ittifaklar, devletlerin güçlerini arttırmak veya rakiplerinin güçlerini azaltmak için kullanılan bir araç olarak değerlendirilmektedir. Devletlerin faydacı düşünerek kendini savunma kapasitesi varsa veya ittifakların büyük bir külfet getireceğini düşünüyorsa ittifak kurmaktan uzak duracağını belirten Realizm, ittifak kurmak için mevcut koşulların çok önemli olduğunu vurgulamaktadır (Morgenthau, 1993, s.201).

İttifakların normal şartlarda karşılıklı fayda ve eşitlik üzerine kurulması gerektiğini belirten Realizm, aynı zamanda güç kavramını da göz ardı etmemektedir. İttifaktaki fayda ve baskınlık konusunda ülkelerin güçleri ile orantılı bir dağılım olacağını öngören Morgenthau, büyük devletlerin ittifakı yönlendirme konusunda önemli bir avantaja sahip olduğunu da vurgulamaktadır. Realizm, ittifakları, sistemin içerisinde var olan bir yapı olarak görürken aynı zamanda devletlerin farklı amaçlar için ittifaklara dâhil olabileceğini de belirtmektedir. Güç ile doğru orantılı olarak devletlerin ittifak kurmaya meyilli olması ve tehditlere karşı bir kalkan oluşturma düşüncesi realizmin ittifakla karşı olan bakış açısının genel hatlarını net bir şekilde ortaya koymaktadır (Morgenthau, 1993, s.204-205)

Sonuç olarak, Realizm, uluslararası ilişkilerde devletleri egemen ve temel aktör olarak görmektedir. Devletlerin üzerinde egemen bir yapının ve kurumun olmadığını savunan Realizm, anarşik bir yapının varlığını kabul etmektedir. Uluslararası ilişkilerin daima güç, mücadele ve çıkar kavramları özelinde ilerlediğini savunan Realizm, devletler arası sürekli devam eden bir güç mücadelesinin varlığını da kabul etmektedir. İnsan doğasının kötümser olduğunu ve bu durumun devletlerin politikalarını ve ilişkilerini temelden etkilediği argümanı, Realizm tarafından ifade edilen bir başka ilke olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ilkeyle genellikle kötümser bir anlayış içerisinde olan devletler, her zaman güçlü ve kendi başının çaresine

bakabilecek yetkinlikte olmak zorundadır. Bu nedenle, anarşik sistemde varlığını sürdürmek, devletlerin yegâne amacı haline gelmektedir. Devletlerin varlığını sürdürmek için her zaman tetikte ve hazırlıklı olmaları gerektiğini savunan Realizm, devletlerin birbirinin niyetlerini tam olarak bilemeyeceğini de ifade etmektedir. Bu bilinmezlik karşısında, askeri ve siyasi gücünü arttırmayı öncelikli politika haline getiren devletler, “güvenlik ikilemi” kavramının da oluşmasına ortam sağlamıştır (Ersoy, 2019, s.169).

Realizm, her ne kadar keskin sınırları olan bir teori olarak görülse de kendi içerisinde de farklı akımlara ayrılmıştır. Temel argümanlardan uzaklaşmadan ve dönemin şartlarından kopmadan mevcut uluslararası ilişkileri açıklamayı amaçlayan Realizm, analiz düzeyini ve yapının/aktörlerin durumunu detaylı bir şekilde irdelemektedir. Bu irdelemeler sonucunda; Klasik Realizm, Neorealizm ve Neoklasik Realizm olmak üzere üç farklı realist akım meydana gelmiştir. İnsan doğasını ve aktörleri temel alan Klasik Realizm, yapıdan hareketle uluslararası sistemi açıklamaya çalışan Neorealizm ve devletlerin iç yapısından hareketle sistemi ve dış politikayı açıklamaya odaklanan Neoklasik Realizm, realist geleneğin temel düşünce akımlarını oluşturmaktadır.

3.2. Neorealizm (Yapısal)

I. Dünya Savaşı sonrasında kurulan uluslararası kurumlar vasıtası ile dünya barışı sağlanmaya çalışılmış ve İdealizm teorisinin görüşleri uluslararası ilişkilerde etkinliğini arttırmıştır. Ancak II. Dünya Savaşı'nın engellenememesi ve Realizm'in fikirlerinin daha doğru olduğu varsayımının çok etkili olması, ağırlık merkezinin İdealizm'den Realizm'e doğru kaymasına neden olmuştur. II. Dünya Savaşı'ndan itibaren yaklaşık olarak 20 yıl boyunca Klasik Realizm'in fikirlerinin uluslararası ilişkiler çalışmalarında hakim olması, disiplin ile Realizm'in aynı olduğu varsayımının kabul edilmesine yol açmıştır (Balcı, 2020, s.131-132).

1960'lı yıllardan itibaren Soğuk Savaş'ın sertliğini yitirmesi ile birlikte Realizm'e karşı eleştiriler artmış ve Realizm'in savunduğu argümanların alternatifleri dillendirilmeye başlanmıştır. Bu eleştiriler neticesinde sarsılan Realizm'i tekrar Uluslararası İlişkiler çalışmalarında merkeze almak ve Realizm ilkelerini dönemin

şartlarına göre yeniden ele almak için yapılan çalışmalar sonucunda Neorealizm akımı ortaya çıkmıştır. Kenneth Waltz'un 1979 yılında yazdığı "*Uluslararası Siyaset Teorisi*" adlı kitap Neorealizm'in temel argümanlarını açıklamış ve disiplinin ana okumalarından birisi haline gelmiştir (Aydın, 2004, s.48).

Neorealizm, Realizm'in argümanlarını tamamen reddetmemiş tam aksine yapılan eleştirilerden hareket Realizm'in temel argümanlarını yeniden ele almıştır. Realizm'in temel aktör olarak gördüğü "*devlet*" kavramını reddetmemekle birlikte varlığını devam ettirmeyi hedefleyen bir aktör olarak tanımlamıştır. Hayatta kalma isteğinin devletlerin en temel amacı olduğunu ve diğer tüm isteklerin değişebileceğini savunan Waltz, devletlerin uluslararası sistemdeki ana aktör olduğunu ancak tek aktör olmadığını dile getirmiştir (Waltz, 1996, s.54).

Anarşik uluslararası sistemi kabul eden Neorealizm, devletlerin üzerinde düzenleyici bir gücün olmaması ve devletlerin doğası gereği güçlü olmak istemesi nedeniyle devletlerin hayatta kalma kaygısı yaşadığını savunmaktadır. Buradan hareketle Waltz, devletlerin kendilerini diğer tüm dinamiklerden soyutlayarak hayatta kalmayı garantilemek için hareket etmeleri gerektiğini belirtmiştir (Balcı, 2020, s.133).

Devletler arası ilişkiyi etkileyen en önemli unsurun uluslararası sistemin yapısı olduğunu savunan Neorealizm, buradan hareketle devletlerin dış politikalarını da incelemektedir (Ersoy, 2019, s.178). Uluslararası sistemin anarşik yapıda olması ve devletlerin temel aktör olarak kabul edilmesi Neorealizm'in dış politika incelemesinde Realizm'den ayrılamadığının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Uluslararası sistemi anarşik, devletlerin içyapılarını da hiyerarşik olarak kabul eden Neorealizm, devletlerin benzer yapıda olduklarını da savunmaktadır. Uluslararası ilişkilerin güç mücadelesi sonucunda şekillendiğini kabul eden Neorealizm, bu mücadelenin insan doğasından kaynaklanmadığını belirterek Klasik Realizm'den ayrılmaktadır. Güç mücadelesinin uluslararası sistemin bir sonucu olduğunu ve devletlerin güvenlik kaygısı nedeniyle çatışma yaşadığını belirten Neorealizm, devletlerin içyapılarında meydana gelen değişmelerin uluslararası olayları açıklamada yetersiz kaldığı savunmaktadır (Dunne, Schmidt, 2021, s.187).

Devletlerin “görelî kazanç” ilkesine göre hareket ettiği varsayımı, Neorealizm’in bir başka temel argümanıdır. Devletlerin politikalarına karar verirken sadece kendi güçlerini değil aynı zamanda rakiplerinin de güçlerini önemseydiğini savunan Neorealizm, sistemdeki önemli devletlerin askeri, ekonomik ve siyasi güçleri ile sistemdeki önemli politikalara yön verebileceğini ve hâkimiyet kurabileceğini belirtmektedir (Balcı, 2020, s.134). Ayrıca, uluslararası sistemin devletlerin güçlerine göre aldıkları pozisyonlar sonucunda oluştuğu görüşü de ortaya konmaktadır.

Devletler arasındaki güç dağılımını inceleyen Waltz, gücün güvenliğin korunması için gerekli olduğunu savunmaktadır. Devletlerin güvenliği güçten daha önemli bir aktör olarak görmesi gerektiğini belirten Waltz, aynı zamanda gücün güvenliği sağlamak için gerekli bir araç olduğunu vurgulamaktadır. Devletlerin güçsüz bir duruma düşmesi halinde saldırıya uğrayabileceğini veya güçlü olduğu zaman ise kendisine karşı bir güç ittifakı yapılabileceğini öngören Neorealizm, devletlerin hayatta kalabilmek için yeterli bir güce sahip olması gerektiğini dile getirmektedir. Gücü en yüksek seviyeye getirmek yerine sistemdeki varlığını korumak ve gücü güvenliğin ön koşulu olarak görmek, devletlerin en nihai amacı olarak karşımıza çıkmaktadır (Waltz, 1979, s.126).

Waltz’un bu korumacı düşünceleri ve güvenliğin devletlerin en öncelikli amacı olması gerektiği fikri, Neorealizm’in “*Savunmacı Realizm*” olarak adlandırılmasına yol açmıştır. Gücün kullanışlı bir araç olduğunu, devlet adamlarının bu araca sahip olmak istediğini ve devletlerin en büyük endişesinin güvenlik olduğunu dile getirilmesi, Waltz’un savunmacı realist olarak nitelendirilmesinin en önemli argümanları olarak değerlendirilmektedir. (Ersoy, 2019, s.181-183).

Waltz’un savunmacı görüşlerine karşı, Neorealizm çatısı altında eleştiriler getirilen ve Mersheimer tarafından savunulan argümanlar Saldırgan (Ofansif) Realizm olarak adlandırılmaktadır. Mersheimer, Waltz’un aksine güvenliği değil gücü ön plana çıkartmaktadır. Devletlerin gücü bir araç olarak kullanarak güvenliği arttırması fikrini savunan Waltz’un aksine güç maksimizasyonunun temel amaç olduğu vurgulanmaktadır. Mersheimer “*Büyük Güç Siyasetinin Trajedisi*” adlı eserinde saldırgan realizm kavramına yer vermiştir (Mearsheimer, 2001, s.5). Uluslararası

sistemin anarşik yapıda olduğunu, büyük devletlerin doğası gereği saldırgan özellikler taşıdığını, devletlerin niyetlerinin tam olarak bilinmeyeceğini, devletlerin ana hedefinin hayatta kalmak olduğunu ve büyük güçlerin rasyonel olarak hareket ettiğini savunan Mersheimer, bu temel niteliklerden hareketle devletlerin davranışlarını açıklamayı hedeflemiştir (Ersoy, 2019, s.183).

Waltz'un güç dengelemesi sonucunda hayatta kalma fikrini eleştiren Mersheimer, devletlerin hayatta kalmak için kimsenin saldıramayacağı kadar güçlü olması gerektiğini vurgulamıştır. Bir devletin sistemdeki en güçlü devlet olmasının en ideal durum olduğunu açıklayan Mersheimer, bu durumun ise imkânsız olduğunu dile getirmekte ve devletlerin bölgesel hegemon olmasının ulaşılabilecek en iyi pozisyon olduğunu savunmaktadır (Ersoy, 2019, s.184). Bölgesel güçlerin hegemon olmak için rekabet içinde olacakları ve uluslararası sistemde ebedi bir güç mücadelesinin olacağı da vurgulanmıştır (Dunne, Schmidt, 2021, s.188).

Devletler arasındaki ilişkinin kuşku ve bilinmezlik üzerine kurulduğunu ve devletlerin her zaman saldırılara karşı hazırlıklı olması gerektiğini belirten Saldırgan Realizm, devletlerin her zaman rasyonel bir düşünce içerisinde olması gerektiğini vurgulamıştır. Rasyonel düşünce neticesinde devletlerin en uygun kararları alacağını ve politikalarını bu rasyonel düşünce temelinde geliştirecekleri düşüncesi, Saldırgan Realizm'in bir başka argümanı olarak karşımıza çıkmaktadır (Mearsheimer, 2009, s. 246).

Neo-realizm, diğer birçok konuda olduğu gibi ittifak kavramını da Klasik Realizm'e göre farklı bir şekilde ele almıştır. Waltz'un güvenliği öne çıkaran bakış açısı, ittifaklar hakkındaki görüşleri de etkilemiştir. Devletlerin güçlerini arttırmak için değil güvenliklerini sağlamak için ittifak kurduğunu belirten Waltz, güçsüz devletler ile ittifak yapmanın bir zorunluluk olduğunu belirtmektedir. Güçlüye karşı birleşme bu mecburiyetin nedeni olarak ifade edilmektedir. Güçlü devletlere karşı ittifak kurarak güç dengesinin sağlanmasına hedefleyen Waltz, hegemon güce karşı ortak hareket edilmesini savunmaktadır (Yalçın, 2020, s. 401-402).

Waltz'dan farklı olarak Walt, güce karşı değil tehdide karşı ittifak kurulmasını ön plana çıkartmaktadır. Tehdit olarak görülen devletleri güç, coğrafi yakınlık, saldırgan kabiliyet ve niyetlere göre sınıflandıran Walt, her güçlü devletin diğer

devletler için tehdit oluşturabilmesini bu şartlara bağlamaktadır. Walt, coğrafi olarak yakın bir büyük devlet tarafından tehdit edilen devletin, eğer dengeleyebilecek başka bir büyük güç bulunmuyorsa, takip etme (*bandwagoning*) yöntemini seçeceğini savunmaktadır (Walt, 1987, s.17-20).

Neorealizm, ittifakları, güç ve güvenlik önceliklerine göre değerlendirirken aynı zamanda ülkelerin mevcut güçlerine ve ulusal çıkarlarına göre de tahlil etmektedir. Güçlü ve zayıf ülke ayrımı yaparak zayıf devletlerin güçlünün peşine takılmasının muhtemel olduğunu belirten Neorealizm, ittifakları kalıcı bir yapı olarak değil çıkarlar üzerine kurulu bir oluşum olarak değerlendirmektedir.

Sonuç olarak, Neorealizm, bir uluslararası sistem teorisi olarak kabul edilmekle birlikte birim düzeydeki incelemelere ve devlet davranışlarına yeteri kadar değinmemiştir. Güç kavramının sadece devlet düzeyinde açıklanması ve bu düzeyin uluslararası sistemi açıklama hususunda yetersiz kaldığının savunulması, Realizm'in başka argümanlarla yeniden incelenmesine yol açmıştır. Devlet düzeyindeki incelemeyi lider, devlet-toplum ilişkisi, devlet yapısı ve sistematik davranışlar gibi öncüller ile açıklamaya çalışan yeni Realizm akımı Neoklasik Realizm olarak adlandırılmıştır (Dunne, Schmidt, 2021, s.188-189).

3.3. Neoklasik Realizm

Soğuk Savaş'ın etkisini yavaş yavaş yitirmeye başladığı 1980'li yıllardan itibaren mevcut düzeni açıklama konusunda yetersiz kalan kuramlar eleştirilmiş ve tartışmalar neticesinde yeni fikirler ortaya atılmıştır. Savaş ve barış kavramından hareketle, uluslararası sistemin hangi düzeyde ekleneceğine ve gelecek üzerindeki etkisinin ne olacağı odaklanan bu fikirler sistemin yapısına yönelik inceleme çalışmalarına ağırlık verilmesine neden olmuştur. Çok kutuplu sistem ile iki kutuplu sistem arasında hangisinin daha fazla çatışma yaratacağı ve uluslararası ilişkilerde işbirliğinin ne düzeyde olacağı üzerine yönelik çalışmalar öncelikli hale gelmiştir (Rose, 1998, s.144-145).

Uluslararası ilişkiler disiplini için ilk günden beri önemli bir teori olarak kabul edilen Realizm, her dönem etkinliğini sürdürmeyi başarmış ve kendi içinde yaşadığı

dönüşümlerle mevcut düzeni açıklama konusunda her zaman önem verilen bir teori olmuştur. Uluslararası sistemin yaşadığı dönüşümü açıklamada yetersiz kalan Neorealizm eleştirilmiş ve yeni düzeni daha iyi açıklamak için yeni teoriler ve fikirler ortaya atılmıştır. Neorealizm’i eleştiren ve realist akımın tekrar ön plana çıkması için öncü rol üstlenen Neoklasik Realizm, Neorealizm’in inceleme düzeyini başta olmak üzere ele aldığı geniş konu yelpazesini kendi süzgecinden geçirerek tekrardan ortaya koymuştur.

Neoklasik Realizm, uluslararası ilişkilerde temel aktör olarak devletin yapısını kabul eden ve devletler arası ilişkiler ile dış politikayı incelemeyi önceleyen bir teori olarak ortaya çıkmıştır. Gideon Rose tarafından 1998 yılında kaleme alınan “*Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy*” adlı makale ile ilk kez uluslararası ilişkilerde ortaya konulan bu teori, Realizm’in önemli akımlarından birisi olmuştur (Rose, 1998, s.146). Rose’un kullandığı “*Neoklasik Realizm*” kavramı için literatürde başka terimler de kullanılmıştır. Schweller “*Neo-Geleneksel Realizm*”, Brooks ve Schuett ise “*Post-Klasik Realizm*” olarak adlandırmaktadır (Foulon, 2015, s. 635).

Neoklasik Realizm, bir ülkenin dış politikasını incelerken o ülkenin uluslararası sistemdeki konumunu “*maddi güç*” kavramının şekillendirdiğini savunmaktadır. Bu düşünce Klasik Realizm’den kopulmadığını ve güç kavramının halen önemini sürdürdüğünü göstermektedir. Aynı zamanda güç ve dış politika ikilisinin iç içe geçmiş olduğunu kabul eden ve benim düzeydeki ara değişkenlerin etkili olduğu varsayan Neoklasik Realizm, Klasik Realizm’den ayrılarak kendine yeni bir yol çizmiştir (Balcı, 2020, s.141), (Ersoy, 2019, s.185).

Neoklasik Realizmi, Klasik Realizm geleneğinden ayıran en temel özellik, dış politika sürecinin oluşmasında ve yürütülmesinde yerel faktörleri ve devletlerin sistemsel özelliklerini ön plana çıkarmasıdır. Hem sistemsel özellikler hem de yerel aktörler, dış politika sürecinde birbirinden ayrılmadan bir bütün olarak değerlendirilmiştir (Wieclawski, 2017, s. 200). Devletler arası ilişkilerde kural koyan bir gücün olmadığını ve uluslararası sistemin anarşik olduğunu savunması, Realizm geleneğinin Neoklasik Realizm’e aktardığı bir başka özellik olarak karşımıza

çıkmaktadır (Ripsman vd., 2016, s.16). Ancak, anarşik yapının varlığını kabul eden Neoklasik Realizm, bu konuda Neorealizm ile farklı argümanlar ortaya koymaktadır. Neorealizm, anarşik yapıyı, devlet politikalarını belirleyen yegâne etken olarak görürken Neoklasik Realizm anarşik yapıyı devlet davranışlarına ortam sağlayan (izin merci) bir etken olarak görmektedir. Bu anlayış Neoklasik Realizm'in, Klasik Realizm'in tanımladığı anarşi kavramına bir benzerlik ve yakınlık gösterdiği olarak değerlendirilmektedir (Lobell vd., 2009, s. 42).

Neoklasik Realizm, devlet davranışlarından ve içyapılardan hareketle, devletlerin uluslararası ilişkilerdeki konumunu incelemeyi hedefleyen bir dış politika teorisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Neoklasik Realizm uluslararası ilişkileri; sistem, iç aktörler ve maddi güç gibi argümanlarla açıklamaya çalışarak geniş bir yelpaze sunmayı hedeflemektedir. Ayrıca bunu yaparken Klasik Realizm'in temel düşüncelerini de sistemli bir yapıya oturtarak birleştirme çabası içerisinde olmuştur (Rose, 1998, s.146). Bu durum Klasik Realizm ve Neoklasik Realizm arasındaki bağı bir kez daha ortaya koyarken realist argümanların dönem şartlarına göre yeniden ele alınmasını sağlamıştır.

Dış politika inceleme teorisi olarak değerlendirilen Neoklasik Realizm'in, incelediği bir diğer husus da benzer durumdaki devletlerin davranışlarını etkileyen faktörlerdir. Neorealizm'in benzer durumdaki benzer devletlerin benzer tepkiler vereceği argümanına karşı çıkan Neoklasik Realizm, bu durumu kabul etmemekle birlikte aynı durumda olan benzer olaylar farklı tepkiler veren ülkelerin durumlarını açıklamayı hedeflemektedir (Ripsman vd.,2016, s.19). Devletler için en doğru dış politika kuralını değil olan politikaları açıklamayı görev edinen Neoklasik Realizm, dış politikadaki bu farklı davranışları ara değişkenler vasıtasıyla açıklamaya çalışmıştır (Rose, 1998, s.146-152).

Neoklasik Realizm, Realizm'in yeni bir versiyonu olarak değerlendirilmesine rağmen ittifak kavramına farklı bir açıdan bakmaktadır. Devletin önemli bir aktör olmasının yanında uluslararası sistemi de ön plana çıkartan Neoklasik Realizm, bu durumu ara değişkenler ve devlet içi aktörler aracılığıyla açıklama çalışmaktadır (Zakaria, 1992, s.198). Devletler arasındaki ilişkilerin şekillenmesinde iç aktörlerin çok önemli bir yer tuttuğunu savunan Neoklasik Realizm, özellikle lider

davranışlarının ikili ilişkileri etkilediğini savunmaktadır. Liderler arasındaki ilişki, toplumun öncelikleri, bürokratik yapı ve kültür birçok etken, ilişkileri belirleyerek ülkeler arasında kurulması muhtemel ittifakları yönlendirmektedir.

Neoklasik Realizm'in önemi düşünürlerinden olan Schweller, ittifak kavramına önceki realistlere göre farklı bakarak çıkar kavramını ön plana çıkartmaktadır. Devletlerin sadece güvenlik ve tehdit kaygısı yüzünden değil aynı zamanda çıkar amacıyla da ittifak kurabileceğine değinen Schweller, "çıkarcılık dengesi" (*balance of interest*) kavramını öne sürmektedir (Schweller, 1994, s.75). Güç dengesi (*balance of power*) ve takip etme (*bandwagoning*) temellinde kurulan ittifaklardan takip etmenin daha yaygın olduğu savunan Schweller, bu durumu ittifakların çıkar odaklı olmasına bağlamaktadır (Schweller, 1994, s.79-80). Waltz'un Savunmacı Realizmi'nin aksine daha aktif ve revizyonist bir dış politika anlayışını öne süren Schweller, çıkar odaklı ittifakları uluslararası sistemin merkezine oturtmaktadır (Tür & Salık, 2017, s. 17).

Neoklasik Realizm, ittifakların önceki realistlerin aksine çıkar odaklı olarak kurulmasına ve devletlerin iç yapılarının ittifakları doğudan etkileme potansiyeline odaklanmaktadır. Lider, toplum, kültür ve bürokrasi gibi etkenler nedeniyle ittifak davranışlarının etkilendiğini belirten Neoklasik Realizm, ittifak yapmanın doğal olduğunu ve bunun için aktif bir dış politika yapım sürecinin var olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, Neoklasik Realizm, realist gelenekten kopmayarak devletlerin dış politikalarını ve davranışlarını açıklamak için çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmaları yaparken hem sistemsel hem de yerel aktörleri birlikte kullanan Neoklasik Realizm, dış politika sürecinde devletlerin içyapılarının ve yerel faktörlerin etkili olduğu üzerinde durmuştur (Tang, 2009, s. 799-800). Neorealizm en önemli temsilcisi olarak kabul edilen Waltz, uluslararası ilişkiler incelerken iç ve dış politikanın ayrılması gerektiğini ve bunun sonucunda başarılı olunabileceğini dile getirmiştir (Waltz, 1996, s.57). Ancak Neoklasik Realizm bu düşüncüyü kesin bir dille reddederek iç ve dış politikanın birlikte değerlendirilmesi gerektiğini hatta içyapının dış politikayı etkilediğini belirtmiştir. Bu durumu dile getiren Neoklasik Realizm düşünürlerinden olan Zakaria, "iç aktörlerin dış politika sürecinde temel etken olduğunu öne sürerken

devletlerin dış politikalarını devlet adamları ve siyasi seçkinlerin yaptığını” vurgulamıştır. (Zakaria, 1998, s. 42)

Dış politika yapım sürecine realist geleneğin argümanlarına ek olarak yeni fikirler katan Neoklasik Realizm, devletlerin iç aktörlerini ön plana çıkarmıştır. Devletlerin temel aktör olduğu varsayımını reddetmeyen Neoklasik Realizm, dış politika süreçleri ile ilgili hipotezlerini ara değişkenler vasıtası ile açıklamaya çalışmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenlerin yanına ara değişkenleri de ekleyen Neoklasik Realizm, klasik realist argümanları daha sistemli bir hale getirerek mevcut sistemi açıklamaya çalışmıştır. Uluslararası sistemi ve devlet içi aktörleri bir arada kullanılarak dış politika sürecini açıklamayı hedefleyen Neoklasik Realizm, realist analiz geleneğine yeni bir soluk katarak teorinin tekrardan Uluslararası İlişkiler disiplinde baskın olmasını amaçlamaktadır.

3.3.a. Değişkenler

Uluslararası sistemi bağımsız, dış politika kararlarını bağımlı değişken olarak kabul edilen Neoklasik Realizm; lider, stratejik kültür, devlet-toplum ilişkisi ve yerel aktörleri ara değişken olarak nitelendirmiştir. Dış politikayı ve devlet davranışlarını incelerken önceki realist akımların argümanlarına ek olarak ara değişken kavramını kullanan Neoklasik Realizm, bu değişkenler ile mevcut durumun daha rahat açıklanabileceğini savunmaktadır.

3.3.a.i. Bağımsız Değişken: Uluslararası Sistem

Uluslararası sistem, önceki realist akımlarda olduğu gibi Neoklasik Realizm’de de temel aktörlerden birisi olarak karşımızda çıkmaktadır. Bir devletin dış politikasının ve davranışlarının, uluslararası sistemdeki yeri ve görelî maddî gücü tarafından belirlendiğini savunan Neoklasik Realizm dış politika amaçlarının da bu çerçevede oluşturulduğunu savunmaktadır (Rose, 1998, s.146). Klasik Realizm ile paralel görüşlere sahip olan Neoklasik Realizm, Klasik Realizm gibi uluslararası sistemin anarşik olduğunu kabul etmektedir. Devletlerin uluslararası sistemde varlığını

sürdürebilmesi için, gücünü ve güvenliğini arttırması gerektiğini de vurgulamaktadır. Ayrıca Neoklasik Realizm, devletlerin çevresini kontrol altına alarak uluslararası sistemin anarşik yapısından kaynaklanan belirsizlik ile mücadele edildiğini de savunmaktadır (Rose, 1998, s. 152).

Neoklasik Realizm, uluslararası sistemin devletlerin dış politikalarını etkileyen temel aktör olduğunu kabul etmekle birlikte uluslararası sistemin getirdiği kısıtlamalar nedeniyle devletlerin dış politikalarının ve davranışlarının sınırlandırıldığını da iddia etmektedir (Wieclawski, 2017, s. 200-201). Benzer güce sahip devletlerin farklı dış politika hedefleri belirlemelerinde ve öncelikler konusunda farklı argümanları savunmalarında, bu uluslararası kısıtlamaların etkili olduğu düşünülmektedir. Devletlerin dış politika amaçları incelenirken uzun vadeli dış politikaların uluslararası sistemin özellikleri ve fırsatları tarafından belirlendiğini belirten Neoklasik Realizm, uluslararası sistemin temel belirleyici rolünü tekrardan ifade etmektedir (Wieclawski, 2017, s. 201).

Sonuç olarak, dış politika sürecinde uluslararası sistemin temel belirleyici olduğunun kabulü ile düşüncelerini ifade eden Neoklasik Realizm, devletlerin sisteme olan uyumunu ön plana çıkartmaktadır. Güç ve güvenlik kavramları çerçevesinde oluşturulan dış politikanın sistemin engellemelerine göre oluştuğunu savunan Neoklasik Realizm, devletlerin gücünün ve uluslararası sistemdeki yerinin dış politika faaliyetlerinde önem arz ettiğini ifade etmektedir.

3.3.a.ii. Bağımlı Değişken: Dış Politika Kararları

Neoklasik Realizme göre dış politika kararları bağımlı değişken olarak kabul edilmektedir. Teorinin dış politika sürecini incelemek ve açıklamak üzerine kurulduğunu göz önünde bulundurursak devletlerin ekonomik tercihleri, askeri stratejileri ve kriz davranışları bağımlı değişken kapsamında değerlendirilmektedir (Taliaferro, 2000, s.134).

Liderlerin özellikle acil durumlarda hızlı karar verdiği düşünüldüğünde, bu kararların dış politikayı da etkileme hususunda önemli rol oynadığı vurgulanmaktadır.

Bağımlı değişken olarak kabul edilen dış politika kararları, süre kapsamında sınıflandırılarak, kısa, orta ve uzun vade olarak üç grupta ele alınmıştır. Kısa vadede ani gelişen olaylara karşı verilecek tepkiler ele alınırken orta ve uzun vadeli politikalarda stratejik hedefler ve seçimler ön plana çıkmaktadır (Ripsman vd., 2016, s.91).

Sonuç olarak, güç dengesinin ve diğer devletlerin politikalarının uzun vadeli stratejik planları temelden etkilemesi, bağımlı değişkenin buna göre ele alınmasına neden olmaktadır. Uluslararası sistemde varlığını sürdürmeyi hedefleyen devletlerin dış politika yapım sürecinde kısa, orta ve uzun vadeli planlar yaparak argümanlar üretmesi dış politikanın etkinliğini ve yetkinliğini artıracaktır.

3.3.a.iii. Ara Değişkenler

Klasik realistlere göre farklı argümanlar geliştiren Neoklasik Realizm ara değişken kavramı ile bu farklılıklara somut bir katkıda bulunmuştur. Bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkiyi etkileyen faktörleri ara değişken kavramları ile açıklamaya çalışan Neoklasik Realizm, değişkenler üzerinden analizlerini temellendirmeyi amaçlamaktadır.

Ara değişkenlerin daha çok iç aktörlere yönelik çıkarımları içermesi nedeniyle içyapıların dış politikayı etkileme düzeyi ve tercihleri etkileme potansiyeli üzerinde durulmuştur. Benzer ülkelerin benzer olaylara farklı tepkiler verilmesinin nedenini de inceleyen Neoklasik Realizm, devletlerin bu politikalarında sistemsel değil yerel aktörlerin etkili olduğunu savunmaktadır (Schweller, 2004, s. 164).

Lider algısı, stratejik kültür, devlet toplum ilişkisi ve yerel aktörler olarak sınıflandırılan ara değişkenler, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında temel açıklayıcı argümanlar olarak değerlendirmektedir (Ripsman vd., 2016, s.58). Ripsman tarafından sınıflandırılan bu ara değişkenler ile dış politika yapım sürecinde ve uygulama aşamalarında meydana gelen durumların daha detaylı ve tutarlı şekilde açıklanması amaçlanmıştır. Değişkenleri genel olarak birbiriyle bağlantılı olduğu bu düşünce yapısında yerelin geneli etkileme potansiyeli ön plana çıkartılmıştır.

1. Stratejik Kültür

Jack Synder tarafından 1977 yılında SSCB hakkında yazılan raporda, kültürün dış politikayı etkilediği savunulmuş ve Neoklasik Realizm paralelinde görüşler dile getirilmiştir (Synder, 1977, s. 38). Kültürün geçmişten gelen bir bağ ve yaşam tarzını etkileyen temel faktörlerden birisi olması nedeniyle özellikle karar alıcıları etkileme potansiyeli bulunmaktadır. Toplumsal olaylar, önemli savaşlar veya liderlerin öncelikli politikaları kültür üzerinde etkilidir. Liderlere bakıldığı zaman Büyük Petro'nun modern Rus kültürüne, Itō Hirobumi ve Yamagata Aritomo Japon kültürüne ve Atatürk'ün Türk kültürüne devrimler vasıtası ile yaptığı etkiler incelendiği zaman, devlet adamlarının stratejik kültürü etkileme konusunda önemli politikalar benimsediği söylenebilir (Ripsman vd.,2016, s.68). Söz konusu devrimler, devlet adamlarının kültürün etkisi ile diğer ülkelere karşı benimsediği politikalar veya devletlerin kültürel bağları, dış politika önceliklerini ve amaçlarını etkileyebilmektedir. Bu durum dış politika yelpazesine olumlu ya da olumsuz olarak yön verebilmekte ve dış politika konularında kısıtlamalara yol açabilmektedir. Buradan hareketle, Ripsman, stratejik kültürün devletlerin dış politika davranışlarını etkilediğini dile getirmektedir (Ripsman vd.,2016, s. 69).

Sonuç olarak, ideolojik düşünceler ve güç isteği kavramları, Neoklasik Realizme göre kültürün bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Devletlerin rasyonel davranması gerekliliği Realizm'e göre temel varsayım olmasına rağmen stratejik kültür bu durumu kısıtlayabilir ve devletlerin politikalarını etkileyebilir. Siyasi, sosyal, ekonomik ve askeri miras gibi devlet aktörlerinin oluşturduğu stratejik kültür, dış politika sürecinde liderleri, toplumu ve siyasi elitleri yakından etkileme potansiyeline sahip olması nedeniyle dış politika incelemelerinde göz ardı edilmemesi gereken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. Devlet Toplum İlişkisi

Devlet politikalarının toplum içinde kendine yer edinen siyasi, sosyal ve ekonomik gruplardan bağımsız olarak düşünülemeyeceği anlayışı, bu değişkenin çıkış noktası olarak kabul edilmektedir. Devlet ile sosyal, siyasi ve ekonomik gruplar

arasındaki ilişkinin ve etkileşimin bir yansıması olan bu kavram çok kritik bir önem arz etmektedir. Söz konusu ilişkinin olumlu olması karar alıcıların daha güçlü olmasına ve rahat karar alabilmesine ortam sağlarken olumsuz ilişki karar sürecini baltalayabilmekte ve liderleri zor durumda bırakabilmektedir. Bu durum karar alıcıları doğrudan etkilediği için, devlet ve toplum uyumunun son derece önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Toplumla uyumlu bir ilişki yürüten devlet ve devlet adamları, özellikle dış politika ve günlük konularda karar alırken daha sağlam adımlar atabilmekte ve halkın desteği ile tüm süreci başarılı bir şekilde yürütebilmektedir. Devletlerin siyasi kriz yaşadığı, dış politikada önemli gelişmeler içerisinde yer aldığı ve güvenlik tehdidi hissettiği zamanlarda, bu ilişkinin olumlu veya tam uyumlu olması öncelikli olarak hedeflenen durumlardan birisidir. Bu durumda oluşturulacak politikalar ve izlenecek yollar göz önüne alındığında devlet ve toplum ilişkisi dış politikadaki kriz zamanlarında özel bir yer tutmaktadır (Ripsman vd., 2016, s. 71).

Devlet toplum ilişkisi, devletin elinde olan müdahale araçlarının ve düzenleyici kurumların daha hızlı harekete geçmesinde doğrudan etki etmektedir. Devletlerin güçlerine göre sınırlı kaynaklara sahip olduğu değerlendirildiğinde, toplumun devlete karşı gösterebileceği bir direnç, zaman ve kaynak kullanımını arttıracığı için devletin gücünün verimsizleşmesine yol açabilmektedir. Devlet politikalarını destekleyen grupların hem ekonomik hem de siyasi olarak güçlü olması, devletin bu gruplara daha öncelikli davranmasına yol açmaktadır. Siyasi olarak karar alıcıların bir nevi ortağı olan bu gruplar, başta dış politika olmak üzere diğer tüm politikalarda müdahaleci bir tavır sergileme ve yönlendirme yapabilme potansiyeli barındırmaktadır. Bu nedenle, devleti yönetenler hem bu gücü kaybetmemek hem de grubun çıkarlarını gözetmek için dış politikada değişiklikler yapabilir ve en doğru kararı verme konusunda yanlış adımlar atabilir (Ripsman vd., 2016, s. 72).

Dış politikada sağlam adımlar atmak isteyen devlet adamları, iç politikayı dengelemeyi ve kendine kaynak yaratmayı amaçlamaktadır. Toplum içindeki güç gruplarının çıkarını korumayı ve onları destekleme politikaları benimseyen devletlerde, özellikle siyasilerin otorite sıkıntısı yaşadığı dönemlerde bu ilişki sık sık

karşımıza çıkmaktadır. Yöneticiler, güçsüz durumlardan çıkmak ve siyasi desteğini arttırmak için güç gruplarına kaynaklar aktararak veya elindeki siyasi araçları kullanarak politik bir yol izleyebilmektedir (Ripsman vd.,2016, s. 74). Özellikle ideolojik düşünceleri ön plana çıkartarak siyasi destek sağlamayı amaçlayan devletlerin en önemli araçları arasında milliyetçilik kavramı da yer almaktadır. Bu durum toplum ve devlet arasındaki ilişkinin sadece ekonomik değil aynı zamanda statü, ideolojik ve siyasi temellere de dayandığını bizlere göstermektedir. Devletin siyasi yapısından kaynaklarına, ekonomik kültüründen sivil toplum kuruluşlarına, asker-sivil kültür uyumundan politik mirasa kadar birçok konu bu ilişkiyi etkilemektedir.

3. Yerel Aktörler

Devletlerin dış politikaları oluşturulurken iç politikaların öncelikleri ve dinamikleri de göz önüne alınmaktadır. İç politikadan alınan güç ve geri dönüşler dış politika kararlarını doğrudan etkileyebilmekte ve dış politika için bir araç olarak kullanılabilir. Buradan hareketle iç politika oluşturma sürecinde aktör olarak yer alan siyasi yapıların, dış politika sürecinde de karar alıcıları doğrudan etkileme potansiyeline sahip olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca bu yapılar resmi yerel kurumlar olabileceği gibi sivil toplum örgütleri gibi kamu kurumu olmayan gruplar da olabilir (Ripsman vd.,2016, s. 75). İç ve dış politika hakkındaki tutumu nedeniyle hem Klasik hem de Yapısal Realizmden izler taşıyan Neoklasik Realizm, bu iki akımın sentezi olarak karşımıza çıkmaktadır (Wieclawski, 2017, s. 207).

Devletlerin içyapılarını ve bunun dış politikaya yansımalarını inceleyen Neoklasik Realizm, yerel faktörlerin liderleri etkilediğini savunmaktadır. Hem sistem hem de devlet özelinde dış politika sürecini tahlil eden Neoklasik Realizm, dış politikada meydana gelen olayları ve devlet davranışlarını açıklamak için Neorealizm'in aksine, siyasi gruplara ve elitlere odaklanmıştır (Devlen, Özdamar, 2009, s.138). Siyasi elitler ile devlet arasındaki ilişkinin uyumunun dış politika sürecini doğrudan etkileyen bir faktör olarak görülmesi, Neoklasik Realizmin

devletlerdeki toplumsal uyuma, liderlerin kişilik özelliklerine, kurumların güçlerine ve ideolojik gücün yeterliliğine odaklanılmasına yol açmıştır (Wieclawski, 2017, s. 204).

Yerel kurumların desteğini alan liderlerin, dış politikada geniş bir hareket kabiliyetine sahip olma ihtimali devletlerin sistemdeki gücünü de doğrudan etkilemektedir. İç politikadan etkilenen liderin; olaylara karşı tutumu, desteği doğru kullanma yeteneği ve ileri görüşlü bir şekilde analiz etme potansiyeli ön plana çıkmaktadır (Rose, 1998, s.158).

Neoklasik Realizm, iktidar araçlarının dış politikaya yön verme potansiyelinden bahsederken aynı zamanda devletlerin demokratik olup olmama durumuna da parantez açmaktadır. Devletlerin elinde olan askeri, ekonomik ve siyasi aktörlerin kullanımı, demokratik ülkelerde daha çok ön plana çıkarken demokratik olmayan ülkelerde bile dış politikanın yarattığı bazı durumlarda bu aktörler kullanılabilir. Dış politika yapım sürecinde liderler veya bakanlar aktör olarak görünse de bunların yanında muhalefet, meclis, siyasi ortaklar ya da güvenlik konusunda karar alıcılar da dikkat edilmesi gereken aktörlerdir (Ripsman, 2009, s.171). Demokratik ülkelerde daha çok ön plana çıkan yerel aktörler özellikle hükümetin zor durumda olduğu zamanlarda etkin olmaktadır. Hükümet, zor zamanlarda politikalarına destekçi sağlamak ve güç kazanmak için bu yer aktörlerle pazarlık yapabilmektedir (Ripsman, 2009, s.188).

Sonuç olarak söz konusu yerel aktörler ellerinde bulundurduğu siyasi, askeri ve ekonomik araçlar ile dış politika yapım sürecine doğrudan veya dolaylı olarak etki edebilmektedir. Toplum yapısında önemli bir yere sahip olan aktörler, liderlerin karar süreçlerine doğrudan yön verebilme potansiyeline sahiptir. Neoklasik Realizm dış politikada devlet davranışlarını analiz ederken aynı zamanda yerel aktörlerin özellikle devlet adamlarının nasıl etkilediğine de dikkat çekmektedir (Rose, 1998, s.168). Yerel aktörlerin hem demokratik hem de demokratik olmayan devletlerde etkili olduğunu vurgulayan Neoklasik Realizm, bu argümanı ile iç politika aktörleri ve dış politikanın iç içe geçmiş bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymaktadır.

4. Lider Algısı

Realizm dönem dönem değişimler yaşamasına rağmen bazı temel konuların önemini her zaman vurgulamıştır. Devlet yönetiminde ve politika yapım sürecinde liderlerin etkili olması hususu bu duruma örnek gösterilebilir. Realizmin ilk temsilcilerinden birisi olarak kabul edilen Sun Tzu, *Savaş Sanatı* adlı kitabında savaşla ilgili tüm süreçleri anlatırken hükümdarın / liderin önemine değinmektedir (Tzu, 2015). Dönemin şartları değerlendirdiği zaman, bir dış politika aracı olarak kullanan savaşın, yöneticilerin başvurduğu ve bizzat karar verdiği bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı şekilde Machiavelli de *Prens* adlı eserinde hükümdarın nasıl olması gerektiği ve hem iç hem de dış politikada nasıl bir yol benimsemesi gerektiği üzerinde durarak hükümdarın önemini vurgulamıştır (Machiavelli, 2014). Asker, dini sınıf, siyasiler ve diğer iç politika aktörlerinin durumu ve buna karşı hükümdarın alacağı pozisyonu açıklamaya çalışan Machiavelli, devletin politika yapım sürecinde hükümdarın temel aktör olduğunu belirtmiştir. *Nizamü'l-Mülk Siyasetname* adlı eserinde, deneyimlerini paylaşarak yöneticilerin ve diğer karar alıcılardan bahsetmektedir (Nizamü'l-Mülk, 2012). Karar alma ve politikaları uygulama süreçlerinde, karar alıcılara her zaman mantıklı hareket etmeyi öğütleyen eser yazıldığı döneme ışık tutmaktadır. Devletlerin iç teşkilatlarının çok iyi tasarlanmasını ve bunun sonucunda devleti ileri götürecek politika üretilmesini öneren eser, iç aktörlerin dış politikayı etkilediği görüşünü savunmaktadır. Bu eserlerden hareketle, Klasik Realizmin liderin dış politikada çok önemli bir yer tuttuğunu ve baskın bir karakter olduğunu savunan argümanı, Neoklasik Realizm tarafından da kabul edilmektedir.

Neoklasik Realizm, dış politika sürecinde liderlerin ve siyasi seçkinlerin temel aktör olduğunu kabul etmektedir. Devletlerin dış politikalarına öncelik verilmesi, “benzer ülkeler, benzer kararlar alır.” görüşüne karşı çıkılması ve karar alıcıların bireysel durumlarının göz önünde bulundurulması, liderlerin dış politika sürecinde bir aktör olarak ele alınmasına ortam sağlamıştır. Hatta devletlerin sahip olduğu gücün büyüklüğünden ziyade liderlerin bu gücü nasıl algıladıkları ve kullandıkları üzerinde durmuştur (Rose, 1998, s.147).

Neoklasik Realizm, liderlerin önemli olduğunu vurgularken aynı potansiyele sahip devletlerin davranışlarının farklı olabileceğine de değinmiştir. Aynı koşullar

altında benzer güce sahip ülkelerin farklı karar vermesi hususunda, liderlerin algıları ve nitelikleri ön plana çıkmakta olup liderlerin benzer davranmalarının bir garantisi olmadığı vurgulanmıştır. Neorealizm'in iç ve dış politikayı ayırma argümanına ve liderleri geri plana atma düşüncesine karşı çıkan Neoklasik Realizm, iç aktör olarak değerlendirdiği liderleri ve siyasi karar alıcıları bu sürecin temel aktörü olarak görmektedir. (Ertoy, 2019, s. 19-20).

Devletlerin güvenliklerini sağlamak için politikalar benimsemesinde ve sistemdeki gücünü arttırmak için çaba göstermesinde liderler temel aktördür (Lobell, 2009, s. 56). Uluslararası ilişkilerdeki devletlerin davranışlarında, güvenlik risklerine karşı politikaların ortaya konmasında, tehditlere karşı alınacak önlemlerde ve dış politika uygulamalarda temel aktör lider olduğu için esas sorumluluğun liderlerde olması kaçınılmaz bir durumdur. Ayrıca yöneticilerin normal vatandaşlardan farklı olarak araçları kullanma ve gizli bilgilere ulaşma konusunda önemli avantajlara sahip olması da onların ön plana çıkmasına neden olmaktadır (Ripsman vd.,2009, s.172). Edinilen bu bilgiler ile devletin çıkarını korumak, güvenliğini sağlamak ve gelecek planlarını yapmak liderlere düşen önemli görevlerden bazıları olduğu için, liderler ve karar alıcılar dış politikada merkezi bir rol üstlenmektedir.

Neoklasik Realizmin önemli düşünürlerinden birisi olan Zakaria, uluslararası ilişkilerde devletlerin değil devlet adamlarının temel aktör olduğunu savunarak liderlerin devletlerin tüm kaynağını yönetmede tek yetkili olduğunu vurgulamaktadır (Kiraz, 2018, s. 432). Bu kapsamda, kişisel özellikler, psikolojik durum ve ideolojik düşünce gibi birçok kavram bu süreçte liderin davranışlarını ve karar verme süreçlerini etkilediği için Neoklasik Realizm, liderler ile devletin davranışları arasında güçlü bir bağ olduğu savunmaktadır. Liderin bu merkezi rolü nedeniyle uzun ve kısa vadede oluşturulan politikalara doğrudan etki etmesi, dış politikada liderin birincil derecede sorumlu olmasına yol açmaktadır.

3.4. Tez Çalışmasında Neoklasik Realizm Teorisi'nin Kullanılması

Özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra meydana gelen değişim sürecini açıklama konusunda güç ve savaş gibi saldırgan faktörleri değil sistem ve

devlet yapılarını ön plana çıkan Neoklasik Realizm, realist geleneğe göre daha inşacı bir yol çizmiştir. Gidon Rose tarafından önceki realist argümanlara göre daha farklı bir yere oturtulan Neoklasik Realizm, bir dış politika açıklama teorisi olarak görmüştür (Rose, 1998, s.146). Dış politikayı açıklama konusunda temel aktör olarak görülen “sistemi” biraz daha geri plana atarak “devleti ve iç yapılarını” ön plana çıkartan Rose, hem Klasik Realizme daha uygun hareket ederken hem de eleştirel teorilere yaklaşmıştır. Devlet ve sistemin açıklanmasında birbirinden ayrı düşünülmemeyeceğini savunan Neoklasik Realizm, devlet davranışlarını öncelikli hale getirmektedir. Bu ilkelerden hareketle, NATO'nun politikaları incelenirken ittifakı oluşturan devletlerin kabiliyetleri ve davranışları göz önünde bulundurulmalıdır. Üye ülkelerin eşit oy hakkına sahip olması, oy birliği prensibinin geçerliliği ve ortak katılım ilkelerinden hareketle, üyelerin aktif olarak faaliyet gösterdiği ittifak, bu yönüyle üye davranışlarına ve yetkinliklerine kurumsal kimliğinde yer vermek mecburiyetinde kalmaktadır.

İttifakın askeri, ekonomik ve siyasi yönden en güçlü devleti olarak gösteren ABD'nin ittifakı baskın bir şekilde etkilediği hem alınan kararlarda hem de üst düzey askeri temsilcilerin atanmasında göze çarpmaktadır. ABD'nin kendi siyasi ve askeri önceliklerinin NATO politikalarıyla benzerlik göstermesi de NATO'nun araçsallaştığı argümanını desteklemektedir. Özellikle 21. yüzyılda ABD tarafından yüksek sesle dile getirilen ve kendi dış politikasında da ön plana çıkarttığı nükleer caydırıcılık, uluslararası güvenlik, silahsızlanma ve silahların kontrolü, Rusya, Çin, siber güvenlik, terörizm ve iklim değişikliği gibi konuların 2017 ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nde, NATO 2010 Stratejik Konsepti'nde ve NATO 2030 Raporu'nda yer alması, NATO-ABD ilişkisinin ne kadar iç içe geçmiş olduğunun bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle askeri konularda ABD ile Rusya arasında olan anlaşmazlıkların NATO çatısı altında da dile getirilmesi ve dağılan SSCB coğrafyasındaki ülkeleri içine alan genişleme politikaları, NATO-ABD ilişkisinin çok boyutlu olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu devlet-sistem argümanları çerçevesinde oluşturulan dış politika ve askeri konularının incelenmesinde Neoklasik Realizm temel yol gösterici teori olacaktır.

Neoklasik Realizmin realist gelenekten kopmaması, güç ve güvenlik kavramlarına önem vermesi; NATO'nun dönüşümünü, politikalarını ve üyelerinin

davranışlarını inceleme hususunda çok faydalı olacaktır. NATO'nun dönüşümü, tüm aktörler tarafından kabul edilen bir olgudur. Bu olgu bazen genişleme bazen politika değişimi bazen de ittifaklar olarak karşımıza çıkmaktadır. NATO üyesi ülkelerin özellikle askeri alanlarda tam bir bütünleşmeyi amaçlaması ve bunu siyasi söylemlerle desteklemesi, ittifakın önemli bir sistem ürünü olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda üye ülkelerin eşit söz hakkına sahip olması ve oybirliği düzeninin hâkim olması da ittifak içindeki devletlerin varlığını ön plana çıkartmaktadır. Üye ülkelerin NATO çatısı altında bu şekilde bir kurala tabii olmaları, devlet politikalarının NATO politikalarını etkilemesine yol açmaktadır. Başta ABD olmak üzere üye olan diğer tüm ülkeler, “güvenlik” politikaları kapsamında NATO ile birlikte önemli adımlar atmakta olup birbirlerine karşı sorumluluklar yüklenmektedirler. Sistemli bir çalışmanın ve ortak bir paydada buluşmanın bir ürünü olan NATO ile üye devletler arasında bu sorumluluklar nedeniyle iç içe geçmiş bir ilişki vardır. Bu ilişki kapsamında üyelerle farklı alanlarda ortak faaliyetler sürdüren NATO, aynı zamanda üye dış politikalarını etkilemekte veya üyelerin dış politikasından etkilenmektedir. Neoklasik Realizm’in sistemi göz ardı etmeden devletlere ve iç yapılarına vurgu yapan argümanları, NATO politikalarını incelerken temel aktör olarak devletleri merkeze koymamıza olanak sağlamaktadır. Ayrıca NATO çatısı altında askeri ve ekonomik olarak en büyük güç olarak kabul edilen ABD'nin ittifakın politikalarını doğrudan etkilemesi ve çalışmamızın temel aldığı Trump Dönemi ABD Dış Politikası ile NATO politikaları arasındaki benzerlik, ABD-NATO ilişkisinin ABD lehine bir etkileşimin olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Devletlerin uluslararası sistemdeki etkisini açıklamak ve dış politikalarını incelemek için ortaya çıkan Neoklasik Realizm, devletlerin güçleri ile doğru orantılı olarak uluslararası sistemde yer aldıklarını belirtmektedir. Devletlerin dış politikalarını etkileyen faktörler arasına iç aktörleri de ekleyen Neoklasik Realizm, bu yönüyle Klasik Realizm’den ayrılmaktadır. Hem yerel hem de yapısal faktörlerin dış politikayı etkilediği varsayımı, Neoklasik Realizm’in ön kabullerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. ABD dış politikasının öncelikleri ve bu önceliklerin NATO politikalarına etkisi incelenirken ABD dış politika yapım süreci de dikkat etmemiz gereken bir başka husus olacaktır. ABD dış politikasının yapım sürecini etkileyen diplomasi mirası, kurumlar, öncelikler ve karar alıcılar, iç aktör olarak değerlendirilen yapılar olarak

kabul edilmektedir.

Dış politika karar alma sürecinde, hem demokratik hem de demokratik olmayan devletlerde askeri, ekonomik ve siyasi alanlardaki yerel aktörlerin etkili olduğu ve aynı zamanda bu aktörlerin de devlet adamlarını doğrudan etkilediği kabul edilmektedir. ABD Dış Politikasını etkileyen liderlerin, siyasilerin, siyasi partilerin ve askeri kurumların varlığı, ABD Dış Politikasının iç aktörlerden ve devlet adamlarından bağımsız düşünülmemeyeceğini ortaya koymaktadır. NATO'nun bir sistem ve ABD'nin de bu sistemin temel aktörlerinden birisi olarak kabul edilmesi, ABD'nin NATO politikalarını etkileyen en önemli faktör olduğu varsayımının kabulüne zemin hazırlamaktadır. Başkan Trump dış politikada ABD gelenekleri ile örtüşmeyen birçok karar alması ve ABD'nin kuruluş aşamasında yer aldığı uluslararası kurumlarla çatışma yaşamaması, bir liderin devlet politikalarında neden önemli bir değişikliğe neden olacağını göz önüne sermektedir.

Neoklasik Realizm, yerel olarak kabul edilen kültür, toplum ve lider gibi aktörlere yer vererek dış politika karar alma sürecinde bu aktörlerin etkisini önemsemektir. Lider davranışlarının ve kişisel özelliklerin dış politikada etkili olduğunu öne süren Neoklasik Realizm, aynı zamanda siyasi elit kavramıyla da karar alıcıların durumuna odaklanmaktadır. Bir dış politika inceleme teorisi olarak algılanan Neoklasik Realizme göre, dış politika tercihleri üzerine kurulmaktadır. Rose'a göre, dış politika liderler ve seçkinler tarafından üretilir ve bu yönde politikalar benimsenir (Rose, 1998, s.147). Devletlerin sahip olduğu kaynaklar gücü doğrudan etkilemektedir. Ancak bu etkiyi oluşturan ve ona bir seviye belirleyen ise liderlerin tutumlarıdır. Liderlerin her ortamda belirlediği ilkeler ve öncelikler aynı olmadığı için farklı dış politika tercihleri ortaya çıkmaktadır. NATO'nun sahip olduğu en önemli karar alma organı olan zirve toplantıları, her ne kadar çok kapsamlı çalışmalar sonucunda düzenlense ve kararlar alınsa da, liderlerin ikili, çoklu veya toplu görüşmeleri alınan kararları etkileyebilmektedir. NATO zirvelerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan "NATO 2010 Stratejik Konsepti" ve "NATO 2030 Raporu" belgelerinin içeriklerinin belirlenmesinde, kararların uygulanmasında ve bu yönde politikalar benimsemesinde liderlerin tutumları belirleyici olmaktadır. Trump'ın külfet konusunda Avrupalı üyelere baskı yapması, Macron'un idari ve siyasi konulardan NATO karşı ağır eleştirilerde bulunması, Putin-Trump-Biden-Erdoğan arasındaki ikili

görüşmelerin NATO'nun politikalarını etkilemesi insan faktörünün önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Ayrıca NATO-ABD ilişkilerinde ABD Başkanlarının baskın bir karakter ortaya koyması lider özelliklerinin de göz ardı edilmemesi gereken bir başka husus olarak değerlendirilmektedir.

Neoklasik Realizm devlet davranışları için uzun ve kısa dönem farkını ortaya koymaktadır. Yukarıda belirtilen lider kararlarının veya göreceli gücün uzun ve kısa vadede etkili olduğu savunulmaktadır. Lider kararları kısa dönemde göreceli güç ise uzun dönemde etkili olduğu için iç ve dış politikada faaliyetleri birlikte yürütülmelidir. Zakaria'ya göre, başarılı bir dış politika için, sistemi ve devletlerin iç dinamiklerini birlikte kullanmak önemlidir (Schweller, 2003, s.318). 21. yüzyıldaki dönüşümün önemli bir yansıması olan "NATO 2010 Stratejik Konsepti" ve "NATO 2030 Raporu" hem devlet davranışlarını hem de ittifakın genel politikalarını etkilemektedir. Belgelerin içerikleri incelediği zaman, iç faktörlerin etkili kullanılması, gücün artırılarak özellikle rakiplere karşı öne geçilmesi ve siyasi olarak askeri gücün desteklenmesi, öncelik haline getirilmiştir. Buradan hareketle, hem görece güç hem de lider/elit kararları değişimi etkileyen ve yönlendiren faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu iki belgenin hazırlık süreci ve içeriği incelendiği zaman, üye ülkelerin dış politikaları ve ittifak politikaları arasındaki paralellik göze çarpmaktadır. Özellikle Stratejik Konsept belgesinin ittifakın yol haritasını çizmesi ve bir nevi bağlayıcı olması, ittifakın ve üye ülkelerin politikalarının ayrımını zorlaştırmaktadır. Örneğin ABD İç Güvenlik Strateji Belgesi ve NATO kararları arasındaki paralellik, ABD'nin NATO'yu kendi politikaları yönünde etkilenmesine neden olmaktadır. Bu nedenle ABD dış politikasında NATO'yu baskın bir araç olarak kullanması ve ittifakın askeri gücünün yanında siyasi özelliklerini de ön plana çıkartma çabaları, ABD hegemonyasındaki ittifakın bir araç haline geldiğini ortaya koymaktadır.

Schweller'e göre, Klasik Realizm ve Neorealizm ile ters düşmeyen, sadece onların biraz daha genişletilmiş hali olduğu savunulan Neoklasik Realizm algı/etki-tepki kavramına önem vermektedir (Schweller, 2003, s.336). Devletlerin benzer tehditlere veya işbirliklerine karşı aynı tepkiyi vermediğini savunan Schweller, devlet davranışlarının çeşitliliğini ortaya koymaktadır. Hâlihazırda 30 üyesi ve birçok işbirliği olan bir ittifakın tüm üyelerinin her zaman benzer kararlar vereceğini düşünmek doğru olmayacaktır. Devlet davranışlarının ortaya koyduğu bu

farklılıklardan hareketle, iki belgenin oluşum sürecindeki devletlerin argümanları ve bunların belgelere nasıl yansıdığı ele alınması gereken bir başka husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Belgelerin hazırlık süreçleri ile üye ülkelerin yapmış olduğu faaliyetler birlikte değerlendirilerek söz konusu argümanlar arasındaki bağlantı kurulabilmektedir. Üye ülkelerin güvenlik belgeleri, ikili anlaşmaları, liderlerin söylemleri, dış politika öncelikleri, askeri harcamaları ve işbirliği alanlarının değişimi gibi konular ile bu benzerlikler birlikte değerlendirilebilir. Ayrıca ABD özelinde yürütülen faaliyetlerden hareketle, Rusya ile olan ilişkiler ve Rusya'nın bu politikalara verdiği tepkiler de NATO'nun araçsallaşması hakkında bizlere yol gösterecektir. Bu belgeler çerçevesinde; Rusya'nın dış politika öncelikleri, siyasi etkinliği ve askeri kabiliyeti ile ABD politikalarının temelleri ve etkinliği arasındaki bağlantı NATO kapsamında değerlendirilerek daha iyi analiz etmemize fayda sağlayacaktır.

Sonuç olarak, yukarıda belirtilen konular ve tespitlerden dolayı bu çalışma sürecinde ilgili konuyu incelerken Neoklasik Realizm teorisinin uygun olacağı değerlendirilmiştir. Uluslararası sistemin varlığı ile devletler arasındaki ilişkiyi ayrılmaz bir bütün olarak değerlendirmesi, dış politikayı incelemeyi öncelik haline getiren bir yaklaşım olması, liderler ve devletlerin iç yapılarının dış politika oluşturma ve karar alma sürecinde etkili olduğunu savunması, devletlerin güvenlik ve kontrol etme konularında önemli bir aktör olduğunu önermesi, lider kararları ve görece güç kavramlarından hareketle uzun ve kısa vadeli politika ayırımına giderek lider kararlarının dış politikada etkilerini açıklaması, devlet davranışlarının çeşitliliğine odaklanması, devlet ve devlet dışı aktörleri birlikte ön plana çıkartarak liberal ve inşacı bir özellik taşıması, bu teörinin seçilmesine ortam sağlamıştır.

BÖLÜM IV

AMERİKAN DIŞ POLİTİKASININ GENEL İLKELERİ

4.1. Amerikan Dış Politikası'nın Oluşum Süreci ve Aktörleri

Amerika Birleşik Devletleri'ni oluşturan 13 büyük koloninin Büyük Britanya Krallığı'ndan ayrılarak bağımsızlığını ilan ettiği 1776 yılından günümüze kadar geçen sürede, ABD dış politikası kültürel ve siyasi olarak birçok gelişmeyi içerisinde barındırmaktadır. ABD hem coğrafi olarak hem de kültürel olarak güvenlik konusunda diğer ülkelere göre daha farklı bir yapıda olması tüm ABD'de bir “muafiyet” algısına neden olmuştur. Amerikalılar dışarıdan gelen bir baskının olmaması ve gelişmiş bir sivil toplumun varlığı nedeniyle diğer toplumlara göre güvenlik konusuna yabancılık çekmektedirler (Hook & Spainer, 2013, s.6).

ABD kuruluşundan itibaren yaklaşık 150 yıl boyunca coğrafi konumunu da kullanarak başta kıta Avrupası olmak üzere diğer ülkelere karşı bir izolasyon (yalnızlık) politikası benimsemiştir. George Washington ve Thomas Jefferson gibi liderler Avrupa ile ilişkilerin savaş ve ticari sorunlara yol açacağını değerlendirirken özellikle 1782 Paris Antlaşması'ndan sonrası ABD, Avrupa'da cereyan eden savaşlardan etkilenmemek için içe dönük bir politikayı kabul etmiştir (Paterson, 2018, s.4). İlk başkan George Washington'ın diğer ülkelerle kalıcı ittifak kurulmaması ilkesi temel politika olarak benimsemiştir (Paterson, 2018, s.4-5).

ABD'nin ekonomik ve siyasi yükselişi bu izolasyon politikasının yürütülmesini zorlaştırmıştır. Özellikle 1898 yılında yapılan ABD-İspanya Savaşı'nın ABD tarafından kazanılması ABD'yi güçlü ülkeler kategorisine sokmuş ve dış politikada bir dönüm noktası olmuştur (Sümer, 2008, s.124). Kendisi için tehdit algılamadığı komşularının varlığı ve Avrupa'dan uzak olması avantajları sayesinde çatışmadan uzak kalan ABD, siyasi, askeri ve ekonomik gücü nedeniyle uluslararası bir aktör haline gelmiştir.

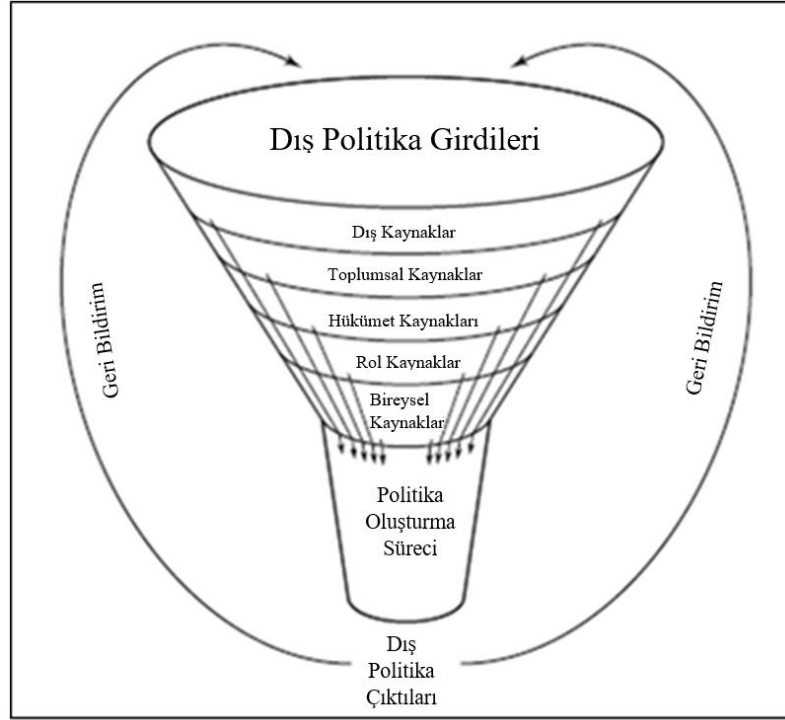
Sömürge bir devlet olarak bağımsızlığını kazanan ve daha sonra ekonomik, siyasi ve askeri olarak gelişen bir ülke olan ABD, sahip olduğu güç nedeniyle dış

politikasını dönemin şartlarına göre güncellemek zorunda kalmıştır. ABD somut (toprak, konum, nüfus, teknoloji, ordu...) ve soyut (kültür, dayanışma, başkanlık sistemi, liberal düşünce...) güç kaynakları nedeniyle rakiplerine karşı üstün bir konuma gelmiştir (Gözen, Oğuzlu, Uslu, Çolakoğlu, & Wiltse, 2018, s.4). İzolasyon politikaları neticesinde “*istisnai*” bir yapıya sahip olduğunu savunan ABD toplumu, bu istisnai durumun kaynağı olarak bireysel özgürlüğü, güçlü sivil toplumu ve sınırlı hükümeti faaliyetlerini görmektedir (Hook & Spainer, 2013, s.14).

ABD'nin iki okyanus ile çevrelenmesi, zayıf komşularının varlığı, batıya doğru genişlemesi ve Avrupa'daki karışıklıklardan uzak durması, 20. yüzyılın başlarında ABD'yi dünyanın en büyük ekonomisi haline getirmiştir. I. Dünya Savaşı sürecinde uluslararası bir güç haline gelen ABD, güç dengesinin en önemli belirleyicilerinden birisi haline gelmiştir (Nye, 2019, s.1). George Washington'un uyarılarını dinleyerek Avrupa siyasetinden uzak duran ABD, özellikle Fransız İhtilali'nin getirdiği karışıklıklardan ve Fransa-İngiltere arasındaki çatışmalardan kendini soyutlayarak bu olaylardan asgari oranda etkilenmiş ve gelişim konusunda önemli bir sekteye uğramamıştır. (Paterson, 2018, s.5)

ABD'nin uluslararası alanda güçlü bir hale gelmesi *Yalnızlık Politikasını* gevşetmesine ve dış politika önceliklerini değiştirmesine neden olmuştur. Sömürgeci bağımsızlığa geçiş dönemi, bağımsızlıktan gelişmeye ve olgunlaşmaya geçiş dönemi, Amerika Kıtası'nda yayılma ve iç savaş dönemi ve dünyaya açılma ve yayılma dönemi olarak sınıflandırılan ABD tarihi, ABD dış politikasını temelden etkilemiştir (Gözen, Oğuzlu, Uslu, Çolakoğlu, & Wiltse, 2018, s.6). Amerika Birleşik Devletleri'nin siyasi ve idari yapı yönünden güçlü olması dış politikayı etkileyen aktörlerin çok olmasına ve bu aktörlerin önemli bir yer tutmasına ortam sağlamaktadır. Ayrıca, dış politika oluşturma sürecinde dış, toplumsal, hükümet, bireysel ve rol (görev) kaynaklar önemli yer tutmaktadır (Wittkopf, Jones, & Charles W. Kegley, 2008, s.18).

Şekil.4.1. ABD Dış Politikası Kaynakları (Wittkopf, Jones, & Kegley, 2008, s.18)

Amerikan dış politika yapım sürecinde birçok kaynak yer almakta olup ABD dış politikasının oluşumunun açıklamasında tek bir kaynağın yeterli olamayacağı değerlendirilmektedir (Şekil 4.1.). ABD dış politikasını etkileyen birçok etken olmasına rağmen ABD dış politikası başkanların ortaya koyduğu doktrinlerden de doğrudan etkilenmektedir. Bu doktrinler çoğu zaman yazılı olarak açıklanmamasına rağmen görevdeki başkanın özellikle ilgilendiği dış politika konularının incelenmesi ile oluşturulmaktadır (Paterson, 2018, s.14). Başkanlık doktrinleri; başkanlık felsefesi, stratejisi ve taktiği ile oluşturulan politikanın ilke ve değerler ile ifade edilmesidir (Murray, 2013, s.148).

4.2. Amerikan Başkanlarının Dış Politika Doktrinleri

ABD Başkanları, görev süreleri boyunca dış politika konularında etkili olmuştur. ABD'nin hem askeri hem ekonomik hem de siyasi gücünün bir yansıması olarak çok taraflı ve aktif bir politika yürütülmesi, dış politikanın kapsamlı olmasını zorunlu kılmaktadır. ABD Başkanları dönemlerinde aktif bir dış politika yelpazesi çizdiği için görev süreleri o başkanın adıyla anılan doktrinlerle ifade edilmektedir. (Tablo 4.1.)

ABD Başkanları partilerinin etkisi ile çok yönlü ve etkili politikalar benimsemektedir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra göreve gelen ABD Başkanları aktif bir dış politika izlerken güvenlik odaklı politikalara ağırlık vermiştir. Demokrat Parti kökenli başkanlar ekonomi ve refah temelli politika benimsemiş ve dış politikada ekonomik araçları etkin bir şekilde kullanmıştır. Bu durum Demokrat Parti kökenli başkanları, Cumhuriyetçi Parti kökenli başkanlardan ayıran bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Komünizm tehdidine karşı müttefiklere ekonomik açıdan çok büyük destekler veren Truman, bu anlayışın önemli bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır (Paterson, 2018, s.50-52).

Cumhuriyetçi Parti kökenli başkanların daha sert ve şahin politikalar benimsediği ve askeri araçları sıkça kullandığı bir dış politika süreci yürüttükleri gözlemlenmektedir. Demokratların Komünizm tehdidine karşı ağırlıklı olarak ekonomik araçları kullanmasının aksine askeri yardımları daha çok ön plana çıkaran Cumhuriyetçiler, düşmanın yayılmasını bu araçlarla engellemeyi hedeflemiştir. 11 Eylül saldırılarından sonra Bush'un aldığı tedbirler ve yürüttüğü politikalar dünyada yeni bir anlayışın yerleşmesine zemin hazırlarken aynı zamanda düşmanlar için yıkıcı bir süreci de beraberinde getirmiştir. Aynı şekilde Trump döneminde de yürütülen sert ve öngörülemez politikalar, Cumhuriyetçi ve Demokrat başkanlar arasındaki farklı bir kez daha ortaya koymaktadır (Paterson, 2018, s.50-52). Özellikle partilerin kuruluş ilkeleri ve seçme profilleri, bu politikaların öne çıkmasını sağlarken iki partinin olaylara karşı bakış açısını ve başkanları etkileme potansiyeli hakkında da önemli çıkarımlar sunmaktadır.

ABD Başkanlarının Doktrinleri		
Başkan Adı	Doktrin Adı	Açıklama
Washington Doktrini	Kalıcı İttifaklardan Kaçınma	Washington Doktrini, kalıcı ittifaklardan kaçınma prensibine dayanmaktadır. G. Washington, kıtada sık sık meydana gelen çatışmalar nedeniyle Amerikalıları, Avrupalılarla kalıcı ittifak oluşturmamaları

		<p>konusunda uyarılmıştır. ABD'nin ilk başkanı olan Washington, yaklaşık 150 yıl etkisini devam ettirecek olan "ABD'yi denizaşırı siyasette tarafsız ve tek taraflı kılma" politikasının temelini atmıştır.</p>
<p>Monroe Doktrini</p>	<p>Batı Yarımküre Hegemonyası</p>	<p>1817-1825 yılları arasında ABD Başkanlığı görevini yerine getiren James Monroe, Avrupalı sömürgeci ülkelerin, Batı Yarımküre ülkelerinden uzak durması gerektiğini, bölgede rakipsiz bir ABD hegemonyasının oluşturulmasını ve buna Avrupalı ülkelerin izin vermesi gerektiğini savunmuştur.</p>
<p>Truman Doktrini</p>	<p>Komünist Çevreleme</p>	<p>ABD Başkanı Truman, Soğuk Savaş'ın başlangıcında, Komünizm'e direnen ülkelerin başta ekonomik olmak üzere birçok yardımla desteklenmesini savunmuştur. Silahlı azınlıklar veya dış baskılar tarafından boyun eğdirmeye direnen özgür halkları destekleme konusunda açıklamalar yapmıştır. ABD, Komünizm'in yayılmasını engellemek için SSCB'nin siyasi, askeri ve ekonomik baskısına maruz kalan İran, Türkiye, Yunanistan gibi ülkelere yardım etmek için para, teçhizat veya askeri yardım programları uygulamıştır. Truman Doktrini'nin en önemli araçlarından biri olan bu yardım programlarının sonucunda, ABD tarihinin en geniş kapsamlı dış politika hamlelerinden biri olan "Komünist Çevreleme" politikasında başarılı sonuçlar alınmıştır.</p>

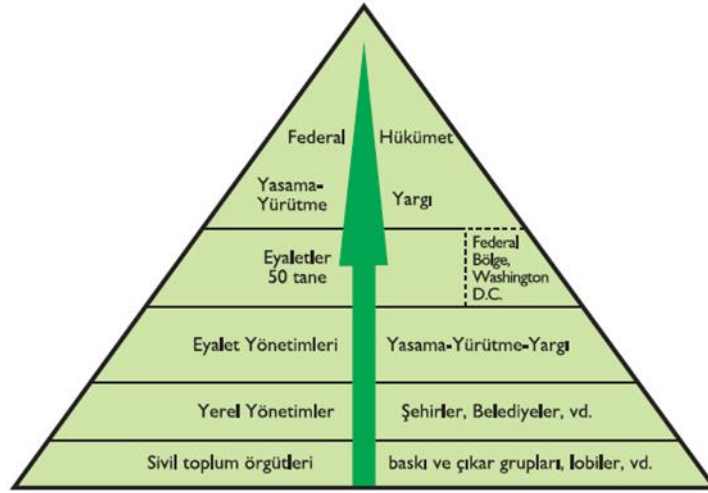
<p>Nixon Doktrini</p>	<p>Müttefiklerin Güvenlik Sorumluluğu</p>	<p>Nixon, ABD müttefiklerinin kendi askeri savunmalarının birincil sorumluluğunu üstlenmesini savunmuştur. <i>“Antlaşma taahhütlerimize uygun olarak talep edildiğinde askeri ve ekonomik yardım sağlayacağız. Ancak, savunmalarının insan gücünü sağlamanın birincil sorumluluğunu üstlenmekle doğrudan tehdit edilen ulusa bakacağız”</i> sözü ile düşüncesini ifade eden Nixon, ABD'nin istendiğinde askeri ve ekonomik yardım sağlayacağını belirtmektedir.</p>
<p>Carter Doktrini</p>	<p>Basra Körfezi'ndeki ABD Stratejik Çıkarlarının Korunması</p>	<p>Amerika Birleşik Devletleri, Basra Körfezi'ndeki ulusal çıkarlarını (özellikle petrolü) savunmak için gerekirse askeri güç kullanacağı belirtilmiştir. 1979'da Sovyetlerin Afganistan'ı işgaline yanıt olarak, <i>“Herhangi bir dış gücün Basra Körfezi bölgesinin kontrolünü ele geçirme girişimi, Amerika Birleşik Devletleri'nin hayati çıkarlarına yönelik bir saldırı olarak değerlendirilecek ve böyle bir saldırı, ABD tarafından püskürtülecektir. Askeri güç de dahil olmak üzere gerekli her türlü yol kullanılacaktır.”</i> açıklaması ile doktrinin genel teması açıklanmıştır.</p>
<p>Reagan Doktrini</p>	<p>Komünizmin Engellenmesi (Roll Back)</p>	<p>Sovyetler Birliği'nin komünist ilerlemelerini engellemek için yabancı ülkelerdeki Komünizm karşıtı isyancıları silahlandırmak hedeflenmiştir. Bu kapsamda, özellikle Orta Amerika'ya kapsamlı askeri yardımlar sağlanmıştır.</p>

<p>Clinton Doktrini</p>	<p>İnsani Müdahale</p>	<p>Soykırım insanlığa karşı bir suç ve diğer ülkelerin bunu önlemek için harekete geçme yükümlülüğü olduğunu savunan Clinton, <i>“Aslında, her şeyi yapamayız veya her yerde olmamalıyız. Ancak değerlerimizin ve çıkarlarımızın tehlikede olduğu ve bir fark yaratabileceğimiz yerlerde bunu yapmaya hazır olmalıyız.”</i> ilkesini benimsemiştir.</p>
<p>Bush Doktrini</p>	<p>Algılanan Düşmanlara ve Demokratik Genişlemeye Karşı Önleyici Saldırı</p>	<p>11 Eylül terör saldırılarının ardından Bush, ABD'nin terörist ülkelere karşı önleyici tedbirler alacağını ilan etmiştir ve bunu 2003 Irak Savaşı için bir gerekçe olarak kullanmıştır. Bush, bu fırsatı demokratik ilerlemeyi ve özgürlüğü teşvik etmek için kullandığını açıklamıştır.</p>
<p>Obama Doktrini</p>	<p>Müttefiklerle Güvenlik İşbirliğine Vurgu</p>	<p>Obama, ABD'nin <i>“güvenliğimizi ortak bir güvenlik olarak değerlendirmeli ve refah için diğer halklarla/ülkelerle ortak olunmalı”</i> gerektiğini savunmaktadır. Çok taraflı ilişkilere yoğun vurgu yapılmaktadır.</p>

Tablo 4.1. ABD Başkanları Doktrinleri (Paterson, P. (2018). *Origins of U.S. Foreign Policy*. Perry Center Occasional Paper, 50)

ABD Başkanlarının ortaya koyduğu doktrinler sadece başkanlık dönemlerini kapsamamakta olup uzun yıllar sürebilmektedir (Tablo-1). 20. yüzyılın kitle siyaseti çağı olması ve *“ideolojiler çağı”* olarak adlandırılması nedeniyle bu yüzyıldaki politikalar, ABD dış politikasında köklü değişikliklere yol açmıştır (Callaghan, O'Connor, & Phythian, 2019, s.21).

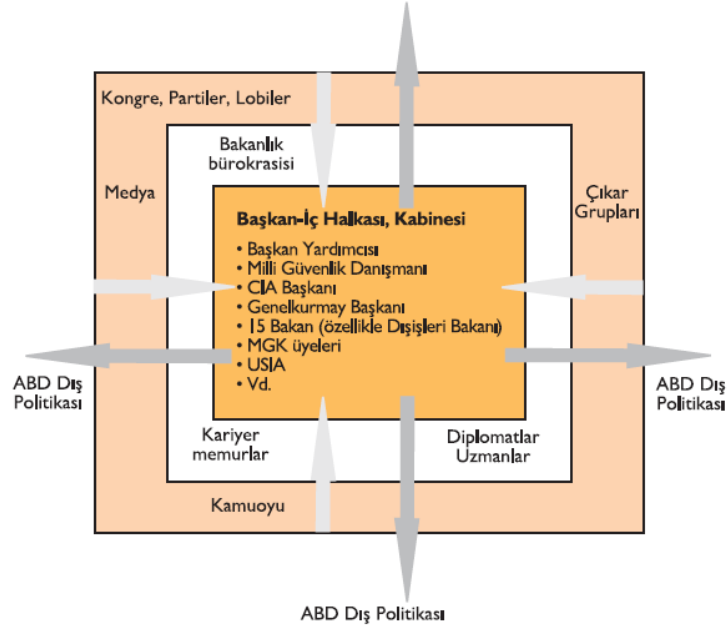
Şekil.4.2. ABD Devlet Sistemi (Gözen, Oğuzlu, Uslu, Çolakoğlu, & Wiltse, 2018, s.85)

ABD devlet sistemi karar alma mekanizmasında birçok paydaşın yer alması, ABD politikalarının oluşturulmasını doğrudan etkilemektedir. ABD devlet sisteminde yer alan tüm paydaşların aktif katılımı bütüncül bir politika yapım sürecinin oluşmasına ortam sağlamaktadır (Şekil 4.2.). Bu çok taraflı sistem, dış politika konusunda da karar alma sürecini doğrudan etkilemektedir. “Denetim ve denge” prensibi üzerine inşa edilen ABD devlet sistemi, güçler ayrılığını savunması ve bu güçlerin herhangi birisinin aşırı güçlenmesini engellemesi özellikleri nedeniyle dış politikadaki karar alma görevini yasama ve yürütme organlarına vermiştir (Gözen, Oğuzlu, Uslu, Çolakoğlu, & Wiltse, 2018, s.87).

ABD dış politikasında karar alma süreçlerinde yer alan paydaşlar yasama ve yürütme organlar ortak hareket etmekte ve birbirlerini dengelemektedirler (Şekil 4.3.). Bunun yanı sıra ABD dış politikasındaki değişimlerde ve dönüşümlerde partiler, elitler, ideolojiler, çıkar grupları ve bürokrasi de etkili olmaktadır (Yalçın & İlhan, 2020, s.546).

Şekil.4.3. ABD Dış Politika Karar Alma Sistemi ve Süreci (Gözen, Oğuzlu, Uslu, Çolakoğlu, & Wiltse, 2018, s.89)

4.3. Amerikan Dış Politikasında Güvenlik Kavramı

1815 Viyana Antlaşması'ndan sonra Avrupa'da sağlanan uyum ve güç dengesi, Amerika Birleşik Devletleri(ABD)'ne güvenli bir ortam sağlamıştır (Hook & Spainer, 2013, s.7). Özellikle başkanlar tarafından açıklanan güvenlik temelli doktrinlere sıkı sıkı bağlı olan ABD, George Washington'ın savunduğu “*kalıcı ittifaklardan uzak durma*” ilkesini riayet etmiştir. 1789 Fransız İhtilali'nin etkisi ile Avrupa'da meydana gelen karışıklıklardan önemli ölçüde etkileyen imparatorlukların iç karışıklıklara düşmesi sonucunda meydana gelen I. Dünya Savaşı, bu uyum sürecinin sonunu getirmiştir. Savaşa başlangıçta katılmayan ABD savaşın seyrini değiştirecek bir hamle yaparak savaşa katılmış ve 1918 yılında biten savaşın sonucunda barış ortamının sağlanmasına yardımcı olmuştur (Hook & Spainer, 2013, s.7). ABD bu savaşa girerek kuruluşundan beri savunduğu ve Washington'un mirası olarak görülen “*kalıcı ittifaklardan uzak durma*” ilkesini de esneterek yeni bir dış politika yolu çizmiştir.

I. Dünya Savaşı sonrasında barış ortamını kalıcı hale getirmek, güvenliği sağlamak ve uluslararası işbirliğini teşvik etmek için Milletler Cemiyeti kurmuştur. Milletler Cemiyeti'nin kuruluşunda önemli çaba sarf eden W. Wilson, kolektif bir yapı

ile gelecekteki çatışmaları ve savaşları engellemeyi amaçlamıştır (Pedersen, 2007, s.1092). Wilson'un 14 ilkesi çerçevesinde dünyada yeni bir düzen kurulması ve güvenliğin tesis edilmesi için kurulan Milletler Cemiyeti, ABD Senatosu'nun ABD'nin üye olmasına onay vermemesi nedeniyle başarısız olarak amacına ulaşamamıştır. Bu süreçten sonra ABD, II. Dünya Savaşı'na kadar kendini izole eden bir politika benimsemiştir (Robertson, 2004, s.276).

I. Dünya Savaşı'nın sonunda Avrupalı devletlerin ABD'ye yaklaşık 3,5 milyar dolar borcunun olması ve 1929'daki Büyük Buhran ile birlikte karşılıklı etkileşimleri artan ABD ve Avrupa, dış politikada daha çok yan yana gelmek zorunda kalmıştır (Sümer, 2008, s.127). ABD hem yalnızlık politikasını benimsemesi hem de Milletler Cemiyeti'ne girmemesine rağmen tüm yaşanan olaylara kayıtsız kalamamıştır. I. Dünya Savaşı sürecinde Avrupa'da meydana gelen siyasi boşluk ABD'nin daha fazla kendini soyutlamasına engel olmuştur (Sümer, 2008, s.127).

I. Dünya Savaşı'nın mirası olan istikrarsız düzen, II. Dünya Savaşı'nın meydana gelmesinde etkili olmuştur. Savaştan önce çok büyük bir ekonomik güç haline gelen ABD, savaş sırasında dünya altın ve para rezervinin %54'üne sahip olarak önemli bir gücü elinde bulundurmaktaydı (Akçay & Akbal, 2013, s.15). Pearl Harbor Saldırısı nedeniyle II. Dünya Savaşı'na giren ABD, II. Dünya Savaşı'nın da kazanılması ile üst üste iki dünya savaşından galip ayrılarak uluslararası kamuoyunda güç kapasitesi arttırmıştır. Avrupalı devletlerin çok önemli kayıplar vermesine, Japonya ve Çin'in iç karışıklık yaşamasına rağmen ABD ekonomik ve siyasi yapısı nedeniyle savaşta en kazançlı çıkan ülkelerden birisi olmuştur. Sahip olduğu siyasi ve askeri gücün yönetimi konusunda nasıl bir yol izleyeceği merak eden ABD, kuruluş sürecinde kabul ettiği dış politika uygulamalarından sıyrılarak ve küresel çapta etkili bir hal alarak yeni dünya düzeninin en önemli aktörü haline gelmiştir.

II. Dünya Savaşı'nın hemen akabinde oluşan düzende askeri ve ekonomik olarak çok devasa bir güç haline gelen ABD, SSCB ile yaşamış olduğu siyasal yapı ve çıkar çatışmaları nedeniyle bir kez daha aktif bir dış politika içerisine girmiştir. II. Dünya Savaşı sırasında Avrupalı büyük devletlerin güçleri azalırken ABD ve SSCB'nin güçlerinin artması iki kutuplu bir dünyanın oluşmasına neden olmuştur. II.

Dünya Savaşı'nın neden olduğu yıkım nedeni ile tüm gücü ile Avrupa'ya odaklanmayı amaçlayan devletler, ABD ve SSCB ile boy ölçüşecek siyasi, ekonomik ve sosyal açıdan yeterli güce sahip değildiler. Bu güçsüzlük anında siyasi ve askeri açıdan çok uygun bir nüfuz alanı olarak görülen Avrupalı devletler, ABD ve SSCB politikalarına uyum sağlamak ve bir süre sonra da taraf seçmek zorunda kalmışlardır. Avrupa devleti olmamasına rağmen Avrupalı gibi hareket eden ABD, SSCB'nin Avrupa'nın doğusunu ele geçirmesine karşı Avrupa'nın batısının koruyuculuğunu üstlenmiştir. ABD'nin bunu yapmasına neden olan iki temel nedenden birisi ABD'nin küresel güvenliği sağlayabilmek için Avrupa'ya ihtiyaç duyması, diğeri ise NATO ile Avrupa'nın en önemli koruyucu aktörü haline gelmesidir (Gözen, Oğuzlu, Uslu, Çolakoğlu, & Wiltse, 2018, s.150).

II. Dünya Savaşı'nda Avrupa'daki SSCB baskısını azaltmak ve Avrupa'nın yeniden inşa edilmesi için çok önemli kaynaklar ayıran ABD, ekonomik güç ile SSCB tehdide karşı bir kalkan oluşturmayı amaçlanmıştır. Ancak sadece ekonomik araçların SSCB'nin yayılmasına engel olamayacağını anlayan ABD, askeri olarak da duruma müdahil olmaya karar vermiştir (Hook & Spainer, 2013, s.57). SSCB'nin askeri anlamda hızlı gelişmesi ve nükleer bir güç haline gelmesi nedeniyle Avrupalı devletler tedirgin olmuş ve askeri bir ittifaka sıcak bakmışlardır (Oğuzlu, 2019, s.2). İki dünya savaşının da Avrupa'da meydana gelmesi ve çok önemli kayıpların verilmesi, Avrupalı devletlerin SSCB'ye karşı daha kesin önlemler almasına ortam sağlamıştır. Tüm bu geçmiş tecrübelerden hareketle, Hollanda, Belçika, Fransa, İngiltere ve Lüksemburg 1848 yılında Brüksel Anlaşması'nı imzalamıştır. Ortak savunma amacıyla imzalanan bu anlaşmadan bir yıl sonra ise ABD öncülüğünde, Brüksel Antlaşması ülkeleri, Kanada, Danimarka, İzlanda, İtalya, Norveç ve Portekiz NATO'yu kurarak SSCB karşı tarihi ve en önemli adımlardan birisini atmıştır (NATO, 2022a). Üye ülkelerin saldırıya uğradığında tek vücut haline gelerek ortak hareket edilmesini ve üyelerin birbirine yardım etmesini taahhüt eden bu anlaşma,

SSCB'nin yayılmasını engellemek için Avrupa'ya sağlanan en önemli koruma kalkını olarak karşımıza çıkmaktadır.¹

İttifakın kurulmasından itibaren ABD dış politikasının en önemli araçlarından birisi olan NATO, başta ABD ve Avrupalı üyeleri olmak üzere tüm paydaşların güvenlik kaygılarını azaltmayı amaçlamaktadır (NATO, 2022a). İttifaka üye olan ülkeler siyasi, askeri ve kültürel güçleri göz önüne alınırsa, bu anlaşma ile ABD hem SSCB tehdidine karşı çok güçlü ve bağlayıcı bir ittifak kurmayı hem de iki dünya savaşına neden olan Avrupalı devletler arasındaki çekişmeyi ortadan kaldırarak Avrupa'nın istikrarlı bir yapıya kavuşmasını amaçlamıştır. İttifaka üye olan ülkelerin ortak hareket etmesi, Marshall Yardımları sonucunda askeri harcamaların artması ve gelişen ABD ekonomisi ve sanayisi için Avrupa'nın büyük bir pazar olması, NATO'nun ABD dış politikasının temel araçlardan birisi olmasına ortam sağlamıştır.

4.4. Amerikan Dış Politikasında Transatlantik İlişkiler

George Washington, ABD'nin kuruluşunda “*kalıcı ittifaklardan uzak durulması*” konusunda bir ilke belirlemiştir. Bu ilke kapsamında, diğer ülkelerle ikili ilişkilerini geliştiren ABD, özellikle 1815 Viyana Antlaşması'ndan sonra Avrupa'da meydana gelen uyum sürecinden olumlu etkilenmiş ve güvenli bir şekilde dış politika belirleme konusunda rahat hareket etmiştir. Ancak I. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da oluşan kargaşa ve savaş ortamı, ABD'yi olumsuz etkilemiş ve ABD'nin I. Dünya Savaşı'na sonradan girerek belirleyici bir rol oynamasına zemin hazırlamıştır. ABD, savaş sonrasında, bu olumsuz ortamın yok edilerek barış ortamının inşa edilmesinde aktif olarak rol almıştır.

---

¹ *Washington (NATO) Antlaşması – 5. Madde: Taraflar, Kuzey Amerika'da veya Avrupa'da içlerinden bir veya daha çoğuna yöneltilecek silahlı bir saldırının hepsine yöneltilmiş bir saldırı olarak değerlendirileceği ve eğer böyle bir saldırı olursa BM Yasası'nın 51. Maddesinde tanınan bireysel ya da toplu öz savunma hakkını kullanarak, Kuzey Atlantik bölgesinde güvenliği sağlamak ve korumak için bireysel olarak ve diğerleri ile birlikte, silahlı kuvvet kullanımı da dâhil olmak üzere gerekli görülen eylemlerde bulunarak saldırıya uğrayan Taraf ya da Taraflara yardımcı olacakları konusunda anlaşmışlardır. Böylesi herhangi bir saldırı ve bunun sonucu olarak alınan bütün önlemler derhal Güvenlik Konseyi'ne bildirilecektir. Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliği sağlamak ve korumak için gerekli önlemleri aldığı zaman, bu önlemlere son verilecektir.*

ABD Başkanı W.Wilson tarafından dünyayı etkileyen 14 ilkenin açıklanması, ABD'nin kendi kabuğundan çıkarak uluslararası bir politika benimsediğini ortaya koymaktadır. Hem bu ilke hem de bu ilkedan hareketle kurulan Milletler Cemiyeti, ABD-Transatlantik ilişkilerinin yeni bir boyut kazanmasına yol açmıştır. ABD ve Avrupa arasındaki ilişkinin “*Transatlantik İlişkiler*” olarak adlandırılması literatürde kendine önemi bir yer tutarken aynı zamanda ABD'nin bu ilişkiyi ön plana çıkarması, kuruluş felsefesinden uzaklaşılmasının ilk örneği olarak değerlendirilmektedir (Sokullu, 2019, s.1)

II. Dünya Savaşı ile birlikte Avrupa ile daha sıkı ilişkiler kuran ABD, askeri, siyasi ve ekonomik olarak Avrupa ile bir bütünleşme süreci başlatmıştır. Savaşın neden olduğu yıkımı tamir etmek ve Avrupalı devletleri ABD bloğuna çekmek için hemen hemen tüm alanlarda ABD, Avrupalı devletlere işbirliği içerisinde olmuştur. ABD, Marshall Planı ve Truman Doktrini ile Transatlantik ilişkiler kapsamında Avrupalı müttefiklerine ekonomik ve askeri alanlarda yardımlarda bulunarak kendi blokunun korunmasını ve kalkınmasına amaçlamıştır (Nolan, 2012, s.191-194). Avrupa'da meydana gelen iki dünya savaşının sonunda ortak hedefler ve kaygılar nedeniyle kurulan bu Transatlantik ilişki; siyasi, askeri, ekonomik, sosyal ve kültürel alanları da etkileyen devasa bir birliktelik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Transatlantik ilişkiler, hem ülkeler özelinde hem de kurumlar arasında önemli ilişkileri barındırdığı için çok taraflı ve kapsamlı bir birliktelik olarak değerlendirilmektedir. Avrupalı devletlerin kendi içerisinde bir birliktelik kurma arayışı neticesinde kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ABD öncülüğünde kurulan ulusal ve uluslararası kurumların sıkı ilişkileri örnek gösterileceği gibi, ABD ve İngiltere arasında “özel ilişki” olarak adlandırılan siyasi birliktelik örnekleri de transatlantik ilişkilerin çeşitliliğini ortaya koymaktadır.

ABD ve Avrupa arasındaki bu Transatlantik ilişkileri açıklama hususunda en çok dikkat edeceğimiz aktörlerden birisi de NATO'dur. NATO, hem kuruluş ilkeleri hem de üyeleri arasındaki askeri bütünleşme nedeniyle bu ilişkinin en temel aktörlerinden birisi olarak değerlendirilmektedir. Askeri bir ittifak olmasına rağmen ülkelerin, başta dış politikaları olmak üzere sanayi yatırımlarını, üretim önceliklerini

ve teknolojik altyapılarını etkileyen NATO, Transatlantik ilişkilerin gelişimine ve bir bütün olarak hareket edilmesine ortam sağlamaktadır.

Sonuç olarak, NATO, ABD'nin kuruluş felsefesinde yer alan dış politika ilkelerine ters bir oluşum olmasına rağmen günümüzde ABD dış politikasının en temel araçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. ABD'nin, NATO içerisinde yer alan ülkeler arasındaki en büyük ekonomiye ve askeri güce sahip olması, NATO'nun ABD dış politikasında temel aktörlerden biri olarak kullanılmasını kolaylaştırmaktadır.

4.5. Amerikan Dış Politikasında NATO'nun Önemi

Soğuk Savaş'ın başlangıcından itibaren ABD dış politikasının en önemli meselelerden birisi Komünizm tehdidi olmuştur. ABD, Komünizm'in ve SSCB'nin yayılmasını hem kendi varlığına hem Avrupalı müttefiklerin varlığına hem de sahip oldukları ortak kültüre tehdit olarak algılanmaktadır. Ayrıca, Avrupa'yı bir bütün haline getirerek SSCB'nin etkisi altına girmesini engellemek için en önemli dış politika ve askeri aracı olan NATO'yu kullanmıştır. ABD hem savaşan ülkede hem de çatı altında toplamış hem de Batı Almanya gibi bir ülkeyi NATO içerisine alarak bütünleşmenin herkesi kapsaması amaçlamıştır. Almanya'ya karşı geçmişten gelen bir olumsuz tavrı olan Fransa, bu ittifaka Batı Almanya'nın katılmasını kabul ederek silahlanma sürecinde NATO çatısı altında izlemeyi amaçlamıştır (Gözen, Oğuzlu, Uslu, Çolakoğlu, & Wiltse, 2018, s.150). İttifakın içinde hem asker sayısı hem de askeri harcama açısından en büyük devleti olan ABD, bu sayede ittifak içerisinde baskın olmayı ve kararları istediği gibi yönlendirmeyi başlanmıştır.

Savaşın yıkımından sonra, ABD tarafından Avrupa'nın yeniden inşa edilmesi en az askeri konular kadar önemli bir hal almıştır. Almanya-Fransa özelinde tüm Avrupa'yı etkileyen anlaşmazlıklar, ittifak çatısı altında törpülenmiş, ekonomik ve siyasi olarak birlikte hareket etmek için ortam sağlanmıştır. Avrupa'nın ekonomik kurumlar çatısı altında birleşerek SSCB'ye karşı daha güçlü olmasını sağlamak için NATO'yu etkili kullanan ABD, güvenlik kaygısını aza indirmeyi başarmıştır. Olası bir çatışma ve savaş durumunda, ABD'ye nazaran daha çok etkilenecek olan Avrupalı

devletler, savaş baltalarını gömerek daha dikkatli ve kalıcı politikalar benimsemişlerdir.

ABD'nin NATO'yu aktif olarak bir dış politika aracı olarak kullanılması sadece Soğuk Savaş döneminde değil aynı zamanda Soğuk Savaş'ın sonrasında da devam etmiştir. Berlin Duvarı'nın yıkılması ve SSCB'nin çökmesi sonucunda Almanya'nın bir bütün olarak NATO'ya üye olması, ABD dış politikasının en önemli kazançlardan birisi olmuştur. NATO'nun 1991 Roma Zirvesi'nde yeni stratejik konsepti açıklanmıştır (NATO, 1991). Çatışma ve savaştan sıyrılarak işbirliğini ön plana çıkartan konsept, yeni güvenlik sorunlarına dikkat çekmiştir. Gorbaçov'un SSCB'yi daha barışçıl bir ortama konumlandırma çabaları ile paralel giden bu süreçte, Barış İçin Ortaklık (BİO) ile Varşova Paktı ve SSCB ülkeleri ile işbirliği benimsenmiştir (Ereker, 2019, s. 4). 1999 Washington Zirvesi'nde kabul edilen yeni konsept, mevcut durumu korurken yeni güvenlik alanlarını ortaya konulmuştur. Aynı süreçte 1991 yılında yayınlanan ABD Ulusal Güvenlik Strateji Raporu ile paralel konuları içeren konsept, ABD dış politikası ile NATO politikaları arasındaki ilişki bir kez daha ortaya koymaktadır (Gürdal, 2021, s.202). 11 Eylül Saldırıları ABD ve NATO için birçok açıdan dönüm noktası olmuştur. ABD'nin saldırılardan sonra BM onayı olmadan Afganistan'a yaptı askeri operasyonlar ve 2003 Irak İşgali dönemin en önemli olayları olarak karşımıza çıkmaktadır. 2002 ABD Ulusal Güvenlik Raporu ve 2002 NATO Stratejik Konsepti aynı yıl kabul edilmiş olup ABD ve NATO arasındaki organik ilişki bir kez daha gözler önüne serilmiştir. Hem Ulusal Güvenlik Raporu ve hem de Stratejik Konsept, 11 Eylül Saldırılarından sonra ABD ve müttefiklerinin yaptığı operasyonları destekler nitelikte benzerlikler taşımaktadır (Ereker, 2019, s. 6). Hem ABD dış politika araçları hem de NATO'nun kabiliyetle birlikte değerlendirildiğinde birçok noktada kesişen durumlar karşıda çıkmaktadır. ABD Başkanlarının aldığı siyasi, askeri ve ekonomik kararların NATO politikaları ile örtüşmesi NATO-ABD ilişkisini ne kadar iç içe geçmiş geçmiş bir hal aldığını bizlere göstermektedir. NATO içerisinde en büyük askeri, siyasi ve ekonomik güce sahip olan ABD'nin, NATO politikalarını etkileyebilmekte ve kendi isteği doğrultusunda kararlar alınabilmesi hususunda önemli kabiliyete sahip olduğu değerlendirilmektedir.

BÖLÜM V

AMERİKAN GÜVENLİK POLİTİKASINDA NATO'NUN ARAÇSALLAŞTIRILMASI

5.1. NATO'nun Kuruluş Nedenleri

II. Dünya Savaşı, birçok açıdan büyük bir yıkıma neden olurken aynı zamanda yeni gelişmelerin oluşmasına da zemin hazırlamıştır. Askeri, siyasi, ekonomik ve sosyal olarak çok büyük bir yıkımının meydana geldiği dönemde başta Avrupa olmak üzere dünyanın birçok bölgesi gelişmelerden olumsuz etkilenmiştir. Milyonlarca insan öldüğü bir savaşın korkunç mirası eşliğinde ayağa kalkmaya çalışan Avrupa, birçok alanda sıfırdan inşa sürecine girmiştir. Tüm açılardan bu kadar düşük bir seviyede olan Avrupa aynı zamanda siyasi bir çekişmenin da ortasına kalmıştır. ABD ve SSCB arasında meydana gelen güç mücadelesi ve Avrupa'nın hissettiği Komünizm tehdidi, ülkelerin birleşerek ortak hareket etmesini hazırlamıştır.

ABD'nin başını çektiği ülkeler tarafından 1949 yılında kullanılan NATO, bu tehditlere karşı durarak adeta bir kalkan görevi üstlenmiştir (NATO, 2022a). Yıkım nedeniyle savunmasız bir halde olan, ekonomik olarak bir çöküntü yaşayan ve siyasi bir bilinmezlik içerisinde kalan Avrupa, bu ittifaka sıkı sıkı tutunarak ABD gibi bir devasa gücün yanında yer almayı öncelik haline getirmiştir. Avrupa bütünleşmesinin tekrardan sağlanması ve Transatlantik ilişkilerin gelişmesi için adeta bir çıkış bileti olan NATO, SSCB'nin yayılmasına adeta bir set çekerek Komünizm tehdidine karşı müttefikleri korumuştur. Ayrıca Avrupa'dan çekilmek istemeyen ABD, SSCB'nin de Avrupa'da rahat hareket edememesi için Avrupa'da kalmanın daha doğru olduğuna inanmaktadır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'nin yükselen askeri ve ekonomik gücü, Avrupa'da meydana gelen kargaşa ortamı ve Sovyetlerin yayılmacı politikaları, geleneksel tecrit (Yalnızlık) politikalarını savunan Amerikan iç siyasi figürlerinin bile NATO'nun kurulmasına olumlu bakmasına neden olmuştur. Olası bir Sovyet

saldırısına karşı Kuzey Amerika'dan Avrupa'ya yardım sağlanması ve Avrupalı devletlerin politik kaygılarının azaltılması amaçlanmıştır. Avrupa'nın en temel gücü olarak görünen İngiltere'nin rolünün ABD'ye geçmesi, Amerikan diplomasisinin çok büyük bir değişim yaşadığının göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Kennedy, 2002, s.450).

Avrupa'nın kalkınması için ekonomik paketler hazırlayan ABD, Marshall Planı ve Truman Doktrini ile daha refah bir Avrupa'nın oluşmasına yardımcı olmuştur. Söz konusu yardımlar ile Avrupa'nın bütünleşmesini ve güçlü bir müttefik olmasını arzulayan ABD, SSCB'ye karşı güçlü bir direnç noktası oluşturmayı hedeflemiştir (Best, Hanhimäki, Maiolo, & Schulze, 2015, s. 238). Kuruluş felsefesinden ayrılarak tam zıt yönde bir politika olmasına rağmen Avrupa ile kalıcı bir ittifak kuran ABD, revizyonist bir dış politika anlayışı ile tarihin önemi ittifaklarından birisi olarak gösterilen NATO'nun lokomotif görevini üstlenmiştir. *“Amerikalıları içerde, Sovyetleri dışarıda ve Almanları kontrol altında tutmak.”* amacıyla faaliyetlerine başlayan ittifak, ABD'nin önceliklerini açık bir şekilde ortaya koymaktadır (NATO, 2022c).

SSCB'nin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra galip olan tarafta yer almış ve bu başarının mükâfatı için Doğu Avrupa topraklarına göz dikmiştir. Bu durum Avrupa'nın ABD'ye yanaşmasını hızlandırmıştır. Kuruluş amacının açıkça ifade edilmesine rağmen sürekli kendini geliştiren, üyelerine yeni ufuklar açan ve gelişmeler konusunda radikal kararlar alan bir ittifak olan NATO, bu özelliğiyle benzer ittifaklardan ayrılmaktadır. Tepki olarak kurulan Varşova Paktı'nın ortadan kalkmasına ve Komünizm tehdidinin engellenmesine rağmen etkinliğini sürdüren NATO, müttefikler ve ortaklar için ciddi bir güven ortam sağlamaktadır.

Sonuç olarak, NATO, diğer tüm ittifak girişimleri gibi düşmanı engellemek ve yeni tehditlere karşı caydırıcı bir güç olmak amacıyla kurulmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın getirmiş olduğu yıkım ve Avrupa'nın savunmasız olması bu süreci hızlandırmıştır. Siyasi, ekonomik ve askeri açıdan çok büyük kayıplar veren Avrupa, toparlanma, bütünleşme ve büyüme için bir desteğe ihtiyaç duymuş ve bu destek ABD tarafında kuvvetli bir şekilde sağlanmıştır. SSCB'nin savaştan galip çıkmasının vermiş olduğu özgüven ve yayılcı bir dış politika anlayışı, Avrupa'yı zor durumda bırakmış ve SSCB-Avrupa ayrışmasının hızlanmasına neden

olmuştur. Tüm bu siyasi ve askeri miras üzerine kurulan NATO, ABD'nin büyük baskınlığı ve hegemonyası üzerine inşa edilmiştir. Bu özelliğin büyük oranda devam ettiği ittifak, etkinliğini ve yetkinliğini sürdürmektedir. Dünyanın en önemli ittifaklarından biri olarak kabul edilen NATO, hem üye sayısı hem etkileri alan itibarıyla ABD'nin en önemli araçlarından bir olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, bu büyüklükteki bir ittifakın, tüm rakiplere ve düşmanlara karşı yıkıcı ve etkili bir gözdağı verme potansiyeline sahip olduğu da bir başka husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.2. Araçsallaştırma Kavramı

İnsanlık tarihinin bilinen en eski zamanından günümüze kadar geçen sürede insan her zaman bir arayış içerisinde yer almıştır. Dönemin ve mevcut şartların dâhilinde daha iyiye ulaşmak için birçok yöntem ve gelişme ortaya koymuştur. Avcı toplayıcı dönemde daha rahat avlanma yapılabilmesi için taşlardan kesin aletlerin yapılması veya düşman surlarını yıkmak için devasa topları icat etmesi bu yöntem ve gelişmelere örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlık hep bir adım öteye ulaşmak için var olan ve fayda sağlayabileceği her türlü aleti, fikri ve oluşumu kullanarak kendisine bir “araç” oluşturmuştur. Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre; “*araç, a) bir işi yapmakta veya sonuçlandırmakta gücünden yararlanan nesne ve taşıt, b) kişiler ve nesnelere arasında bağlantı sağlayan şey, vasıta*” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2022). Oxford Sözlük'e göre; “*araç, a) belirli bir amaç için kullanılan bir nesne veya cihaz, b) daha güçlü biri ya da bir şey tarafından kullanılan ve kontrol edilen kişi*” olarak ifade edilmektedir (Oxford,2022). Cambridge Sözlük'e göre; “*araç, a) bir şey yapmak için kullanılan bir nesne, b) bir şey başarmak için kullanılan bir şey veya kimse*” olarak tanımlanmıştır (Cambridge, 2022).

Söz konusu tanımlardan hareketle araç kavramını “*bir şeye ulaşmak için kullanılan şey*” olarak tanımlamanız yanlış olmayacaktır. Tezde kullanılacak olan araçsallaştırma kavramı da yapılan bu tanımlamalardan hareketle kavramsallaştırılacaktır. Araçsallaştırma kavramı için yapılan çalışmalar neticesinde ortak bir tanımın olmadığı belirlenmiştir. Tezde belirtilen araçsallaştırma kavramı ile neyin kastedildiğinin ortaya konması için bir tanımın yapılması önem arz etmektedir.

Araçsallaştırma “bir olay sonuçlandırmak veya bir hedefe ulaşmak için sahip olunan tüm nesnelerin bilinçli bir şekilde araç olarak kullanılması” olarak tanımlanmıştır. İnsanlar gibi devletler de sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi nedenlerden dolayı birçok aktörü araç olarak kullanarak kendi politikalarının bir parçası haline getirmektedir. Bir aktörü araçsallaştırarak kendi politikaları için kullanan devletlerin en fazla başvurduğu alanlardan birisi de dış politikadır. Bu tezde, ABD’nin ekonomik, siyasi ve askeri politikalarından hareketle NATO’yu bir dış politika aracı olarak kullanıp kullanmadığı incelenecek olup ABD’nin dış politika araçları ortaya konacaktır.

5.3. NATO’yu Bir Dış Politika Aracı Olarak Kullanan Ülke Örnekleri

NATO kurulduğu günden beri üyelerine geniş bir koruma yelpaze sağlamaktadır. Üyelerin eşit oy hakkına sahip olması ve oy birliği sisteminin varlığı bu koruma yelpazesinin tüm üyeler için kullanmasını desteklemektedir. İttifaka üye ülkelerin askeri ve siyasi güçleri dâhilinde koruma organizasyonuna katıldığı NATO’da, zaman zaman devletler arasında çekişmeler yaşanmakta ve NATO’yu kendi politikalarına paralel olarak yönlendirme isteği oluşmaktadır. Başta ABD olmak üzere tüm üyeler bu devasa gücü kendi yanına çekmeyi arzulamaktadır.

Kabiliyetleri, yetkinlikleri ve güçleri oranında araçsallaştırma faaliyetlerinde bulunan devletler, avantaj sağlamak ve etkinliğini arttırmak için bu yola başvurmuşlardır. NATO üyesi olan Fransa ve Türkiye de ittifakı kendi dış politikalarında kullanmak için zaman zaman girişimlerde bulunmuş ve ABD kadar baskın olmasa da kısmen başarılı olmuşlardır. Bu bölümde Fransa ve Türkiye’nin NATO’yu bir araç olarak kullanma girişimleri kısaca açıklanarak ABD’nin NATO’yu araçsallaştırmasının daha rahat bir şekilde anlaşılması amaçlanmaktadır.

5.3.a. Fransa

NATO 1949 yılında güvenlik ve savunma odaklı bir ittifak olarak kurulmasına rağmen üyelerin iç ve dış politikalarını etkilemektedir. Özellikle savaş ve çatışması

süreçleri sonunda ülkeler avantaj elde etmek için NATO'yu bir araç olarak kullanmayı hedeflemişlerdir. II. Dünya Savaşı'nın dehşet verici yıkımı sonucunda Avrupa'daki ülkeler hem iç hem de dış politikalarında önemli adımı atmışlardır. Devletler dış politikalarını savunma üzerine kurarak bu yıkımı bir an önce aşmayı ve gelecek ile ilgili sağlam planlar yapmayı amaçlamışlardır.

NATO'nun 1950'li yıllardan itibaren üye sayısını arttırmaya başlaması, üye ülkelerin hareket alanını arttırmış ve NATO'nun önemli bir aktör olmasının yolunu açmıştır. Avrupa'da NATO ile ilgili fikirleri sık sık dile getiren ülkelerden birisi Fransa, NATO ile ilişkilerde mesafeli bir tavır sergilemiştir. Fransa'nın ulusal kahramanlarından biri olarak kabul edilen de Goulle'ün ulusal bağımsızlık, büyüklük ve nükleer güç başlıklarında ilkeler benimsemesi Fransa için bir dönüm noktası olmuştur (Fırat, 2009, s.117). ABD hegemonyasında Avrupa'nın güvenliğinin sağlanması düşüncesinden rahatsızlık duyan Fransa, "büyüklük" ilkesinin de etkisiyle Avrupa'daki NATO faaliyetlerine yeteri kadar destek vermemiştir. NATO'nun varlığından ya da amaçlarından ziyade ABD aracılığıyla yapılan bu faaliyetlere karşı çıkan Fransa, özellikle güvenlik temelli dış politikalarında bu hususu göz önünde bulundurulmuştur (Balcomb, 2022, s.70).

Tüm bu anlaşmazlıklar nedeniyle 1966 yılında NATO'nun askeri kanadından çekildiğini açıklayan Fransa, NATO'nun da tüm varlıkları ile birlikte ülkesinden çekilmesini ittifaka bildirmiştir. NATO'dan tam anlamıyla bağıni kopamayan Fransa yapmış olduğu antlaşmalar ile ilişkisini devam ettirmiş ve ittifakla ortak hareket etme konusunda mutabakata varmıştır (Demirkıran, 2007, s.89). II. Dünya Savaşı sonrasında kurulan dünya düzeninde ABD ile farklı politikalar ortaya koyan Fransa özellikle Almanya konusunda net dış politikalar benimsemiştir. Almanya'nın askeri olarak tamamen etkisiz bir hale getirilmesini isteyen Fransa aynı zamanda Almanya'nın da NATO ve ABD'nin politikalarından uzaklaşmasını istiyordu (Heuser, 1997, s.121).

Avrupa'yı Avrupalılar yönetmeli prensibini kendisine ilke edinen Fransa Avrupa'nın kendi liderliğinde yükselmesini istemekteydi. Bu düşünceden hareketle uzun yıllar NATO'dan uzak duran Fransa, Chriac döneminde olumlu adımlar atmış

olsa da askeri olarak NATO'ya dönmemiştir. NATO'nun Kosova'daki ve Afganistan'daki operasyonlarına katılan Fransa, NATO ile birleşmeye başlamış ve üye ülkelerle ilişkilerini geliştirmiştir (Ghez & Larrabee, 2009, s.78).

NATO'nun ve AB'nin zamanla genişlemesi Fransa'nın ittifak ile ilişkisini tekrar gözden geçirmesine neden olmuştur. Hem yeni üyelerin ABD yanlısı politikalar benimsemesi hem de AB içindeki genişleme Fransız dış politikasını temelden etkilemiştir (Ghez & Larrabee, 2009, s.79). Chirac döneminde başlayan geri dönüş düşüncesi 2009 yılında Sarkozy döneminde gerçekleşmiş ve Fransa NATO'ya tamamen entegre olmuştur. Bir askeri ittifak olarak görülmesine rağmen NATO, üyelerinin hem iç hem de dış politikalarını önemli ölçüde etkileme kabiliyetine sahip olup etkisini sürdürmektedir.

2019 yılında Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un "*NATO'nun beyin ölümü gerçekleşti.*" açıklaması NATO politikaları ile Fransız dış politikası arasındaki anlaşmazlıkları gözler önüne sermektedir (Economist, 2019). NATO'nun bağlayıcı maddelerinin üye ülkeler üzerinde ne kadar etkili olduğunu sorgulayan bu açıklamalar, Fransız dış politikasının bir tezahürü olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem NATO'da aktif bir üye olunması hem de bu şekilde açıklama yapılması Fransa'nın "*büyüklik*" ilkesine dayanan dış politika anlayışının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.3.b. Türkiye

Türkiye, 1952 yılında NATO'ya üye olması ile birlikte dış politikasında yeni bir sürece girmiştir. Kuruluşundan itibaren Batı ile birlikte hareket eden ve muasır medeniyetler seviyesine ulaşmayı kendisine ilke edinen Türkiye, NATO üyeliği sonucunda Batı ile daha kapsamlı bir ilişki içine girmiştir. Hem Mustafa Kemal Atatürk hem İsmet İnönü zamanında benimsenen aktif dış politika anlayışı, Demokrat Parti'nin ilk zamanlarında da kendini göstermiş olup ülke güvenliğini sağlama ve uluslararası ittifaklara katılma prensibi ile ön plana çıkartılmıştır. İsmet İnönü zamanında başlayan NATO'ya üye olma girişimleri Adnan Menderes zamanında daha çok ön plana çıkartılarak 1952 yılında Yunanistan ile birlikte üye olma sonuçlandırılmıştır (Sarınay, 2000, s.867).

Daha önce iki kez başvurmasına rağmen üyelik süreci olumsuz karşılanan Türkiye, Kore Savaşı'na asker gönderilmesi ile birlikte ABD başta olmak üzere tüm ittifaka bir mesaj yollamış ve üyeliğin olumlu sonuç sonuçlanması hususunda çok önemli bir adım atmıştır. Üyelikten sonra Türk Dış Politikasının temel ilkesi, NATO doğrultusunda Batı ile askeri ittifak oluşturmak ve Batı Avrupa'nın politikalarına taraf olmak üzerine kurulmuştur (Armaoğlu, 2020, s.265). NATO üyeliği Türkiye için sadece bir askeri birliktelikten ziyade geniş kapsamlı bir işbirliğini de ifade ettiği için Türk Dış Politikası için etkisi büyük olmuştur. Marshall Planı ve Truman Doktrini ile ABD ile olan ilişkisini günden güne geliştiren Türkiye'nin NATO üyeliği, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren izlenen Batılı politikaların bir sonucu olarak değerlendirmektedir (Erhan, 2020, s.543).

Türkiye ve NATO arasındaki ilişki üyelikten önce başlamış olup günümüze kadar aktif bir şekilde devam etmektedir. Türkiye'nin üye olmadan önce hem iç hem de dış politikasında bir araç olarak kullandığı NATO, Türk Dış Politikasının en önemli araçlarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Cumhuriyet'in kuruluş ilkeleri Türkiye'yi NATO üyeliğine sürüklemiş olsa da SSCB'nin baskısı da önemli bir etken olmuş ve Nikita Kruşçev tarafından da Stalin'in Türkiye'yi ABD'nin yanına ittiği belirtilmiştir (Hale, 2003, s. 121).

Batı ile bütünleşme konusunda sadece NATO'ya değil aynı zamanda Avrupa Birliği'ne de üye olmak isteyen Türkiye, zaman zaman NATO ve Avrupa Birliği ilişkisinde kendisine avantaj sağlamayı amaçlamıştır. Avrupa Birliği üyesi olan ülkelerin ittifaka üye olma aşamasında kendi AB üyelik süreci için olumlu bir kazanım elde etmeyi amaçlayan Türkiye, NATO ve Avrupa Birliği'nin güçlenmesinin ve genişlemesinin de aynı doğrultulu olması savunmuştur. 1997 yılında düzenlenen NATO Madrid Zirvesi'nin gündem maddelerinden biri olan NATO genişleme süreci hakkında dönemi Dışişleri Bakanı Tansu Çiller tarafından bu anlayış dile getirilmiş olsa da Avrupa Birliği ülkeleri tarafından avantaj sağlama çabası olarak algılanmış ve olumlu sonuçlanmamıştır (Bağbaşıoğlu, 2018, s.229).

1960'lı yıllardan itibaren Ortak Pazar ile birlikte Avrupa'ya ekonomik olarak daha sık eklemlenmeyi amaçlayan Türkiye, dış politikasında önemli adımlar atmıştır.

Avrupa Topluluğu'na 1987 yılında yapılan tam üyelik başvurusu, 1989 yılında reddedilmiş ve Avrupa tarafından ikinci plana atıldığı belirtilmiştir (Armaoğlu, 2020, s.268). NATO'nun varlığı nedeniyle kurulan Varşova Paktı'nın da yıkılması üzerine NATO'nun geleceği üzerine yapılan olumsuz yorumlar, AB ve NATO arasında tam bir denge kuramayan Türkiye için olumsuz bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

1974 Kıbrıs Barış Harekâtı öncesi Türkiye ile birlikte NATO üyesi olan Yunanistan, Barış Harekâtı esnasında ittifakın diğer ülkelerinden yeteri kadar destek alamadığını belirterek NATO'nun askeri kanadından ayrılmıştır. İlerleyen süreçlerde tekrar askeri kanada dönmek isteyen Yunanistan'ın bu talepleri Türkiye'nin vetosu ile olumsuz sonuçlanmıştır. Türkiye kendi dış politikasını temelden ilgilendiren Kıbrıs konusu nedeniyle Yunanistan'ın taleplerini NATO nezlinde reddederek NATO'yu Türk Dış Politikası çerçevesinde kullanmıştır. ABD'nin Yunanistan üyeliği konusunda Türkiye'nin vetosunu kaldırılması yönündeki talepleri uzun süre kabul edilmemiştir ancak 1980 yılında Türkiye vetosunu kaldırarak Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadına dönmesine izin vermiştir.

Türkiye'nin NATO'yu araç olarak kullanması hususunda verilecek en güncel örnek, Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya üyelik başvurularıdır. Bu iki ülke özellikle Rusya-Ukrayna Savaşı'nın başlamasından sonra ittifaka üye olmak istediklerini açıkça belirtmiş ve resmi başvurularını yapmışlardır (NATO, 2022b). Türkiye hariç tüm üyelerin olumlu yaklaştık bu süreç, Türkiye'nin çekinceleri ve istekleri doğrultusunda tıkanmış durumdadır. Türkiye, İsveç ve Finlandiya'nın PKK terör örgütüne destek verdiğini ve bu nedenle üyeliğin bu şartlarda mümkün olamayacağını belirtmektedir. Ayrıca Türkiye'nin 2019 yılında Suriye'nin kuzeyine düzenlediği Barış Pınarı Harekâtı sonrasında İsveç'in Türkiye'ye silah ambargosu koyması da üyelik konusunda Türkiye'nin olumsuz düşünmesine yol açmaktadır (BBC, 2022).

Sonuç olarak; Türkiye, 1952 yılında üye olduğu NATO'da birçok askeri operasyona katılmış, ordusunda bu yönde geliştirmiş ve askeri olan ittifakın önemli parçası olan ilişkilerini devam ettirmiştir. NATO'da elde ettiği kazanımları hem iç hem de dış politikasında bir araç olarak kullanma konusunda zaman zaman adımlar atmıştır. Türkiye; Yunanistan ve Fransa'nın NATO'nun askeri kanadına geri dönme sürecinde,

Anders Fogh Rasmussen'in 2009 yılında Genel Sekreter olma sürecinde, İsveç ve Finlandiya'nın üyelikleri konusunda veto hakkı nedeniyle dış politikasına uygun adımlar atmaktan geri duymamıştı. NATO'nun genişleme politikaları kapsamında yeni üyelere açık olması nedeniyle diğer tüm ülkelerin aksine Finlandiya ve İsveç'in üyeliğine mevcut şartlar altında olumsuz bakan Türkiye, bu tutumu nedeniyle diğer üyeler tarafından zaman zaman eleştirilse de NATO'yu bir araç olarak kullanmaktan vazgeçmeyeceği değerlendirilmektedir.

5.4. Trump Dönemi Amerikan Dış Politikasının Genel Başlıkları

5.4.a. Giriş

Donald Trump “*Önce Amerika*” sloganı ile başlattığı seçim kampanyası sonucunda Amerika Birleşik Devletleri'nin 45. Başkanı olduğunda ABD'yi öncelikli ve ayrıcalıklı bir hale getirmeyi amaçlayan bir dış politika anlayışının sinyalini vermiştir. Cumhuriyetçi geleneğin bir mirası olan ABD halkını ve ABD çıkarlarını ön planda tutma anlayışı, Trump ile birlikte bir kez daha ön plana çıkmıştır. 2016 yılında göreve başlaması ile birlikte hem iç hem de dış politikada, özellikle seçim döneminde eleştirdiği konularda, sert adımlar atmıştır. Trump'ın seçim sürecinde hem iç hem de dış politikası hakkındaki vaatleri, her ne kadar birçok kesim tarafından eleştirilse de, bu durum Trump'ın göreve başlamasından sonra sert ve radikal adımlar atmasını engelleyememiştir.

Donald Trump dönemi dış politika konularına geçmeden önce dış politikayı etkileyen temel iç politika olaylarına kısaca değinmek uygun olacaktır. Donald Trump, başkanlık seçimlerinde Rusya'nın müdahalede bulunduğu dair iddialar üzerine eleştirilere maruz kalmış ve bu iddialar, hem resmi kurumlar hem de medya tarafından sıklıkla dile getirilmiştir. Trump, uzun süre reddettiği bu iddiaların doğruluğunu kabul etmek zorunda kalmış ve bu durum büyük ses getirmiştir (BBC, 2018).

New Yorklu emlak milyarderi bir iş insanı olan Donald Trump, seçim döneminde eleştirdiği en temel konulardan biri olan ekonomiye büyük önem vermiştir. Enflasyon ve işsizlik oranını düşürmek için önemli çaba sarf eden Trump, yaklaşık

olarak yedi milyon ek istihdam yaratarak önemli bir başarı elde etmiştir (TASAV, 2022, s.10). Bu başarısı ABD ekonomisinin son yıllardaki en önemli ataklarından birisi olması, Trump'ın iç ve dış politikada elini güçlendirmiştir. Seçim sloganı ile paralel bir şekilde, ABD ekonomisini ABD çıkarlarına göre yürütmeyi hedefleyen Trump, korumacı bir ekonomi modeli benimseyerek selefi Obama'ya göre farklı bir politika anlayışını benimsemiştir.

Trump dönemindeki azil davası süreci, göçmen sorunu, Covid-19 Pandemisi, vergilendirme sisteminde değişiklik yapma çalışmaları ve yeni sağlık sistemi politikaları, Trump döneminin diğer önemli iç politika konuları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konular her ne kadar iç politika özelinde konular olarak değerlendirilse de kongre ve senatoda Trump'ın gücünü doğrudan etkilemiştir. Ayrıca bu politika konuları, Trump dönemi dış politika önceliklerinin de şekillendirilmesine neden olmuştur.

5.4.b. Genel Dış Politika Konuları

II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan yeni dünya düzeninde, ABD en temel politikaları belirleyen ülkelerden birisi olmuştur. Hem askeri hem siyasi hem de ekonomik gücü vasıtasıyla küresel bir liberal düzenin kurulmasını sağlayan ABD, kendi ve müttefikleri için korunaklı bir alan yaratmayı amaçlamıştır. ABD'nin aktif dış politika faaliyetleri sonucunda kurulan bu sistem, aynı zamanda uluslararası hukuk ve kurumlar ile desteklenmiştir. ABD politikalarını benimseyen dost ve müttefik ülkeler, başta güvenliklerini ve mevcudiyetlerini sağlamak üzere birçok konuda ABD'nin hegemonyasını kabul etmiştir. Uluslararası ticaretin ve pazarın korunması hususunda önemli politikalar benimseyerek büyük maddi külfete katlanan ABD'nin, bu politikaları müttefikler tarafından kabul edilmiş ve geniş işbirliği ağı oluşturulmuştur.

Trump, bu dış politika geleneğinin biraz dışına çıkarak ABD'nin siyasi ve ekonomik çıkarlarını savunan korumacı bir dış politika benimsemiştir. Siyasi kazançların, maddi karşılığının olup olmaması hususunu ön planda tutan Trump, aynı zamanda ABD'nin tek taraflı fedakârlık yapan anlayıştan ayrılması gerektiğini

savunmuştur. İş insanı bakış açısıyla Obama dönemini özellikle ekonomik yönden eleştiren Trump, geçmiş dönemlerdeki politikaların ABD'nin ulusal çıkarlarına ve ekonomik yapısına zarar verdiğini belirtmiştir (TASAV, 2022, s.11). Uluslararası ticaret anlaşmalarının ABD ekonomisine büyük yük getirdiğini belirten Trump, bu tutumuyla ABD'nin kurucusu ve savunucusu olduğu küresel liberal düzenin sorgulanmasına neden olmuştur. Hegemon olarak kabul edilen bir gücün bu şekilde dış politika görüşleri benimsemesi, hem rakipleri için hem müttefikleri hem de ABD'nin politik mirası için önemli bir dönüm noktası oluşturduğu değerlendirilmektedir.

Başkan Trump'ın uluslararası değerleri ve ilkeleri önemsemeyerek benimsediği dış politika, her ne kadar dört yıl sürmüş olsa da ABD dış politika geleneğinde bir kırılmaya neden olmuştur (Oğuz, 2019, s.117). Trump döneminde müttefiklerle anlaşmazlıkların belirgin bir şekilde artması, birçok uluslararası anlaşmanın iptal edilmesi, uluslararası kurumlardan çekilmesi, yasaklayıcı ve kısıtlayıcı politikaların benimsenmesi, Filistin-İsrail ilişkisinde tek taraflı politikaların benimsenmesi, Trump dönemi ABD dış politikasının bir kırılma yaşadığının bazı örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. İndo-Pasifik'teki, Avrupa'daki, Ortadoğu'daki ve Amerika Kıtası'ndaki ülkelere karşı dalgalı ve sert politikalar benimseyen Trump, dost ve düşman ülke ayrımı yapmadan, tek taraflı kararlarla öngörülemeyen bir dış politika süreci geçirmiştir (CFR, 2017).

Trump, görev yaptığı süre boyunca söylemleri ve hareketleriyle çok dikkat çeken liderlerden birisi olmuştur. Obama dönemi dış politika konularında genel anlamda daha farklı politikalar benimsenmesi diğer ülkeler tarafından eleştirilmiş ve hegemon güç olan ABD'nin öngörülemez bir süreç yaşadığı kabul edilmiştir. Asya Pasifik ülkeleri ile Obama döneminde yapılan ticari anlaşmalardan çekilmesi, Trump döneminin ilk önemli ayrışması olarak değerlendirilmektedir. Çoğunluğunu Müslüman ülkelerin oluşturduğu altı ülke vatandaşlarının ABD'ye seyahatlerinin yasaklayan kararnameyi de imzalayan Trump, eleştiri oklarını üzerine çekmiş ve başkanlığının ilk haftalarını sert politikalar ile geçirmiştir (CFR, 2017).

İlk yurtdışı seyahatini üç kutsal dinin merkezine gitme sloganıyla Suudi Arabistan, İsrail ve İtalya'ya yapan Trump, ekonomik ve siyasi konuları ön plana çıkartmıştır. Suudi Arabistan'a davet edilen çok sayıdaki Müslüman lidere hitap eden Trump, konuşmasında barış içerisinde yaşamayı ve radikalleşmeyle mücadeleyi etmeyi ön plana çıkarmıştır (T24, 2017). Seçim döneminde İsrail ile ilişkileri daha geniş bir tabana yayacağını vaat eden Trump, İsrail ziyareti ile bunun ilk adımlarını atmıştır. Vatikan seyahatinden sonra katıldığı NATO Zirvesi'nde müttefiklere külfete katılma konusunda uyarılarda bulunarak bundan sonra izleyeceği NATO politikaları hakkında önemli sinyaller veren Trump, yurtdışı seyahatlerinin dikkatli bir şekilde takip edilmesini sağlamıştır.

Amerika'nın öncelikli olması gerektiğini ve bu nedenle sert kararlar almaktan geri durmayacağını belirten Trump, seçim vaatlerinden biri olan “*ekonomik büyümeyi arttırmak*” için de adımlar atmıştır. Paris İklim Anlaşması'nın ABD'nin büyümesine engel olduğunu, bu anlaşmanın ABD'nin iç işlerine karşı bir tehdit oluşturduğunu ve ABD ekonomisini yavaşlattığı gerekçesi ile çekilmiştir (CFR, 2017). Obama tarafından çok önem verilen ve 2015 yılında imzalanan anlaşmada çekilen Trump, Obama yönetiminin dış politikada izlerini hızlı bir şekilde silmeye başlamıştır.

Trump, ABD dış politikasında güvenlik temelli birçok politika benimsemiştir. Özellikle P5+1 ile İran arasındaki imzalanan nükleer anlaşmadan 2018 yılında çekilmesi, bunun en önemli örneklerinden birisidir. Birleşmiş Milletler'in ve Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu'nun da dâhil olduğu bu anlaşma, büyük bir başarı olarak görülmüş ve imzalandığında barış için önemli olduğu değerlendirilmiştir. İran'ın memnun olması nedeniyle uyduğu bu anlaşma, Trump tarafından yetersiz bulunmuş ve İran'a karşı daha kısıtlayıcı önlemler alınmasını istemiştir (Kocamaz, 2020, s.240). Trump'ın Suriye ve Afganistan'da yer alan ABD askerlerini kademeli olarak geri çekeceğini ancak DAES ile mücadelenin devam edeceğini açıklaması bir diğer önemli güvenlik konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. NATO çatısı altında müttefiki olan Türkiye'nin terörist olarak kabul ettiği silahlı güçlerle Suriye'de ittifak yapan Trump, DAES lideri Ebubekir El Bağdadi'nin öldürülmesi ile önemli bir adım atıldığını ifade etmiştir.

İsrail ve Arap ülkeleri arasında yapılan barış görüşmelerine önem veren Trump, Ortadoğu'ya barış getirmek için çaba sarf ettiğini açıklamıştır. Arap ülkeleri ile İsrail'in normalleşme adımları atmasından sonra yeni bir Ortadoğu meydana geleceğini Savunan Trump, bu barış görüşmeleri ile uluslararası terörizmin kaynaklarından biri olduğu iddia edilen Müslüman-Yahudi çatışmasının son bulacağını belirtmiştir (Euronews, 2020).

ABD tarafından rakip ve tehdit olarak görülen Rusya ve Kuzey Kore'nin lideriyle görüşmeler gerçekleştiren Trump, bu ikili ilişkileri nedeniyle eleştirmiştir. Kuzey Kore'yi görev başında ziyaret eden ilk ABD Başkanı olan Trump, Kuzey Kore ile olan ilişkileri geliştirerek istikrarın sağlanmasını amaçlanmıştır (CNN, 2019). Aynı zamanda, 2017 ve 2018 yıllarında gerçekleştirilen Putin-Trump buluşmaları da dikkat çeken gelişmelerdir. Bu buluşmalarda; Suriye konusu, Ukrayna-Rusya ilişkileri, nükleer anlaşmalar ve 2016 ABD seçimlerine Rusya tarafından müdahale olup olmadığı iddiaları görüşülmüş olup Trump dönemi dış politikasında önemli yer tutmaktadır (CFR, 2017).

ABD ile Taliban arasında 2020 yılında Doha'da gerçekleşen toplantılar sonucunda imzalanan ABD-Taliban Anlaşması, ABD'nin Afganistan'dan on dört ay içinde geri çekileceğini belirtmektedir (CFR, 2017). Yaklaşık olarak 18 yıldır devam eden bir savaşın tarafı olan ABD, düşmanlıkların ortadan kaldırılmasını ve Taliban ile Afganistan hükümeti arasında ateşkes görüşmelerinin başlamasını amaçlanmıştır. Trump döneminde güvenlik temelli yapılan anlaşmalar ve yapılan görüşmeler, ABD dış politikası için büyük önem arz etmektedir. Bu politikalar, dünyanın hemen hemen tüm bölgelerini yakından ilgilendiren konuları içermekte olup ABD'nin askeri ve siyasi etkinliğini doğudan etkilemiştir. Bu anlaşmalar ABD'nin güvenlik kaygılarını azaltarak ekonomiyi öncelikli hale getiren politikalara geçmesi için önemli adımlar olarak görülmektedir.

Çin politikaları, Trump dönemi ABD dış politikasında en temel konularından biri olarak değerlendirilmektedir. Çin ve ABD Trump döneminde hem askeri hem ekonomik konularda birçok kez karşı karşıya gelmiştir. Trump'ın "*Önce Amerika*" vizyonu çerçevesinde çelik ve alüminyum için gümrük tarifeleri arttırması Çin ile

ilişkilerin gerilmesine yol açmıştır. Uluslararası ticarete ABD'nin aleyhine işleyen bir süreç olduğu iddiasıyla korumacı ekonomi politikalarına yönelik Trump, Dünya Ticaret Örgütü'nü de kendisine çeki düzen vermesi konusunda uyarmıştır. Dünya Ticaret Örgütü'nün Çin lehine kararlar alması eleştiren Trump, DTÖ'nün ABD'ye karşı daha iyi davranmasını istemiştir ve bunun olmaması durumunda DTÖ'den çekilebileceğini açıklamıştır. (T24, 2018). Çin ile askeri ve ekonomik rekabetin yanı sıra Covid-19 Pandemisi nedeni ile de karşı karşıya gelmiştir. Pandeminin tek sorumlusu olarak Çin'i gören Trump, Coronavirüs'ü “Çin Virüsü” olarak adlandırmıştır. Bu adlandırma nedeniyle Pekin yönetimiyle sık sık karşı karşıya gelen Trump, pandeminin Amerikan ekonomisine büyük zarar verdiğini de dile getirmiştir (Euronews, 2020).

Sonuç olarak, Trump döneminde ABD dış politika konuları, çok hareketli ve öngörülemez bir süreç yaşamıştır. Obama dönemi politikalarını genel anlamda terk eden Trump, önceki dönemi sert bir şekilde eleştirmiştir. Korumacı ve istisnacı bir anlayış ile hareket ederek ABD'ye karşı uluslararası kurumların ve ülkelerin daha saygılı davranmaları gerektiğini belirtmiştir. Dünyanın birçok yerinde yürütülen politikalar, ABD'ye geniş bir hareket alan sağlarken aynı zamanda eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Bazı Müslüman ülke vatandaşlarına seyahat yasağının getirilmesi, Paris İklim Anlaşması'ndan çekilmesi, İran konusunda siyasi ve askeri anlamda radikal adımların atılması, İsrail-Filistin ilişkilerinin geleceğine yönelik politikaların açıklanması, Arap ülkeleri ile İsrail arasındaki barış görüşmelerinde arabuluculuk yapılması, Çin'in ve Rusya'nın askeri ve siyasi yönden dengelenmesi, NATO üyeleri ile anlaşmazlıkların yaşanması, Suriyeli ve Meksikalı göçmenlere karşı sert tedbirlerin alınması, Taliban ile anlaşma sağlanması, Covid-19 Pandemi sürecinin ABD ekonomisini derinden etkilemesi ve DAESH ile mücadele edilmesi, Trump dönemi Amerikan dış politikasının temel konularını oluşturmuştur. Öngörülemeyen kararlar nedeniyle, ABD dış politika geleneğine yeni bir anlayış getiren Trump, uluslararası anlaşmalardan geri çekilme konusunda da radikal adımlar atmıştır. Uluslararası kurumlardan çekilme, fonların kesilmesi ve kurumlarla çatışma yaşanması, Trump döneminde sıklıkla karşılaşılan bir dış politika anlayışı olurken ABD'nin temelini attığı küresel liberal ekonomi sistemini de derinden etkilemiştir.

Hem siyasi hem askeri hem de ekonomik alanda izlenen politikalar nedeniyle Trump dönemi, ABD dış politika geçmişinde dikkatle incelenmesi gereken dönemlerden biri olarak değerlendirilmektedir.

5.5. Trump Dönemi ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi (2017)

ABD Başkanlarının benimsedikleri politikalar ve aldıkları kararlar neticesinde “*Doktrin*” adı verilen yol haritaları oluşturulmuş ve tüm paydaşlar tarafından dikkatle takip edilmiştir. Her ABD Başkanının dış politika konuları genellikle o başka adıyla anılan doktrinlerle ifade edilirken aynı zamanda bu doktrinler; bazı anlaşmalar, belgeler, basın açıklamaları ve raporlar ile duyulmuştur. Trump dönemi dış politika ve güvenlik konuları da önceki başkanlar gibi “*Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi*” ile metne dökülmüş ve kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Trump dönemi ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi’ne geçmeden, daha önce yayınlanan Ulusal Güvenlik Strateji Belgeleri incelendiğinde ABD liderliğinin korunması ve hegemonyasının sürdürülmesi temel başlangıç noktası olarak göze çarpmaktadır. ABD anavatanının, Amerikan kimliğinin ve ulusal değerlerinin korunması esas alınırken bu durumun uluslararası kamuoyu tarafından da kabul edilmesi için çaba sarf edileceği belirtilmiştir (Trump, 2017, s. I). ABD liderliğinin devam edebilmesi için ekonomik, askeri, teknolojik ve bilimsel açıdan çok güçlü olunması gerektiğinin belirtildiği bu belge ile ABD'nin tüm araçları ile birlikte hareket etmesi amaçlanmıştır. Dünyanın en büyük ekonomik ve askeri güce sahip ülkelerinden biri olan ABD, rakiplerine karşı caydırıcı ve etkili politikalar benimsemekte olup bu politikaların genel hatlarını, başta ABD halkı olmak üzere tüm kamuoyuna *Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi* aracılığıyla aktarmaktadır.

Trump dönemi *Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi* 18 Aralık 2017 tarihinde yayınlanmıştır. Trump döneminde Amerika'nın güvenlik, dış ve savunma gibi birçok politikasının genel bir yol haritasını çizen bu belge, yeni dönemde ABD'nin uluslararası politikalarının ne yönde olacağını merakla bekleyen ülkeler için de önem arz etmektedir. Göreve geldikten kısa bir süre sonra yayınlanan bu belge, Trump'ın

seçildiği tarih esas alındığında, ABD tarihinin en erken yayınlanan *Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi* olarak göze çarpmaktadır.

Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra ABD güvenlik politikalarının merkezinde yer alan haydut rejimlerle ve şiddet yanlısı örgütlerin ABD'ye yönelttiği tehditlerle mücadeleyi, uluslararası güç rekabetini ve küresel güvenlik başlıklarını içermektedir (Congress, 2017, s.1). Belgede yer alan stratejik konulardan hareketle, ABD'nin çıkarlarının koruması, ABD ordusunu inşa ederken aynı zamanda Amerikan iç güvenliğinin sağlanması ve ekonomik rekabet gücünün artırılması amaçlanmıştır (Congress, 2017, s.2).

ABD Savunma Bakan James N. Mattis tarafından, "*Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi, ABD'nin karşı karşıya kaldığı güvenlik sorunları için açık ve kapsayıcı bir niteliktedir. Aynı zamanda, müttefikler ve ortakların desteği ile özgürlükleri tehdit etmeye çalışanlara karşı ABD'yi korurken ortak güvenlik çıkarlarımızı korumaya devam edeceğiz.*" sözleriyle ifade edilen belgenin sadece ABD için değil aynı zamanda tüm müttefikler için de önemli olduğu vurgulanmıştır (Department of Defense, 2017).

Trump döneminin en önemli sloganlarından biri olan "Önce Amerika" anlayışına paralel olarak ABD'yi öncelikli hale getirmeyi ve yeniden büyük bir devlet yapmayı amaçlayan bir bakış açısının ürünü olan ulusal *Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi*, dört temel başlıktan oluşmaktadır (Trump, 2017, s. V-VI). Bu başlıklar;

- Amerikan halkının, vatanının ve yaşam tarzının korunması,
- Amerikan refahının artırılması
- Barışın güç ile korunması
- Amerikan etkisinin (nüfuzunun) artırılması olarak sınıflandırılmıştır.

5.5.a. Amerikan Halkının, Vatanının ve Yaşam Tarzının Korunması

"*Amerikan halkının, vatanının ve yaşam tarzının korunması*" olarak adlandırılan ilk bölüm, Trump tarafından "*Ülkemizi savunacağız, topraklarımızı koyacağız ve Amerikan halkının güvenliğini ilk sırayı koyacağız*" sözleri açıklamıştır (Trump, 2017, s. 7). ABD'nin bilim, ticaret ve teknoloji gibi konularda serbest bir ülke olması ve

bunun sonucu olarak diğer ülkelerle ile sıkı ilişkiye girmesi nedeniyle güvenlik konusunda, kendisini tehlikeye atmasına gerek olmadığı üzere doğurmuştur. Kuzey Kore, İran, DAESH ve El-Kaide gibi ülkelerin ve cihatçı örgütlerin nefret dolu ideolojilerle, ABD'ye saldırma ve Amerikalıları radikalleşmeye yönetme konusunda kararlı olduklarına dikkat çekilmiştir. Aynı zamanda, Amerikan düşmanlarının, şiddet içeren suçlar, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı ile her yıl Amerikalılara zarar verdiği üzerinde durularak toplumsal düzenin baltalandığı ifade edilmektedir. Düşmanların sadece askeri saldırılarla değil aynı zamanda fikri mülkiyet ve kişisel verilerin çalınmasıyla da ABD'ye zarar verdiğine vurgu yapan belge, deniz, kaya ve hava sektörlerinin hedef alınmasına ve kritik altyapıların risk altına olduğuna da yer vermektedir. Tüm bu risklerden hareketle, belgenin, ABD'nin sınır güvenliğinin sağlanması, vatanın korunması ve egemenliğinin güçlendirilmesi için önem arz ettiği ifade edilmektedir (Trump, 2017, s.7-8).

İlk bölümde yer alan konuların detaylı bir şekilde incelenmesi için dört alt başlık oluşturmuştur (Trump, 2017, s.8-14). Bu başlıklar;

- ABD'nin sınır ve toprak güvenliğini,
- Tehditlerin kaynaklarına göre izlenmesini,
- Siber saldırılardan ABD'nin korunmasını,
- ABD direncinin arttırılmasını sağlamak olarak belirlenmiştir.

5.5.a.i. ABD'nin Sınır ve Toprak Güvenliği

Bazı devlet ve devlet dışı aktörler; kara, deniz hava, uzay ve siber uzay alanındaki güvenlik açıklarından faydalanarak Amerikan halkını, değerlerini ve ekonomisini tehdit etmektedir. Günden güne değişen ve gelişen dünyada düşmanların tehdit yöntemlerini ve araçlarını çeşitlendirmesi bu hususta önlem alınmasını zorunlu kılmıştır. Kitle imha silahlarına karşı savunma, biyolojik tehditler ve salgınlarla mücadele, sınır kontrolü ve göç politikalarını güçlendirme gibi başlıklarla, ABD'nin güvenliğinin sağlanması hedeflenmiştir. Terörist grupların kitle imha silahlarını kullanma ve ulaşma kapasitesinde olması, ABD gibi bir hegemon gücün bu alanı daha sıkı denetlemesini zorunlu kılmaktadır. Bu tür silahların, çok fazla insanı öldürme ve

geniş alanları etkileme potansiyeline sahip olması, dünya kamuoyu tarafından dikkate takip edilmesini ve uluslararası normların oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır (Trump, 2017, s. 8).

ABD tarafından düşman veya tehlikeli olarak kabul edilen Kuzey Kore, Suriye, IŞİD, El-Kaide gibi devlet ve devlet dışı aktörlerin, bu silahlara sahip olması uluslararası güvenliğin tehlikeye atıldığı düşüncesini de beraberinde getirmektedir. Biyolojik kitle imha silahlarının bir sonucu olarak oluşturulan biyolojik tehditlerle mücadele politikası, Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nde yer alan bir başka konudur (Trump, 2017, s. 8-9). ABD vatani başta olmak üzere tüm dünyada meydana gelebilecek biyolojik saldırılara karşı önlem alınması, ABD'nin görevlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Olası bir biyolojik saldırının, ABD'nin ekonomik, askeri ve sosyal düzenini olumsuz etkileyeceği ve can kayıplarına yol açabileceği düşüncesi, önemle ifade edilmektedir. Bu tür durumlara karşı hazırlıklı olmak için erken ve caydırıcı müdahalede bulunmak, ülkelere koordineli çalışmak ve temel sağlık hizmetleri için diğer ülkeleri teşvik etmek gibi yöntemlerle önlemlerin alınabileceği değerlendirilmektedir (Trump, 2017, s. 9). Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi yayınlandığı dönem dünyayı etkisi altına alan Covid-19 Pandemisi henüz ortaya çıkmamıştı. Pandeminin dünyaya ve ABD'ye verdiği etki göz önüne alındığında, bahsi geçen önlemlerin neden önemli olduğu maalesef acı tecrübelerle ortaya konmuştur. Pandemi sürecinde ABD'de yaşanan sağlık sistemi sorunları, insanların ilaç ve maskeye ulaşmada büyük sıkıntılar yaşamaları, gıda ve temel ihtiyaçların karşılanması konusunda büyük kargaşaların yaşanması, aşı ve ilaç çalışmalarının önemsenmesi gibi konular Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nde yer alan bu konuların önemini anlaşılmıştı sağlamıştır.

ABD anavatanının korunması hususundaki en önemli konulardan birisi de sınır güvenliğidir. Yasadışı göçün ABD'nin refahını seviyesini düşürdüğünü ve ulusal güvenliği tehdit eden unsurlar barındırdığını savunan Trump, mevcut göç ve güvenlik politikalarının yeniden değerlendirilmesini hedeflemiştir. Sınırları korumanın bir egemenlik meselesi olması, kimin ABD topraklarına nasıl gireceğinin yasalarca belli olması ve güvenlik açıkları nedeniyle ABD'nin sürekli tehdit altında olduğu iddiası, Trump politikalarının temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. Mevcut göç politikalarını

geliştirerek yasadışı göçü caydırma konusuna önem veren Trump, yüksek güvenlik standartlarının belirlenmesini amaçlamıştır (Trump, 2017, s. 9).

Trump döneminde çok fazla dile getirilen sınır güvenliği kavramı özellikle Meksika ile olan ilişkilerde ön plana çıkmıştır. ABD-Meksika sınırına yapılan duvar iki ülke arasında büyük tartışmalara neden olurken Trump tarafından şiddetle desteklenmiştir. İnşa sürecinin devam ettiği ve Trump Duvarı diye adlandırılan sınır çitleri, Trump'ın savunduğu sınır güvenliği kavramının en önemli örneklerinden birisi olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca birçok olumsuz etkisi olmasına rağmen inşa faaliyetlerinden vazgeçmeyen Trump, toprak ve sınır güvenliği için Meksika sınırının kontrol edilmesini büyük önem vermektedir (BBC, 2021).

5.5.a.ii. Tehditlerin Kaynaklarına Göre İzlenmesi

ABD'ye karşı yönetilen tehditlerin ve tehditlerin kaynaklarının takip edilmesi ve önlem alınması, Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nde yer alan konulardan birisidir. ABD anavatanının karşı karşıya olduğu tehditler için tamamen önlem alınması çok zor olmasına rağmen, devlet ve devlet dışı aktörlerden gelen tehditlere karşı maksimum önlem alınmaktadır. ABD'ye karşı olan tehditlerin gerçekleşmesini beklemek yerine önceden saldırmanın da bir önlem olduğunu savunan Trump, müttefikler ve ortaklar ile bu konuda ortak hareket etmeye arzulamaktadır (Trump, 2017, s. 10).

ABD için en önemli tehditlerden biri olarak kabul edilen cihatçı teröristlerin ve uluslararası suç örgütlerinin takip edilmesi de önem arz etmektedir. Söz konusu örgütlerin, devletlerin dezavantajlarından ve hazırlıksız olduğu zamanlardan faydalanarak harekete geçtiği ve bu nedenle önlemlerin her daim hazır olması gerektiği belirtilmiştir. Bu örgütlere, bazı devletlerin de destek verdiği göz önünde bulundurulursa önlemlerin sıkı ve sürekli olması hayati önem taşımaktadır (Trump, 2017, s. 10-11).

Cihatçı örgütlerin, radikalleşmeyi ve baskı arttırarak ABD ve müttefiklerine karşı baltalayıcı politikalar benimsemesi, cihatçı örgütlerle mücadeleyi meşru bir

zemin oturmaktadır. DAEŞ ve El Kaide gibi örgütlerin ABD'nin değerlerini, güvenliğini ve yaşam tarzını tehdit etmeyi amaçlayan radikal ideolojilere sahip olması, müttefiklerle ortak hareket etmeyi zorunlu hale getirmektedir. Terörist grupların komplolarının istihbarat faaliyetleri ile boşa çıkarılması ve güvenli bölge diye belirledikleri alanların yok edilmesi, bu mücadelenin temel yol haritasını oluşturmaktadır. Teröristlerin güç kaynaklarının kesilerek ve müttefikler ile koordineli çalışarak mücadele edilmesi ve toplumun radikalleşmeye karşı uyarılması bu mücadelenin bir başka bölümünü oluşturmaktadır (Trump, 2017, s. 10-11).

Terörist gruplar kadar uluslararası suç örgütleri de ABD hegemonyasını tehdit etmektedir. Küresel çapta milyarlarca dolarlık yasa dışı faaliyetleri yürüten bu örgütler, ABD ekonomisi için önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Uyuşturucu, insan kaçakçılığı ve siber dolandırıcılık faaliyetlerle gibi birçok alanda yasadışı bir ekonomi havuzu yaratan bu örgütler aynı zamanda şiddeti ve çatışmayı da arttırmaktadır. Söz konusu tehditler karşısında yurtiçinde ve yurtdışında ortak hareket etmeyi planlayan ABD, istihbarat ve planlama faaliyetlerinin arttırmasını amaçlamaktadır. Özellikle uyuşturucunun toplumda yayılmasını engellemek ve madde kullanımı için bilgilendirme eğitimleri vermek, alınabilecek önlemlerden bazıları olarak değerlendirmektedir. Örgüt ağlarının tespit edilerek çökertilmesi ve siber suçlarla mücadele için yeni önlemler alınması da planlanmaktadır. Ayrıca suçlulara ve örgütlere yardım ve yataklık eden ülkeler, zararlardan sorumlu tutularak mücadelenin daha geniş bir tabana yayılması amaçlanmaktadır (Trump, 2017, s. 11-12).

5.5.a.iii. Siber Saldırılarından ABD'nin Korunması

Teknolojinin çok hızlı geliştiği dünyada siber güvenlik açısından önlemler alınması önem arz etmektedir. ABD'nin güvende olması için önlem alınması gereken temel alanlardan biri olarak kabul edilen siber alan, büyük zorlukları ve fırsatları beraberinde getirmektedir. ABD tarafından klasik güvenlik anlayışının ürünü olan deniz, kara, hava ve uzay güvenliğinin yanına gelişmelere paralel olarak siber uzay alanı da eklenmiştir ABD'ye karşı olan tehditlerin fiziki olarak sınırları geçmese de

ABD egemenliğini kısıtlayıcı ve zarar verici bir yol izlemesi günümüzde dikkat edilecek en temel çatışma alanı olarak değerlendirilmektedir. (Trump, 2017, s. 12-13).

Özellikle kritik altyapıların ve teknolojik tesislerin birincil derecede tehdit altında olması önlemlerin daha sıkı alınmasına neden olmaktadır. Finans şirketlerini bloke etmek, federal ağı sabote etmek ve iletişim araçlarına saldırılar düzenlemek terör örgütlerine cazibe alanı yaratmaktadır. Zaman ve planlama açısından da terör örgütlerine önemli avantajlar sağlayan siber dünya, birçok karanlık amaca aracılık etmektedir. Federal ağı sızarak devlet kurumları arasında koordinasyonu bozmak ve önemli verileri ele geçirmek için kullanılan bu yöntem halkın mahremiyetine ve verilerin güvenliğine de doğrudan tehdit oluşturmaktadır. Söz konusu saldırıları engellemek için federal ağların ve teknolojik altyapının modernize edilerek koruma düzeyinin artırılması amaçlanmıştır. Söz konusu risklerin ve önceliklerin belirlenerek ulusal güvenliği ilgilendiren tüm alanların bu modernizasyonu ayak uydurması ve savunma duvarlarının yükseltilmesi hedeflenmektedir. ABD'ye karşı siber saldırılarda bulunan örgütlere ve bu örgütlere destek olan devletlere karşı yıkıcı önlemler alınarak hızlı ve kesin çözümler alınması da bir başka yöntem olarak değerlendirilmektedir (Trump, 2017, s. 12-13).

5.5.a.iv. ABD Direncinin Arttırılmasını Sağlamak

Tüm tehditlere karşı alınan önlemlerin başarılı olması halinde bile halkın bilinçlendirilmesi ve direnç kazanması önem arz etmektedir. Gözden kaçan herhangi bir saldırı olması halinde bile halkın bu duruma karşı direnç kazanması arzulanmaktadır. Sadece terör saldırılarında değil aynı zamanda kazalarda, doğal afetlerde, şoklarda ve krizlerde de zor durumu atlatmak için bu direnç önem arz etmektedir. En alt kurumdan en tepeye, yerelden genele, tüm kurumlar anayasal düzenin sekteye uğramadan devam edebilmesi için planlar üretmeli ve halkı dinç tutmalıdır (Trump, 2017, s. 14).

ABD halkının risklere karşı hazırlıklı olması ve daha dayanıklı olması için sadece manevi değil aynı zamanda maddi olarak da desteklenmesi gerekmektedir. Risk altındaki vatandaşların hükümete ve kurumlara güvenebilmesi için yardım planları

hazırlanmalı ve hızlı müdahale araçları geliştirilmelidir. ABD'nin sahip olduğu demokratik düzenin halkı doğrudan etkilediği varsayımından hareketle, özgürlüğü ve özgür düşüncüyü savunmak da direnç konusunda yardımcı olacaktır. Amerikalılar için risk oluşturan konuların tespit edilerek iyileştirilmesi, risklere karşı hazırlık yapılması, bunun tüm topluma bir kültür olarak kazandırılması, planlamaların doğru yapılması ve tüm kurum ve kuruluşlar arasında bilgi paylaşımının yapılması ABD halkının direnç kazanması konusunda önem arz etmektedir (Trump, 2017, s. 14).

5.5.b. Amerikan Refahını Teşvik Etmek

Donald Trump, “*Ekonomik güvenlik, ulusal güvenlidir.*” sözüyle bu bölümün genel olarak ne ile ilgili olduğunu ortaya koymuştur. Güçlü bir Amerikan ekonomisi ile halkı korumanın, yaşam tarzını desteklemenin ve Amerika'nın güçlü kalmasını sağlamanın mümkün olduğu değerlendirilmektedir. Büyüyen ve yenilikçi bir ekonominin, ABD'nin dünyanın en güçlü ordusunu elinde tutmasına ve anavatanını korumasına olanak sağlayacağı belirtilmiştir (Trump, 2017, s. 17).

Ekonomik gücü yeniden inşa ederek Amerikan ekonomik modeline olan güveni yeniden tesis etme amaçlayan Trump, denizaşırı ülkelerde olan Amerikan sanayi tesislerinin anavatanına taşınmasını planlamaktadır. 2008 mali krizinden sonra şüphe ortamının oluşması ve yatırımların azalması, ABD işçisi üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır. Ulusal ve uluslararası ticaret düzenlemeleri nedeniyle de bu olumsuz etki daha da büyüyerek ABD'de büyük bir ticaret açığının oluşmasına neden olmuştur (Trump, 2017, s. 17-18).

Yaklaşık 70 yıldır serbest piyasa ilkelerine dayanan ulusal sistemin liderliğini yapan ABD, bu durumun kendi lehine olduğuna inanmaktadır. Başta savaşlar olmak üzere tüm kriz anlarında ekonomik sistemin kurulması ve korunması hususunda öncülük eden ABD, söz konusu düzende işgücünün gelişmesi için reformların yapılmasını savunmaktadır. Uluslararası kurumların, mevcut ticari dengesizlikleri denetlemek için politikalar benimsenmesi ve bunun sonucunda Amerikan refahının artırılması vurgulanmıştır. Ortak değerleri paylaşmayan ülkelerin liberal düzenin

faydalarından azami derecede faydalandığı ve uluslararası kurumları zayıflattığı düşüncesi, karşılıklılık ilkesine zarar verdiği belirtilmiştir. (Trump, 2017, s. 18-19).

Adalet, karşılıklılık ve sadakat ilkelerine dayanan ekonomik ilişkilerin memnuniyetle karşılandığı ve bu ilkeleri benimseyen ülkelerin yakın ekonomik ortaklar olacağı vurgulanmaktadır. Bu nedenle ekonominin gelişmesi için ortak değerlere ve fikirlere sahip ülkelerle müttefiklik yapılması ilke olarak kabul edilmektedir. Yerel ekonomiyi canlandırmak, işçilere fayda sağlamak, üretim kapasitesini arttırmak, yeniliği teşvik etmek, teknolojik avantaj sağlamak, çevreyi korumak ve enerji hâkimiyeti sağlamak için ekonomi politikalarını bu yönde planlayan ABD, hem ulusal hem de uluslararası ekonomik sistemi korumak için önemli bir adım atmış olacaktır. Amerikan refahını teşvik etmek için;

- Yurtiçi ekonomiyi canlandırmak,
- Özgür, adil ve karşılıklı ekonomik ilişkileri teşvik etmek,
- Araştırma, teknoloji, buluş ve inovasyonda liderlik etmek,
- ABD Ulusal Güvenlik İnovasyon Üssünü teşvik etmek ve korumak,
- Enerji hâkimiyetini benimsemek,

başlıklarını temel ilke olarak kabul eden Trump, ABD'nin ekonomik gücünü yeniden inşa etmeyi amaçlamaktadır (Trump, 2017, s. 18-22).

5.5.b.i. Yurtiçi Ekonomiyi Canlandırmak

Ülkedeki ekonomik zorlukların refahı doğudan etkilemesi ulusal güvenliğin etkilenmesine yol açmaktadır. ABD'nin özellikle 2008 krizinden sonra durgun bir ekonomik yapıda olması, büyümenin çok küçük oranlarda seyretmesi ve ücretlerin artış göstermemesi refahın yükselmesini doğrudan etkilemektedir. Sağlık ve eğitim gibi alanlarda maliyetlerin artması toplumda olumsuzluklara yol açarak verimlilik seviyesini düşürmüştür (Trump, 2017, s. 18-19).

Ekonominin kötü yönetilmesi ve düzenleyici kararların işletmeleri olumsuz etkilemesi, yatırımcıların yurtdışına gitmesine ve istihdamın azalmasına yol açmaktadır. Bankacılık sisteminde yapılan düzenlemeler, banka sayılarını azaltırken

tüketicilerin krediye ulaşmasını zorlaştırmıştır. Özellikle çevre ve altyapı yatırımlarına öncelik verilmesi enerji ticaretinin gelişmesini yavaşlatmıştır. Üretim kültürünün azalarak tüketim kültürünün artması, ekonomik büyüme hızının yavaşlamasına neden olmuştur. Bu nedenle ABD ekonomisi canlanmaya ve silkelenerek potansiyelini ortaya koymaya ihtiyaç duymaktadır. Serbest piyasa sistemine olan güvenin tesis edilmesi için kapsamlı bir çalışma yapılması ve Amerikan refahının teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. Sürekli bir düzenleme yapma politikasından vazgeçilerek maliyeti arttıran politikalardan uzaklaşılması, vergi reformunun hazırlanarak daha adil bir sistemin kurulması, dijital altyapının modernize edilerek geliştirilmesi, eğitim ve çıraklık programlarının desteklenmesi ve borcun azaltılması ekonominin canlandırılması için belirlenen temel araçlar olarak değerlendirmektedir (Trump, 2017, s. 18-19).

5.5.b.ii. Özgür, Adil ve Karşılıklı Ekonomik İlişkileri Teşvik Etmek

ABD ekonomisi yıllardır haksız ticaret uygulamalarının artmasına ve diğer ülkelerin çeşitli yöntemlerle bu durumdan fayda sağlamasına izin vermiştir. Bu durum ABD ekonomisinin gelişme hızını yavaşlatmış ve potansiyelini ortaya koymasını engellemiştir. ABD ekonomisi için ticaret engellerinin yıkılması ve ihracatın artırılması amacıyla yeni politikaların belirlenmesi amaçlanmaktadır. Merkantilist yapıya sahip olan kapalı ekonomilerin uluslararası sisteme zarar verdiğini savunan ABD, adil bir şekilde ekonomisini büyütme için politikalar benimsemektedir. Uluslararası ticaret sisteminin güçlendirmek ve diğer piyasa dostu ülkelerle ortak hareket etmek, ABD reformlarının başarıya ulaşmasına ortam sağlayacaktır. Adil ve serbest piyasa kurallarına uyararak ticaret yapan ülkelerle, bunun tam aksini yönde hareket eden ülkeler arasında rekabet konusunda ayırım yapılacağı ve karşılıklılık ilkesinin ön plana çıkacağı vurgulanmıştır. Haksız fiillerle kazanç elde eden ülkelere karşı yaptırım uygulayacağını belirten ABD, her türlü ekonomik tehditlere karşı savunma yapacağını açıklamıştır. Yeni ticaret anlaşmalarının adil koşullar altında yapılması, mevcut anlaşmaların modernize edilerek adil bir yapıya kavuşması, haksız ticaret politikalarına son verilmesi, diplomatik ve ekonomik araçlarla yolsuzluğa

bulaşmış yabancı kişilerle mücadele edilmesi, yeni pazar fırsatlarının yaratılması ve benzer fikirlerde olan adil ülkelerle ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi izlenecek çözüm yolları olarak ifade edilmektedir (Trump, 2017, s. 19-20).

5.5.b.iii. Araştırma, Teknoloji, Buluş ve İnovasyonda Liderlik Etmek

ABD istihdam yaratan ve yaratıcılığı ön plana çıkartan faaliyetleri destekleyerek rekabet avantajını sürdürmeyi amaçlamaktadır. Teknolojik gelişmelere, ekonomik büyüme ve güvenlik kapsamında büyük önem veren ABD, kritik öneme sahip teknolojik gelişmeleri de dikkatle takip etmektedir. Yapay zekâ, otonom araçlar, bilgi teknolojileri, veri bilimi ve şifreleme gibi konuların çok kıymetli olduğunu savunan ABD, rekabet için bu alanlarda söz sahibi olunmasını desteklemektedir (Trump, 2017, s. 20-21).

Yenilikçi, yaratıcı ve cesur fikirleri kendine çekmeyi hedefleyen ABD, devlet özel ve akademi gibi sektörleri ortak bir paydada buluşturmaya amaçlamaktadır. Müttefiklerle daha sıkı işbirliği yapılarak teknik iş gücünü arttırmak, Araştırma Geliştirme (Ar-Ge) faaliyetlerini hızlandırmak ve inovasyon ekonomisini büyütme amaçlanmaktadır. Dünyada hâkim olan teknoloji ve araştırma eğilimlerini inceleyerek gelişimi anlamak ve bu yönde politikalar geliştirmek önem arz etmektedir. Dünyadaki ve ABD'deki mucitlerin tespit edilerek desteklenmesi ve gelişmeleri için imkânlar sağlanması, ABD teknolojik altyapısının gelişim hızını doğrudan etkileyecektir. Teknolojik gelişmelerin hızla ortaya konmasının teşvik edilmesi ve modern endüstri hızının yakalanması gelişim için önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Sadece devlet değil aynı zamanda özel sektör sermayesinin de teknolojik gelişmeler için teşvik edilmesi, stratejik alanlarda kamu özel ortaklığını geliştirerek gelişim hızını olumlu yönde etkileyecektir (Trump, 2017, s. 20-21).

5.5.b.iv. ABD Ulusal Güvenlik İnovasyon Üssünü Teşvik Etmek ve Korumak

ABD, çalışanları riske atmayan ve hayaller kurmaya yönlendiren iş ortamına sahip bir ülke olarak değerlendirilmektedir. Bu yapı sayesinde önemli kazanımlar elde

edilmekte ve fikri mülkiyet kapsamında önemli fikirler ortaya konmaktadır. Ne yazık ki birçok ülke kendi zayıflıklarını kapatmak için yasa dışı yollarla bu fikirleri çalmakta ve kullanmaktadır. Çin gibi rakipler bu fikirleri çalarak milyarlarca dolarlık bir kazanç elde etmektedir. Bu durum ABD ekonomisinin zayıflamasına ve güvenlik açısından zafiyet yaşamasına neden olmaktadır (Trump, 2017, s. 21-22).

ABD Ulusal Güvenlik İnovasyon Üssü (NSIB) bu konuda çok önem arz etmekte olup korunması elzem olarak değerlendirilmektedir. ABD fikirlerinin başarıya ulaşmasında yardımcı olan bu kurum, aynı zamanda ABD yaşam tarzının korunmasına destek olmaktadır. Bu husus ABD güvenliğini de doğrudan etkilediği için kurumun korunması konusunda önlemler alınması ve bir güvenlik noktası olduğu değerlendirilmektedir. Fikri mülkiyet konusunda önemli olan NSIB'i korumak, sadece bir özel şirket için değil aynı zamanda üniversite, kamu kurumu ve endüstri için de önemlidir. Yaratıcılık ve teknolojik üstünlük, ABD'nin refahı ve gücü için temel olduğundan dolayı bu alanların korunması amaçlanmaktadır. Fikri mülkiyet konusunda mevcut zorlukların tespit edilerek ulusal güvenlik için gerekli olan tedbirlerin alınması ve mevcut verilerin korunması planlanmaktadır. Ayrıca yenilik alanında başarılı olan öğrencilerin ABD'ye gelmesi için vize kolaylığı ve fikri mülkiyet prosedürlerinin geliştirilmesi de bir başka önlem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sayede tüm kaynakların korunması ve gelişim için gerekli olan fikir ve insan kaynağının oluşturulması planlanmaktadır (Trump, 2017, s. 21-22).

5.5.b.v. Enerji Hâkimiyetini Benimsemek

Geniş sanayi ve teknoloji endüstrine sahip olan ABD için enerji vazgeçilmez bir kaynaktır. Enerji konusunda piyasa hâkim bir ülke olunması, piyasanın daha özgür olmasını ve ABD altyapısının daha güvenli olmasını sağlayacaktır. Yerli, temiz ve uygun fiyatlı enerji kaynağına ulaşım, güçlü ve müreffeh bir Amerika'nın temelini oluşturmaktadır. Enerji kaynaklarının çeşitliliği ekonomik araçların güçlü olmasını sağlarken aynı zamanda rekabet ortamını da canlandırmaktadır. Yerel enerji kaynaklarından ve zenginliklerinden faydalanmayı amaçlayan ABD, enerji verimliliğini ön plana çıkartmaktadır (Trump, 2017, s. 22-23).

Kuzey Amerika enerji sisteminin dünyanın en büyük enerji entegre sistemlerinden biri olması, ABD ekonomisi ve yatırımlarını doğrudan etkilemektedir. Bölgedeki enerji girişimlerin destekleyerek bölgenin muazzam potansiyelini açığa çıkarma hedefleyen ABD, aynı zamanda iklim değişikliğini de önemsemektedir. İklim değişikliğinin enerji kaynaklarını ve potansiyeli doğrudan etkileyeceğini savunan ABD, ekonomik büyüme ve enerji güvenliği için uluslararası liderliğini bırakmayacağını ifade etmektedir. Ekonomik kalkınmayı ve çevre güvenliğini korumayı amaçlayan bir enerji politikası ile kirliliğin azaltılması ve sera gazı oranının düşürülmesi planlanmaktadır. ABD'de enerji üretimini engelleyen politikaların terk edilmesi ve altyapı tesislerinin geliştirilmesi desteklenirken federal onay süreçlerinin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır. Müttefiklerin ve ortakların enerji ihtiyaçlarının karşılanması için enerji ihracatının teşvik edilmesi ve özel sektörün bu alanlarda yatırım yapması desteklenmektedir. Küresel enerji kaynakları için siber ve fiziki saldırıların engellenmesi, enerji güvenliğinin sağlanması ve enerji çeşitliğinin artırılması bir başka önlem olarak değerlendirilmektedir. Yoksulluğun azaltılması, ekonomik büyümenin desteklenmesi ve refahın artırılması için fosil yakıtlar da dâhil olmak üzere güvenli ve uygun fiyatlı yakıtların evrensel erişimi teşvik edilmektedir. Teknolojik üstünlüğü koruyarak nükleer enerji kullanım alanlarının artırılması, yenilikçi ve verimli enerji teknolojilerinin desteklenmesi ön plana çıkartılmaktadır (Trump, 2017, s. 22-23).

5.5.c. Güç ile Barışı Korumak

Trump'ın *“Ben Başkan olduğum sürece, ulusumuzu savunan askerler, vatanımızı güvence altına almak, düşmanlarımıza hızlı ve kararlı bir şekilde yanıt vermek, gerektiğinde savaşmak, alt etmek ve her zaman, her zaman, her zaman kazanmak için ihtiyaç duydukları teçhizata, kaynaklara ve finansmana sahip olacaklardır.”* sözü ile başlayan bölüm, askerî açıdan planlarını ve düşüncelerini açık bir şekilde ortaya koymaktadır (Trump, 2017, s. 25).

Tarih boyunca güç mücadelesi var olmuştur ve bu durum günümüzde de devam etmektedir. Çin, Rusya, İran ve Kuzey Kore gibi devletlerle cihatçı gruplar, ABD ve

müttefiklerine karşı bir tehdit oluşturmaktadır. Çin ve Rusya'nın ABD değerlerine ve çıkarlarına zıt bir dünya yaratmayı amaçladığını belirten ABD, Çin ve Rusya'nın yayılmacı bir politika benimsediğini ifade etmektedir. ABD'nin yıllardır izlediği Çin politikası, Çin'in liberal sisteme ve uluslararası yapıya tam entegre olacağını tahmin ederken bu durum gerçekleşmemiş ve Çin kendine ABD karşıtı bir politik yol çizmiştir. ABD'den sonra en büyük ordulardan biri olan Çin ordusunun yeteneklerine ve finansal gücüne dikkat çeken ABD, Çin'in hızla modernleştiğini ve cephaneliğini büyüttüğünü ifade etmektedir. Rusya, ABD'nin dünyadaki etkinliğini azaltmayı ve müttefiklerle arasını açmayı planlamaktadır. AB ve NATO'yu tehdit olarak gören Rusya, ABD için varoluşsal bir tehdit olarak algılanmaktadır (Trump, 2017, s. 25). Dünyanın birçok bölgesindeki iç karışıklıklara müdahil olan Rusya, çatışma riskini ve istikrarsızlığı arttırmaktadır. Nükleer silahlar da dâhil olmak üzere tüm askeri kapasitesiyle Avrasya'da istikrarsız bir sınırın oluşmasına neden olmaktadır (Trump, 2017, s. 26).

Rusya ve Çin haricinde uluslararası düzen için tehlike olan bir başka aktör ise haydut rejimlerdir. İran'ın terörizmi desteklemesi, balistik füze faaliyetlerinde bulunması ve yasadışı nükleer çalışmaları bir tehdit unsuru olarak değerlendirilmektedir. Aynı şekilde Kuzey Kore'nin de nükleer çalışmaları ve füze denemeleri hem bölgesel hem de küresel düzeni tehlikeye atmaktadır. İnsanlık onuru hiçe sayılarak acımasız bir diktatörlük olarak yönetilen Kuzey Kore, yaklaşık 25 yıldır hiçbir taahhüdünü yerine getirmemiş olup ABD ve müttefiklerini doğudan tehdit etmektedir.

IŞİD ve El-Kaide gibi cihatçı örgütlerin varlığı, ABD ve küresel güvenlik için tehlike yaratmaktadır. Uzun süredir bu gruplarla yürütülen çatışmalar, ABD ve müttefikleri tarafından başarıyla sürdürülmektedir. ABD ve ortaklarına karşı şiddeti teşvik eden ve kontrolleri altındakiler için sefalet üreten radikal ideolojileri benimseyen insanların bir araya gelerek oluşturduğu bu örgütler, Suriye ve Irak başta olmak üzere birçok bölgede faaliyetini sürdürmektedir (Trump, 2017, s. 26).

ABD'nin askeri gücünün rakipsiz ve müttefiklerle tam bütünleşmesi gerektiğini savunan Trump, güçlü ordular sayesinde diplomatların daha rahat hareket

edebileceğini belirtmiştir. ABD çıkarları paralelinde, ortak değerlerin korunması için caydırıcı ve şiddetli politikaların benimsenmesi ile barışın korunması hedeflenmektedir (Trump, 2017, s. 26).

Güç Yoluyla Barışı Koruma bölümü Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nin ana temalarından birisini oluştururken aynı zamanda üç alt başlıkla detaylı bir şekilde incelenmiştir. ABD vatanında ve tüm dünyada etkinliği arttırmak, barışı sürekli hale getirmek ve politik olarak güçlü olmak amacıyla bu alt başlıklar oluşturmuştur (Trump, 2017, s. 26-35). Bu başlıklar:

- Amerika'nın Rekabet Avantajlarını Yenilemek,
- Yetenekleri Yenilemek,
- Diplomasi ve Devletçilik, olarak belirlenmiştir.

5.5.c.i. ABD'nin Rekabet Avantajlarının Yenilenmesi

Ülkelerin karşılaştığı sorunların, kalıcı veya geçici olduğunun belirlenmesi, yürütülecek politikaların başarıya ulaşmasını doğrudan etkilemektedir. ABD'nin de karşılaştığı sorunları yeniden değerlendirerek sınıflandırma yapılması önem arz etmektedir. Başla teknolojik gelişmeler olmak üzere birçok etkenden dolayı farklı ve yeni tehditlere karşı karşıya kalınmaktadır. ABD, vatanını korurken aynı zamanda refahını yükseltmek ve barışı sürdürmek için yeni kavramlara ve yeteneklere karşı açık olmalıdır (Trump, 2017, s. 26).

1990'lı yıllardan beri ABD üstünlüğünün kesin olarak kabul edildiği ve demokratik barışın sağlandığı varsayımı nedeniyle stratejik bir kayıtsızlık hali meydana gelmiştir. Aynı zamanda, Liberal-demokratik genişlemenin, uluslararası ilişkilerin doğasını kökten değiştireceğine ve rekabetin yerini barışçıl işbirliğinin alacağına inanılmıştır. Ancak bu durum gerçekleşmemiş aksine tehditler ve riskler artmıştır. Buna rağmen, ABD ordusunun büyüklüğü 1940'lı yıllardan beri en düşük seviyede çekilmiştir. Silah geliştirme ve tedarik süreçleri için reform yapılmasına rağmen tedarik sorunu aşılammıştır. Teknolojik gelişmelere tam ayak uydurulamamasından dolayı savunma sektöründeki vergi mükellefleri ve asker

sayıları azalmış ve bu durum savunma bütçesinin düşmesine neden olmuştur (Trump, 2017, s. 26-27).

ABD'nin gelişiminin yavaşlaması, tek kutuplu sistemi doğudan etkilemiş ve güç rekabetinin tekrardan ortaya çıkmasına neden olmuştur. Rusya ve Çin'in birçok konuda politika belirlemesi ve olaylara müdahil olması güç mücadelesinin etkisinin küresel anlamda de hissedilmesine yol açmıştır. ABD'nin jeopolitik avantajlarına ve kazanımlarına karşı çıkan politikalar benimseyen bu ülkeler, uluslararası olayların kendi lehine doğru sonuçlanmasını planlamaktadır. ABD'nin zayıflıklardan yararlanmak için yatırımlar yapan ülkeler, silahların yaygınlaşması ve siber araçların kullanılmasıyla ABD'ye çeşitli alanlarda zarar vermektedirler. ABD'nin kara, hava, deniz, uzay ve siber uzay alanlarındaki hâkimiyetine karşı çıkan rakiplerin, ekonomiyi ve askeri güçleri yönetme yeteneğini felce uğratabilecek stratejik saldırıda bulunma ihtimali bulunmaktadır (Trump, 2017, s. 27-28).

Dünyadaki gelişmelere paralel olarak, ABD'nin rakiplerin sürekli güçlenme ve politikalarını rekabet edilebilecek seviyeye taşıma çabaları tüm hızıyla devam etmektedir. ABD'nin rekabetçi özelliğinin geliştirilerek diplomasi, istihbarat, askeri ve ekonomi alanlarındaki rekabetin sonucunda meydana gelen gelişmelere ayak uydurulması hedeflenmektedir. ABD ordusunun birden fazla alanda operasyonel gücünün artırılması için tedbirlerin alınması ve bunlara paralel olarak müttefiklere birlikte müşterek bir kuvvet kurularak tehditlere karşı mücadele edilmesi de bir başka önlem olarak değerlendirilmektedir. (Trump, 2017, s. 27-28).

5.5.c.ii. Yetenekleri Yenilemek

ABD, sahip olduğu yetenekler nedeniyle uluslararası ilişkilerde hegemon bir güç haline gelmiştir. Askeri, siyasi, sosyal ve ekonomik yetenekleri diğer ülkelere göre fark yaratmış ve devasa büyüklükte bir devlet olmasını sağlamıştır. Uluslararası rekabetin gündün güne geliştiği ve tehditlerin arttığı göz önünde bulundurduğu zaman, ABD'nin yeteneklerini devamlı yenilenmesi ve yeni araçlar bulması önem arz etmektedir. Rakiplerin sürekli yeni araçlar geliştirilmesi ve ABD hegemonyasını tehdit eden faaliyetlerde bulunması, bu durumu zorunlu hale getirmektedir. Ulusal Güvenlik

Strateji Belgesi, yetenekleri belirleme konusunda daha çok askeri araçlara odaklanmış olup güncellenmesi gereken alanları altı başlıkta incelenmiştir (Trump, 2017, s. 28.33).
Bu başlıklar:

- Askeri,
- Savunma Sanayi Üssü,
- Nükleer Kuvvetler,
- Uzay,
- Siber Uzay,
- İstihbarat, olarak belirlenmiştir.

1. Askeri

ABD'nin askeri gücü, uluslararası rekabetteki en hayati aktör olarak değerlendirilmektedir. Ordunun, ABD'nin çıkarlarını korumak için rekabetten çekinmemesi ve ABD'yi tehdit eden herhangi bir ihtilafta savaşıma ve galip gelme potansiyeline sahip olması bu durumu açıklamaktadır. Rakiplerin ABD halkına karşı adil bir mücadeleye girmeyeceğini savunan Trump, düşmanın başarısının önlenmesi için askeri üstünlük sağlanmasının önemini vurgulamıştır. Yıllık üretim kapasitesi ve savaşımlara hazır olma yeteneği, ABD'nin askeri gücü yetkinliğini ve etkinliğini belirlemektedir. Düşmanların gireceği savaştan mağlup ayrılacağına kesin olarak ikna edilmesi ve olası saldırıların direkt olarak engellenmesi hedeflenmektedir. Aynı zamanda müttefiklerin de bu güce sahip olması, orduların modernize edilmesi, saldırılara karşı hazırlık planlarının geliştirilmesi, gücün niteliğinin ve niceliğinin artırılması için net politikaların benimsenmesi amaçlanmaktadır (Trump, 2017, s. 28-29).

Rakiplerin sürekli bir gelişme çabası içerisinde olduğu gerçeği göz önüne alındığında, ABD ve müttefiklerinin ordu modernizasyona büyük bir önem vermesi gerekmektedir. Modernizasyon ve yenilikler için ekonomik engellerin ortadan kaldırılması ve hızlı çözümler üretilmesi planlanmaktadır. Modernizasyon ve alım faaliyetlerinde ekonomik şartlar detaylı bir şekilde değerlendirilerek ABD halkına büyük bedellerin ödetilmemesi amaçlanmaktadır. Kapasitenin ve gücün sınırlarının günün ve geleceğin şartlarına göre belirlenmesi, hazırlıkların hızlı ve tam yapılarak

yeni yeteneklerin kazanılması, yeni askeri konseptlerin belirlenmesi ve tehditlerin kalıcı ve kesin olarak engellenmesi, diğer önemli önlemler olarak değerlendirilmektedir (Trump, 2017, s. 28-29).

2. Savunma Sanayi Üssü

Sağlıklı bir savunma sanayi, ABD gücünün ve Ulusal Güvenlik İnovasyon Üssü'nün kritik bir unsurudur. Ordunun acil bir duruma müdahale etme yeteneğinin, sağlıklı ve güvenli tedarik zincirlerine ve ABD işgücünü üretme yeteneğine bağlı olduğunu savunan Trump, Savunma sanayii, ABD'nin gücünü ve etkinliğini doğrudan etkileyen bir kimliğe sahip olduğunu belirtmektedir (Trump, 2017, s. 29-30).

Son 20 yılda üretim kapasitesinin erozyona uğraması, ABD'nin yeteneklerini olumsuz etkileyerek ulusal güvenliğin baltalanmasına neden olmuştur. Dışa bağımlı bir sektör olma yolunda ilerleyen savunma sanayi, yanlış politikalar nedeniyle üretim yapma üretim yapma yeteneğini dış kaynaklara bağlamıştır. Üretim sektörünün geliştirerek savunma sanayisi için önem arz eden faaliyetleri aralıksız ve dışa bağımsız bir şekilde yürütülmesi hedeflenmektedir. Aktif imalat sektörü, sağlam bir savunma sanayi ve sağlıklı tedarik zincirleri için politikalar belirlemek ulusal bir öncelik olarak değerlendirilmektedir (Trump, 2017, s. 28-29).

Ulusal güvenlik için önemli olan savunma sanayi sektörünün sorunlarının dikkatli bir şekilde analiz edilmesi ve gelecek için önem arz eden alanlarda üretim yapılması planlanan bir başka husus olarak değerlendirilmektedir. Yurtiçi yatırımların teşvik edilerek Amerikan firmalarının tekrardan ABD'ye dönmesini sağlanması ve askeri teçhizat konusunda bağımsız politikaların benimsenmesi planlanmaktadır. Teknik beceriye sahip işgücünün korunması ve desteklenmesi, güvenlik teknolojisi sektörünün devamlılığı için önem arz etmektedir (Trump, 2017, s. 28-29).

3. Nükleer Kuvvetler

Nükleer çalışmalar, son 70 yıldır ABD'nin ulusal güvenlik stratejilerinde önemli bir yer tutmaktadır. ABD ve müttefikleri için adeta bir koruma kalkanı olan bu

güç, istikrarı ve barışı korumak için kullanılmaktadır. Nükleer güç her ne kadar tüm çatışmalarda başvurulan bir silah olmasa da caydırıcı gücü nedeniyle birçok saldırıyı engellemiştir. Müttefiklere birlikte nükleer caydırıcılığın paylaşılması, küresel güvenliğin sağlanmasını kolaylaştırırken ABD üzerindeki nükleer yeteneğe sahip olma zorunluluğunu da azaltmaktadır (Trump, 2017, s. 30).

Soğuk Savaş sonrasında ABD bu alandaki heyecanını azaltmış ve stratejilerinde geri plana atılmıştır. Bu nedenle, ABD nükleer envanteri en az 30 yaşında olup nükleer altyapısı çoğu II. Dünya Savaşı'nda kalmıştır. ABD, politikalarını yavaşlatırken rakip ülkeler hem nükleer çalışmalarını hem de cephanelerini arttırmıştır. Bu nedenle nükleer çalışmaların genişletilmesi ve nükleer araçların modernize edilmesi için önemli yatırımların yapılması gerekmektedir (Trump, 2017, s. 30-31).

Caydırıcılık için nükleer silahların varlığını sürdürmesi ve ABD'nin bu stratejiden vazgeçmemesi gerekmektedir. Barış için diğer ülkelerle görüşmeler yapma konusunda tereddüt etmeyeceğini bildiren ABD, nükleer barış için silah kontrolü konusunda işbirliği yapabileceği de değerlendirmektedir. ABD ve müttefiklerinin korunması için sorumsuz ve tehlikeli nükleer davranışlarına izin vermeyeceğini açıklayan ABD, gerekirse hayati çıkarlarını korumak için yeni adımlar atabileceğini belirtmektedir (Trump, 2017, s. 30-31).

4. Uzay

ABD'nin uzaydaki liderliği, dünyadaki adımlarını da doğrudan etkilemektedir. İletişim, finans, askeri ve istihbarat sistemleri başta olmak üzere birçok alanı etkileyen uzay ve uzay teknolojisi, ABD'ye geniş bir hareket kabiliyeti kazandırmaktadır. Birçok ülke bu konudaki zafiyetlerini gidermek için diğer ülkelere ve şirketlere hizmet alım yaparak uzayda hareket etme potansiyeline sahip olmaktadır. ABD, uzayda sınırsız hareket etme kapasitesini hayati olarak değerlendirirken bu durumun saldırı ve müdahale konularında büyük avantaj sağladığını belirtmektedir (Trump, 2017, s. 31).

Uzayın öncelikli bir alan olarak kabul edilerek bu yönde geliştirme faaliyetlerinin benimsenmesi planlanmaktadır. Tüm uzay paydaşlarının Amerikan

liderliğini desteklemesi, uzayın ticari bir alan olarak değerlendirilmesi, ticari uzay faaliyetlerine yönelik düzenlemelerin basitleştirilmesi ve güncellenmesi, kamu-özel sektör ortaklıklarını artırılması ve yeni keşifler için kapsamlı çalışmaların yapılması vurgulanmaktadır (Trump, 2017, s. 31).

5. Siber Uzay

Teknolojinin gelişmesi, siber kavramının daha çok duyulmasını ve devletlerin önemli ölçüde etkilemesini hızlandırmıştır. Bazı devlet ve devlet dışı aktörlerin; şantaj, bilgi kaçırmaya, dezenformasyon ve daha birçok konu için siber saldırı yaptığını belirten ABD, bu saldırıların demokratik değerlere ve küresel ekonomik sisteme balta vurduğunu savunmaktadır. Kötü niyetli devlet ve devlet dışı aktörlerin, ABD'ye karşı saldırılarının engellenmesi ve caydırılması planlanmaktadır. ABD mücadele sürecinde sert adımlar atmaktan kaçınmayacağını açıklarken siber teknolojisinin geliştirilerek saldırılar hakkında detaylı bilgilere ulaşılmasının öncelikli hedef olduğu vurgulanmıştır. Kurumlara sorumluluk yükleme, bütünleşmeyi sağlama ve müdahale etme potansiyelinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Siber uzay ile ilgili uzmanlıkların geliştirilmesi, kritik altyapılar korunması ve siber saldırıların yelpazesinin belirlenmesi ve prosedürlerin tamamlanarak ulusal bir birlik oluşturulması hedeflenen diğer hususlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Trump, 2017, s. 31-32).

6. İstihbarat

ABD'nin hegemon güç olmasında ve devasa bir siyasi kimlik kazanmasında istihbarat faaliyetleri önemli bir yer tutmaktadır. Küresel, bölgesel ve yerel coğrafyada siyasi, ekonomik ve güvenlik alanında bilgi toplanması, analiz edilmesi ve bilgilerin operasyonel hale getirilmesi ABD için çok önemli bir husus olarak değerlendirmektedir. Rakiplerin amaçlarının bilinmesi, saldırılara karşı önlemlerin alınabilmesi ve krizlerden çıkış için yolların bulunabilmesi amacıyla gerekli olan bilgilerin toplanabilmesi için istihbarat faaliyetleri önem arz etmektedir. Ayrıca, düşmanı alt etmek, diğer liderlerin özelliklerini analiz etmek, saha faaliyetlerini

başarılı bir şekilde yürütmek, modern silah sistemleri hakkında bilgi toplamak, ABD tarafından dikkatli bir şekilde takip edilmektedir (Trump, 2017, s. 32).

Mevcut teknolojik, siyasi, askeri ve diplomatik bilgilerin korunmasını sağlamak ve sızmaları engellemek için önlemlerin alınması gerekmektedir. Sahip olunan açık ve gizli tüm kaynakları kullanılarak saldırı faaliyetlerini engellemek güvenliğin tesis edilmesini sağlanacaktır. Ayrıca, daha kapsamlı ve doğru analizlerin yapılabilmesi için diplomatik, askeri ve siyasi alanlarda elde edilen bilgilerin paylaşılması ve birlikte analiz edilmesi, planlanan bir başka politika olarak değerlendirilmektedir (Trump, 2017, s. 32).

5.5.c.iii. Diplomasi ve Devletçilik

ABD için vazgeçilmeyecek kadar önemli bir araç olan diplomasi, dış politikadaki geniş hareket kabiliyetinin kazanılmasındaki temel noktalardan birisi olarak kabul edilmektedir. Amerikan diplomatlarının ve temsilcilerinin, ABD haklarını savunmak için verdikleri mücadelelerden hareketle, siyasi, askeri, sosyal, kültürel ve daha birçok konu hakkında müzakereler, ABD dış politikasını ve güvenliği doğrudan etkilemektedir. Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nde bu detaylı bir şekilde ele alınmış olup üç alt başlık halinde incelenmiştir (Trump, 2017, s. 33-34). Bu başlıklar:

- Rekabetçi Diplomasi,
- Ekonomik Diplomasi Araçları,
- Bilgi Devleti olarak sıralanmıştır.

1. Rekabetçi Diplomasi

ABD'li diplomatlar, rekabet ortamında çıkarları savunarak siyasi yeteneği geliştirmektedir. İttifaklar konusunda başarılı olan ABD, ikili ilişkiler sayesinde siyasi, ekonomik ve toplumsal konuların gelişmesine imkân sağlamaktadır. Diplomasi, askeri mücadele olmadan, uyuşmazlık yaşanan konularda ve istikrarsız bölgelerde çözüm bulma potansiyeline sahip olması nedeniyle vazgeçilmez bir araçtır olarak kullanılmaktadır. Otoriter devletler, ABD'nin güçlü diplomasi ağının dışında kalan

yerlerde hâkimiyet kurmayı ve bu alanları genişletmeyi amaçlamaktadır. Mevcut dünya düzeninde rekabetçi olabilmek için diplomatik araçların ve yeteneklerin geliştirilmesi amaçlanırken aynı zamanda etkili diplomasi ağı ile sınırlı kaynaklarla halkla ilişkilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Trump, 2017, s. 33).

İlişkilerin güçlendirilmesi ve bilgi toplanması için diplomatik temsilciliklerin aktif saha çalışması yaparak etkin hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Amerikan çıkarlarının kalıcı bir şekilde korunması için gelişim planlarının kabul edilmesi gerekirken, diplomatların sadece askeri konularda etkin olmaması gerektiği vurgulanmıştır. Ticari ve ekonomik işbirliği konularında da aktif olarak yer alması gereken diplomasi araçları sayesinde ABD refahının artırılması amaçlanmaktadır (Trump, 2017, s. 33).

2. Ekonomik Diplomasi

Ekonomik diplomasi araçlarını kullanabilmek için ABD'nin dünyanın en önemli ekonomik aktörü olarak mevcut konumunu koruması, Amerikalıların ve müttefikler için önem arz etmektedir. Tüm Amerikalıların iyiliği için mevcut finans sisteminin devam ettirilmesi, serbest piyasaya sıkı sıkı bağlanması ve ekonomik tehditlere karşı önlemler alınması gerekmektedir. Hem ABD'nin hem de müttefiklerinin zenginliklerinin artırılması için adil ve rekabetçi bir ticari ortamın oluşturulması amaçlanırken yasadışı finans hareketleri için mücadele yöntemleri ve stratejilerin belirlenmesi vurgulanmaktadır. Bu mücadele ve işbirliği politikalar için öncelikle diplomatlara büyük görevler düşmektedir. Ekonomiyi bir diplomatik alan olarak kullanma arzusu, müttefikler ve ortaklar ile ilişkileri güçlendirmeyi kolaylaştırmaktadır. Askeri müdahaleye başvurmadan önce anlaşmazlıkları çözmek, barış ile güven ortamına yönelik tehditler üzerindeki baskıyı artırmak için mevcut ekonomik araçların kullanılması ve uluslararası aktörleri harekete geçirilmesi planlanmaktadır. Ayrıca, terörist grupların kitle imha silahları için büyük fonlara ve kaynaklara ulaşma faaliyetlerinin kısıtlanması da ekonomik diplomasi faaliyetleri kapsamına alınabilecek bir başka önlem olarak karşımıza çıkmaktadır (Trump, 2017, s. 34).

3. Bilgi Devleti

ABD'nin rakipleri özgür toplumun temelini oluşturan değerlere ve kurumlara saldırmak için bilgiyi bir silah olarak kullanırken kendilerini ise bu silaha karşı korumaktadır. Rakiplerin kişisel ve ticari kaynaklardan elde ettiği bilgileri analiz ederek kullanması ABD'nin ulusal güvenliği için büyük risk oluşturmaktadır (Trump, 2017, s. 34).

Örneğin, cihatçı gruplar, yeni üyeler çekmek ve ideolojik dezenformasyon faaliyetlerinde bulunmak bu yöntemi kullanırken Çin, vatandaşlarının devlete olan bağlılıklarını ölçmek için bu alanda çalışmalar yapmaktadır. Rusya, dünya kamuoyunu etkilemek için siber faaliyetlerle bilgiler elde ederken aynı zamanda sosyal medya üzerinden propaganda faaliyetleri düzenlemektedir. ABD'nin rakiplerine karşı önlemler alması elzem olarak değerlendirilirken parçalanmış bir yapıya sahip olduğu da belirtilmiştir. ABD, söz konusu durumu önemsemeyerek profesyonel kadro eksigi yaşarken rakipleri ise hızlı bir şekilde gelişme göstermektedir. Uluslararası rekabet için bu konuyu daha fazla önem vereceğini açıklayan ABD, ideolojik tehditlere karşı da iletişim kampanyaları düzenlemeyi planlamaktadır (Trump, 2017, s. 34-35).

Yerel ağların öneminden hareketle, şiddet ve nefret dolu ideolojik bilgilerin yayılması engellemek için sorumluluğun tüm yerel paydaşlarla paylaşılması amaçlanmaktadır. Mücadelenin tüm ülkeye yayılması ve tüm müttefikler de kapsayan yanlış bilgi ile mücadele hareketinin önemsenmesi amaçlanmaktadır (Trump, 2017, s. 35).

5.5.d. Gelişmiş Amerikan Etkisi

“Her şeyden önce, her insan hayatının onuruna değer veriyor, her insanın haklarını koruyor ve her ruhun özgürlük içinde yaşama umudunu paylaşıyoruz. İşte biz buyuz.” sözü ile Trump bu bölümün barış, özgürlük ve refah temalar üzerine inşa edildiğini ifade etmektedir (Trump, 2017, s. 37). ABD'nin siyasi ve ekonomik sisteminin galip gelmesi için zamanın ruhuna uygun eylemlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Değerleri ve çıkarları korumak için rekabet edilmesi gerektiğini savunan Trump, *“Önce Amerika”* vizyonunun barış ve refah getireceğini ifade

etmektedir. Dünyanın dört bir yanında ABD'nin temsil ettiği değerlere hayranlık duyan insanların ve toplumların bulunduğu ifade edilirken bunun eşitlik, hukukun üstünlüğü, demokratik ortam, yüksek refah gibi nedenlere dayandığı belirtilmiştir. Özgürlük ve refah isteyen ülkeler için örnek bir rol model olduğunu savunan ABD, geçmişte özgürlük için verilen mücadelenin ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Sahip olunan değerlerin ve ilkelerin diğer ülkelere dayatılmayacağını ve ortaklıklarla olan ilişkinin özgür irade temeline dayandığı vurgulanırken müttefiklerin, ABD'nin gücüne siyasi, sosyal, askeri, ekonomik ve istihbarat alanlarında doğrudan katkı sağladığı belirtilmiştir. Dünya Gayri Safi Milli Hasılası'nın yarısından fazlasına sahip olan ABD ve ortakları, rakiplerine önemli bir gözdağı vermektedir. Demokratik değerler için diğer ülkeler teşvik edilirken aynı zamanda diplomasi ve kalkınma araçlarının modernize edilmesi konusunda da yol gösterici politikalar benimsenmektedir. Ortak değerleri savunarak insanlık onuru için mücadele edenlere cesaret vermeyi amaçlayan ABD, hukuk ve insan hakları gibi konularla ahlaki bir kalkınmayı amaçlamaktadır. Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nde yer alan bu konu üç alt başlık üzerine inşa edilmiş ve ABD'nin refahının etkisi üzerinde durulmuştur (Trump, 2017, s. 37-42). Bu alt başlıklar:

- İstekli Ortakları Teşvik Etmek,
- Çok Taraflı Forumlarda Daha İyi Sonuçlar Elde Etmek,
- Şampiyon Amerikan Değerleri,

olarak belirlenmiştir.

5.5.d.i. İstekli Ortakları Teşvik Etmek

İttifak ve ortaklık kurma konusunda başarılı ABD, ortak çıkarları ve değerleri savunan bir ağ kurmayı başarmıştır. Marshall Planı'ndan başlayarak Batı Avrupa'ya yapılan yatırımlar, Avrupa'nın uluslararası sistemle bütünleşmesini hızlandırmıştır. Aynı zamanda Güney Kore ve Japonya'ya da yapılan yatırımlar bu ülkelerin müreffeh bir toplum olmalarına yardımcı olmuştur. Bu desteklerle demokratik devletlerin bir topluluk olarak hareket etmesi hızlanmış ve istikrarlı bir büyüme adımı atılmıştır. Bu genişleme sonucunda, daha rekabetçi olan bu devletler, rakiplerine karşı bir gözdağı

oluştururken diğer ülkeler için de önemli bir rol model olmuştur. ABD sadece ekonomik işbirliği kapsamında değil siyasi ve güvenlik konularında da müttefiklerle ortak hareket ederek kalıcı ilişkilerini geliştirmektedir. Ancak, Çin ve Rusya'nın sürekli gelişme hamleleri ABD'nin yatırımlarını ve değerlerini baltalamaktadır. ABD'nin yapmış olduğu kalkınma yardımları, müttefiklik kurmayı esas alırken güçsüz devletlerin sömürülmemesi amaçlanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelere fırsatlar sağlayarak teşvik etmek ve yeni finansman kaynakları sunmak öncelik haline getirilmiştir. Yeni teknolojilerden faydalanmak kalkınma programlarının belirlenmesi ve iş yapmak isteyen şirketlere yardımcı olunması planlanmaktadır. Aynı zamanda tüm müttefiklerle ve kurumlarla koordineli olarak çalışmak birincil hedef olarak belirlenmiş ve ABD refahının gelişmesi ve yükseltilmesi temel hususlardan birisi olarak belirlenmiştir (Trump, 2017, s. 38-40).

5.5.d.ii. Çok Taraflı Forumlarda Daha İyi Sonuçlar Elde Etmek

ABD refahını arttırmak için uluslararası düzenlemelere öncülük edilmesi ve yapılan düzenlemelere dâhil olunması önem arz etmektedir. Çok taraflı forumlara katılarak ulusal çıkarlara paralel olarak olumlu sonuçların elde edilmesi rekabet gücünü artıracaktır. Kurumlarla işbirliği yapılarak uluslararası normların belirlenmesinde belirleyici bir rol oynamak, ABD'nin çıkarlarının ve değerlerinin yayılmasına ve yükselmesine imkân sağlayacaktır. Özellikle uluslararası kurumlarda liderlik yapmak ve liderliğin rakiplere geçmesini engellemek, yeni fırsatların kazanmasında öncü rol oynayacaktır. Siyasi, ekonomik ve güvenlik alanlarında ABD çıkarlarının ve değerlerinin tutarlı bir şekilde uluslararası kamuoyuna açıklanması ve burada başarılı olması amaçlanmaktadır. Hesap verilebilirlik ve sorumluluğun paylaşılması konusunda öncü adımlar atılarak kurumların etkinliğin artırılması hedeflenmektedir. Uluslararası finans ve ticaret kurumlarının öncü rol oynamaları desteklenirken yeni reformların yapılması ve çok taraflı kalkınma modellerin benimsenmesi planlanmaktadır. Ortak alanların ve internetin özgür bir alan olarak kalması için adımlar atılarak bu alanlarının öneminin çok taraflı forumlarda dile getirilerek dikkat çekilmesi amaçlanmaktadır (Trump, 2017, s. 40-41).

5.5.d.iii. Şampiyon Amerikan Değerleri

ABD'nin kuruluşundan itibaren sahip olduğu değerler ve temel ilkeler, özgürlük kavramını koşulsuz desteklemektedir. Bu bölümde, ABD'nin sahip olduğu değerler adeta bir şampiyon gibi diğer ülkelere göre öncü olarak değerlendirilmiş ve bunun korunması amaçlanmıştır. Refahı ve eşitliği temel alan bu ilkeler, kurulan ittifakların temelini oluştururken uluslararası barış için de en önemli araç olarak değerlendirilmektedir. İhtiyacı olan bireylere ve toplumlara yardım etme kültürünün ABD'nin şampiyon değerleri ile ilgili olduğunu savunan Trump, bu yardım sürecinin devam edeceğini açıklamıştır. Bireylerin onurunun korunmasını ve desteklenmesini önemseyen ABD, bu konuda baskıcı rejimler altında yaşayan insanların haklarının yüksek sesle dile getirileceğini ifade etmektedir. Kadınların ve gençlerin güçlenmesinin toplumun refah seviyesini doğrudan etkileyeceğini savunulmaktadır. Dini özgürlüklerin güvence altına alınarak şiddetin ve ayrımcılığın azaltılmasının öncelikli hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Sonuç olarak insani yardımların devam etmesine ve yardıma muhtaçlara el uzatılmasına öncelik edileceğini ifade eden ABD, gıda ve sağlık problemlerinin çözülerek uluslararası refah seviyesinin yükseltilmesi hedeflenmektedir (Trump, 2017, s. 41-42).

5.5.e. Bölgesel Bağlamda Strateji

Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi dört temel bölümden oluşmasına rağmen bölgesel bağlamda stratejilere yer veren bir bölümü de bulunmaktadır. Bu bölümde İndo-Pasifik, Avrupa, Orta Doğu, Güney ve Orta Asya, Afrika ve Kuzey Yarım Küre politikalarına yer verilmiştir. ABD'nin çıkarlarının korunması için bölgesel ve küresel politikalar benimsemesi gerektiğini vurgulayan Trump, tehditlere ve müttefikleri karşı yürütülecek politikaların genel hatlarının belirlenmesini hedeflemektedir. Bölgesel olayların küresel sonuçlarının olabileceğini ve ABD'nin değerlerinin baltalanabileceğini ifade eden Trump, rakiplerinin bölgesel ve küresel politikalarına önem vermektedir. Çin ve Rusya'nın güç artırma politikaları, Kuzey Kore ve İran'ın komşuları için tehdit oluşturması ve kitle imha silahlarının yayılması bölgesel politikalara önem verilmesini zorunlu kılmaktadır. Bölgesel istikrarsızlıkların

uluslararası güvenliği ve müttefikleri tehdit etmesi ve insan güvenliğini yok sayması, ABD'nin hegemon güç olması nedeniyle olaylara müdahil olmasına neden olmaktadır. (Trump, 2017, s. 45).

5.5.e.i. Hint-Pasifik Bölgesi

Hint-Pasifik bölgesinde özgürlük ve baskıcı rejimler arasında jeopolitik bir rekabet yaşanmaktadır. ABD ve Hindistan arasındaki alanın dünyanın en kalabalık ve ekonomik açıdan en dinamik bölgesi olması, ABD politikalarını doğrudan etkilemektedir. ABD'nin kurulmasında itibaren Hint-Pasifik'e olan ilgisi, özellikle son dönemde Çin ile olan rekabeti nedeniyle daha çok pekişmiştir. Çin'in, ülkelerin siyasi ve ekonomik gündemini önemsemeden hareket etmesi, yatırımlarla nüfuz alanını genişletmesi, yayılcı bir politika benimsemesi ve radikal ticaret anlayışı, ABD-Çin arasındaki işbirliğinin sekteye uğramasına neden olmaktadır. Çin'in bu politikalarına karşı bölgedeki müttefiklerin ABD'nin korumasına ihtiyaç duyması ve devletlerin egemenliğini tehdit etmesi, ABD'nin bölgeye dahası sıkı sarılmasına neden olmaktadır. Kuzey Kore'nin siber, nükleer ve balistik denemeleri ABD'nin güvenlik kaygıları arttırmaktadır. ABD müttefiklerini de doğrudan etkileyen bu gelişmeler, ortak çıkarları tehdit etmekte ve ittifak ilişkilerinin daha güçlü kurulmasına imkân sağlamaktadır. Ayrıca, bölgede Hindistan'ın büyük bir atılım yaparak küresel güç olma yolunda ilerlemesi ve ABD'li stratejik ortağı olması memnuniyetle karşılanmaktadır. Güney Kore, Japonya, Hindistan ve Avustralya gibi ülkelerle müttefiklik ve işbirliği alanları geliştirilerek bölgede rakiplerin yayılmasının engellenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca Güneydoğu Asya'da Filipinler ve Tayland'da ABD için kritik öneme sahiptir. ASEAN ve APEC gibi bölgesel kuruluşlar ABD için büyük önem arz ederken Vietnam, Endonezya, Malezya ve Singapur gibi ülkelerle işbirliğinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bölge ülkeleri ile olan ilişkileri siyasi, ekonomik ve askeri alanlarda daha da ileriye taşımayı hedefleyen ABD, hem rakipleri hem de müttefikler için bölgede kilit rol oynamaktadır. Serbest ticaret anlaşmaları ile ekonomik işbirliğini önemseyen ABD, bölge ülkelerinin adil, egemen ve hukuka saygılı özelliklere sahip olması için gerekli olan siyasi desteği vermeyi planlamaktadır. Ayrıca, ABD ve müttefiklerinin çıkarlarını korumak için gerekli olan askeri varlığın sürdürülmesi ve

gerektiğinde kullanması hususu istikrar için bir başka önlem olarak değerlendirilmektedir. Özellikle Çin'in askeri, siyasi ve ekonomik alanlarda orantısız olarak büyüme çabasının ülkelerin egemenliğini tehdit etmesi, ABD'nin bu üç temel alanda yeni ve caydırıcı politikalar benimsemesini zorunlu kılmaktadır (Trump, 2017, s. 45-47).

5.5.e.ii. Avrupa

Güçlü ve özgür bir Avrupa'nın varlığı ABD'ye büyük bir güç vermektedir. Demokrasi, özgürlük ve hukukun üstünlüğü konusunda birbirine sıkı sıkıya bağlı bu iki bölge, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilişkilerini daha da ileriye götürmüştür. Avrupa'nın müreffeh bir toplum olması, ABD ile sıkı ekonomik ilişkiler içerisine girmesi ve zenginlik üreten bir bölge olması, müttefiklik ilişkilerinin daha da sıkı olmasını sağlamıştır. Çin'in ekonomik yayılmacılığının bir sonucu olarak Avrupa ile stratejik konularda işbirliği yapması, ABD'nin bölge politikalarına yoğunlaşmasına neden olmaktadır. DAESH, El-Kaide ve cihatçı grupların Batı Avrupa'da etkinliğini arttırması ve saldırılar düzenlemesi, Avrupalı müttefiklerin istikrarını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, çeşitli bölgelerden gelen göçmenler de Avrupa'daki sistemi etkileyerek istikrarsızlığın daha da artmasına yol açmaktadır. Askeri açıdan ABD ile sıkı ilişkileri olan Avrupa ülkelerinin hemen hemen hepsi NATO üyesi olarak ABD ile ortak çatı altında buluşmaktadır. Egemenlik ve çıkarları korumak için NATO'nun önemli sorumluluklar üstlendiğini belirten ABD, aynı zamanda adil külfet paylaşımı ile de ittifakın güçleneceğini savunmaktadır. Avrupa değerlerinin ABD tarafından kabul edilmesi ve siyasi bir ortaklık benimsenmesi rakiplerin saldırılarına karşı büyük bir kalkan oluşturmaktadır. Avrupa ve ABD arasındaki devasa ekonomik işbirliği ortak büyümeyi sağlarken büyümeyi engelleyen konular için, AB ve İngiltere ile ortak hareket edilmesi hedeflenmektedir. Avrupa ile askeri açıdan NATO çatısı altında ittifak kuran ABD, savunma harcamaları konusunda da benzer hareket etmeyi planlamaktadır. Müttefiklerden GSMH'sinin %2'den az olmayacak şekilde savunma harcaması yapmalarını isteyen ABD, bu durumun 2024 yılının sonuna kadar gerçekleşmesini amaçlamaktadır. Avrupa ile ortak bir geçmişi ve müttefiklik ilişkisi

olan ABD, bölgenin potansiyeli nedeniyle siyasi, ekonomik, kültürel ve askeri politikalara önem vermektedir (Trump, 2017, s. 47-48).

5.5.e.iii. Ortadoğu

ABD, cihatçı terörist grupların güvenli bir şekilde saklandıkları ve ekonomik destek sağladıkları bir bölge olan Ortadoğu'nun bu halinden sıyrılarak istikrarlı bir enerji pazarına katkı veren bir bölge haline gelmesini arzulamaktadır. İran'ın bölgedeki faaliyetleri, istikrarsızlığı arttırırken hem ABD hem de uluslararası güvenliği tehdit etmektedir. Bölgede yer alan devlet dışı terörist grupların, DAESH ve El-Kaide gibi, istikrarsız bir ortam yarattığı ve uluslararası barışı baltalamak için şiddet ihraç ettikleri düşünülmektedir. Aşırı dini ve ideolojik düşüncelerden sıyrılarak bölgedeki şiddetin reddedilmesi ve ortak değerlere saygı duyması arzulamaktadır. İsrail ve Filistin arasındaki çatışmaların yıllardır devam etmesinin bölge istikrarına darbe vurduğu ve barışı engellediği savunulmaktadır. Bölgedeki sorunların İsrail'den kaynaklanmadığı ve İran'ın politikalarının İsrail-ABD ilişkilerinin daha sıkı ilerlemesini sağladığı ABD tarafından ifade edilmektedir. İstikrarın sağlanması için siyasi uzlaşımın kabul edilmesini ve reformlar yapılmasını öneren ABD, insan haklarının korunmasını önceliklendirmektedir. Güçlü Körfez ülkeleri ile birlikte istikrar ve refah için hareket edilebileceğini belirten ABD, evrensel demokratik değerlerin kabul edilmesini amaçlamaktadır. Irak, Suriye, İran, Filistin, İsrail gibi ülkelerle çözüm odaklı çalışmayı öncelik haline getiren ABD kapsamlı barış görüşmelerini desteklemektedir. Bölge ülkelerinin ekonomik olarak modern sisteme dâhil olmalarının, istikrarsızlığın ortadan kalkmasına yardımcı olacağı ve olumlu gelişmeleri hızlandıracağı değerlendirilmektedir (Trump, 2017, s. 48-50).

5.5.e.iv. Güney ve Orta Asya

Dünya nüfusunun dörtte birinden fazlasının yaşadığı bu bölge, en karmaşık ve çözümü zor olan konuları barındıran bölgelerden birisi olarak kabul edilmektedir. Orta Doğu ve Hint-Pasifik arasında kalan ve güç çatışmaların adeta odak noktası haline gelen bu bölge, küresel istikrarın sağlanması için önem arz etmektedir. ABD

müttefiklerinin bölge sorunları nedeniyle tehdit altında olması ve ABD'nin küresel çıkarlarının korunması için bölge ile ilgili düzenleyici politikalar benimsenmektedir. Askeri ve nükleer gerilimin azaltılması, terörizmle mücadele edilmesi, uyuşturucu ve suçluların yayılmasının engellenmesi, bölge için önlem alınacak öncelikli konu olarak değerlendirilmektedir. İstikrarı bozmayan bir Pakistan'ın ve kendi kendine yeten bir Afganistan'ın varlığının arzulanması amacıyla reformların ve sağduyulu politikaların belirlenmesi hedeflenmektedir. Hindistan ile stratejik işbirliğinin artırılarak Hint Okyanusu'nun istikrara kavuşması, Pakistan'ın terörle mücadelede daha sıkı önlemler alması, teröristlerin bölgede barınmasının engellenmesi, Afganistan'da hükümetin meşruluğunun kabul edilmesi ve kapsamlı reformların yapılması öncelikli konular olarak değerlendirilmektedir. Ekonomik işbirliğinin artırılarak bölge ülkelerin kalkınması ve terörle mücadele konusunda ABD ile ortak hareket edilmesi amaçlanmaktadır. Taliban, DAESH ve El-Kaide gibi örgütlere karşı bölge ülkelerinin destekleneceğini açıklayan ABD, başta Afganistan ve Pakistan olmak bölge ülkelerinin daha da güçlü ve güvenli olması için adımların atılmasını desteklemektedir (Trump, 2017, s. 50).

5.5.e.v. Batı Yarım Küre

Bölge ülkelerinin istikrar kazanması ve yasa dışı faaliyetlerin engellenmesi için ekonomik destek sağlanması ve işbirliğinin artırılması planlanmaktadır. Guatemala, Honduras, El Salvador gibi ülkelerde çeteler ve karteller şiddeti ve yolsuzluğu arttırmaktadır. Ayrıca Venezuela ve Küba halklarını hayal kırıklığına uğratan otoriter yönetimlerinin olması istikrarsızlığı arttırmaktadır. Çin'in bölge ülkeleriyle yapmış olduğu ekonomik işbirliği anlaşmalarıyla bölgede etkili olması, Rusya'nın Kübalı radikalleri desteklemesi de istikrarı olumsuz etkilemektedir. Kanada ve ABD arasındaki ilişki benzersiz olarak değerlendirilmekte olup derin bir geçmişi barındırdığı ifade edilmektedir. Kıtadaki güven ve istikrarın sağlanması için diplomatik araçların daha çok kullanılması, hakların özgürlüklerinin desteklenmesi ve ekonomik bütünleşmenin sağlanması amaçlanmaktadır. Ticari anlaşmalarla ekonomik bütünleşme sağlanırken aynı zamanda kolluk güçlerine yapılacak destekler ile bu istikrar ortamının korunması hedeflenmektedir (Trump, 2017, s. 51).

5.5.e.vi. Afrika

Ekonomik büyüklük ve teknolojik gelişmeler konusunda geri kalmış ülkelerin çoğunu barındıran Afrika potansiyeli nedeniyle dikkatle takip edilmektedir. Ülkelerin bağımsızlık mücadelelerinden sonra, birçok çatışmaya ve iç karışıklara sahne olan Afrika, gelişmek için çaba sarf etmektedir. Ülkeler arasındaki çatışmalar, iç karışıklıklar, çetelerin varlığı, siyasi birliğin sağlanamaması DAESH ve El-Kaide gibi cihatçı örgütlerin olması, Afrika'nın gelişmesini engelleyen en önemli faktörler olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca Çin'in bölge ülkeleri ile sıkı ilişkiye girmesi ve ekonomik olarak bölge ülkelerini bağımlı hale getirmesi Afrika'nın uzun süreli gelişmesini baltalamaktadır (Trump, 2017, s. 52).

ABD, çatışmaları ve iç karışıkları engelleyerek bölgede uluslararası değerlerin hâkim olduğu bir düzenin sağlanmasını amaçlamaktadır. Haksız nedenlerle vatandaşlara zulüm eden yapan liderlere yaptırım uygulanmasını savunan ABD, yapılan insani yardımların seçkinler tarafından sömürülmeye devam etmesi halinde yardımların kesilmesi dâhil çeşitli önlemlerin alınabileceğini ifade etmektedir. İstihdam yaratmak için ticari bağların geliştirilmesi ve reformlar yapılmasını destekleyen ABD, Afrikalı ülkelerin kendi aralarında bütünleşme sağlamasını teşvik etmektedir. Ayrıca, Çin'in sömürgeci politikalarının engellenmesi için ABD menşeli ürünlerin de Afrika pazarında daha çok yaygınlaşması amaçlanmaktadır. ABD'yi ve uluslararası güvenliği tehdit eden terörist gruplara karşı müttefiklere birlikte ortak hareket etmeyi planlayan ABD, Afrika Kıtası'nın refah ve istikrara kavuşması için öncü rol üstleneceğini ifade etmektedir (Trump, 2017, s. 53).

Sonuç olarak, 2017 Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi, ABD'nin yakın dönemdeki politikalarını ve geçmiş politikalarının ne yönde devam edeceğini belirlemesi açısından önem arz etmektedir. Güvenlik, ekonomi, sosyal, askeri ve siyasi argümanların temelinde belirlenen alt başlıklar, ABD politikaların özgürlük, eşitlik ve adalet kavramlarına paralel olarak belirlenmiştir. Öngörülen politikaların temelinin “*ilkeli realizm*” olarak tanımlandığı belgede, gücün merkezinde olma anlayışının devam ettirileceği belirtilmiştir. Çin'in hemen hemen tüm bölgelerdeki gücünün arttığına dikkat çeken Trump, Çin'in ülkelerle yapmış olduğu ekonomi ve askeri anlaşmaların istikrarı bozan bir nitelikte olduğunu ifade etmiştir. Askeri alanda büyük

yatırımlar yaparak gelişmekte olan Çin'in, başta ABD ve müttefikleri olmak üzere dünyadaki tüm paydaşları olumsuz etkilediği değerlendirilmektedir. Rusya'nın istikrarsız bir düzen için çaba sarf ettiğini ve ABD değerlerini olumsuz şekilde etkilediğini belirten UGSB, yayılmacılık konusunda Rusya'nın engellenmesi gerektiğini belirtmektedir. ABD halkını, vatanını ve yaşam tarzını koruyarak refah ve istikrarın sağlanması öncelikli hedef olarak belirtilirken bu değerlerin tüm dünyaya yayılması için de çaba sarf edileceği ifade edilmektedir. Sahip olunan refahın tüm dünya için bir rol model olacağını belirten Trump, adil bir dış politikanın gerekliliğini savunmaktadır. Ekonomik olarak ABD'ye engel olan tüm kararların reddedilmesini ve reformların yapılmasını öncelikli hedef olarak belirleyen Trump, izleyeceği yol haritası ile ilgili olarak ipuçlarını UGSB'de açıklamıştır. Küresel istikrar ve barış için gücün bir araç olarak kullanılabilceğini savunan Trump, ABD'nin her alanda rekabet gücünün artırılmasını ve diplomatik olarak yeteneklerinin geliştirmesini önemsemektedir. Ulusal ve uluslararası politikalar ile küresel çapta etkili olunması ve rakiplerinin ikinci plana atılmasını hedefleyen Trump, siyasi, askeri ve ekonomik alanlarda yeniliklere açık olduğunu belirtmektedir. ABD'nin bir hegemon güç ve birçok bölgede müttefiklerinin olması, sadece bölgesel değil küresel politikalar benimsenmesini de zorunlu kılmaktadır. Asya, Avrupa, Amerika ve Afrika kıtalarında birçok bölge hakkında politikalar içeren UGSB, ulusal ve uluslararası tüm araçların aktif olarak kullanılmasına odaklanmıştır. Dünyanın daha refah ve güvenli bir yer olması için ortak değerlerin kabul edilmesini ve özgür bir ortam sağlanmasının gerekliliğini savunan belge Trump döneminin temel yol haritasını oluşturmaktadır.

5.6. NATO 2030 Raporu: Yeni Bir Çağ İçin Birliktelik

2019 yılında Londra'da düzenlenen NATO Liderler Toplantısı'nda NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, ittifakın stratejik planlarının ve siyasi rolünün güçlendirilmesine amacıyla bir rapor hazırlaması için görevlendirilmiştir. Bu kapsamda genel sekreter tarafından on kişilik bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışmaların tamamlanmasına müteakip, 25 Kasım 2020 tarihinde Genel Sekreter Stoltenberg'e "*NATO 2030: Yeni Bir Çağ İçin Birliktelik*" adıyla sunulan rapor, Genel

Sekreter tarafından 01 Aralık 2020 tarihinde NATO Dışışleri Bakanları Toplantısına açıklanmıştır (MFA, 2020).

NATO 2030 Vizyonu'nun amaçlarını ve stratejisini yansıtmaları nedeniyle önem arz eden bu rapor, NATO ve üyelerinin politikalarını doğrudan etkilemektedir. Söz konusu rapor bir NATO Stratejik Konsept'i olmamasına rağmen, 2030 Vizyonu çerçevesinde NATO politikalarının temel yol haritasını çizen rapor, beş temel başlıktan oluşmaktadır (NATO 2030, 2020, s. 2). Bu başlıklar:

- Önsöz,
- Giriş ve Temel Bulgular,
- Analiz: 2010-2030 Güvenlik ve Politika Ortamı,
- Öneriler: NATO'nun Rolünün, Uyumunun ve İstişaresinin Güçlendirilmesi,
- Sonuç olarak belirlenmiştir.

5.6.a. Önsöz

Bu bölümde üç temel konuya vurgu yapılmaktadır. Bu üç temel konu, raporun içeriği hakkında ipuçları verirken NATO'nun öncelik verdiği konuları kısaca özetlemektedir (NATO 2030, 2020, s. 3). NATO Genel Sekreteri Stoltenberg tarafından açıklanan bu başlıklar:

- Transatlantik bağın merkeziliğinin pekiştirilerek müttefiklerin birliğini, dayanışmasını ve uyumunu güncellemek,
- Müttefikler arasındaki siyasi danışma ve koordinasyonu sağlamak ve kornasını güçlendirmek,
- İttifaka yönelik tüm tehditleri önlemek için NATO'nun siyasi rolünü ve araçlarını güçlendirmek, başlıklarını içermektedir.

5.6.b. Giriş ve Temel Bulgular

Bu bölüm beş alt başlıktan oluşmaktadır (NATO 2030, 2020, s. 5-15). Bu başlıklar:

- Belirsiz Zamanlarda Stratejik Bir Çapa,
- NATO'nun Siyasi Mirası: Değişime Uyum Sağlama,
- Yeni Bir Çağa Uyarlanmış Yeni Siyasi Rol,
- Vizyon,
- Temel Bulgular: 2030'a Doğru Yolculuk, olarak belirlenmiştir.

5.6.b.i. Belirsiz Zamanlarda Stratejik Bir Çapa

NATO, kuruluşunun 80. yılına kısa bir süre kala başarılı bir sicile sahip iken kurulduğu döneme göre tahmin bile edilemeyen zorluklarla yeni bir döneme girmektedir. Batı ittifakının sürekli son bulacağı varsayımlarına rağmen hep ayakta kalmayı başaran NATO, hem Rusya ile hem de eski düşmanları ile uyum içinde yaşamak için barış elini uzatmıştır. Kuzey Amerika'dan Karadeniz kıyılarına kadar uzanan bir coğrafyada etkinliğini sürdüren ittifak, tehdit ve saldırılara karşı önlemler almaktadır. Yaklaşık bir milyar insanı ve dünya GSMH'nin yarısına sahip ülkeleri çatısı altında toplayan ittifak, tarihin en başarılı ittifakı olarak değerlendirmektedir. Önümüzdeki on yıl boyunca farklı bir döneme girildiği ve revizyonist dış politikayı benimseyen otoriter rejimlerin etkinliğinin arttığı vurgulanmaktadır. Terörizm gibi iyi bilinen tehditlerin yanına Pandemi ve iklim değişikliği kaynaklı yeni tehditlerin eklenmesi de dikkatle takip edilmektedir. Bazı üye ülkelerin içe çekilmesi ve ABD'nin Hint-Pasifik bölgesini öncelikleyen politikalar benimsemesi, ittifakın zayıflayacağı düşüncesinin canlandırmıştır. Askeri açıdan çok iyi durumda olan ittifakın, bu tür sallantılara karşı siyasi yönünün de geliştirmesi gerektiği belirtilmektedir. NATO'nun çeşitli zorlukları atlatarak bugünlere geldiğine dikkat çeken rapor, Avrupa ve Amerika'nın fiziki olarak güvenliğinin sağlanması ve demokratik yaşam tarzına yönelik tehditler engellenmesi için toplu savunmayı güçlü hale getirmeyi amaçlamaktadır (NATO 2030, 2020, s. 5-6).

5.6.b.ii. NATO'nun Siyasi Mirası: Değişime Uyum Sağlama

NATO'nun varlığını uzun süre devam ettirmesi değişen koşullara başarılı bir şekilde uyum sağlamasına dayanmaktadır. “Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için”

anlayışının bir tezahürü olan 5. madde NATO'nun en temel şartı olarak kabul edilmektedir. Askeri bir ittifak olmasına rağmen NATO'nun siyasi yönden de her zaman ön planda olduğuna vurgu yapan rapor, siyasi gücü sayesinde gelişen dünyaya ayak uydurduğunu belirtmektedir. Soğuk Savaş sonrası kaotik dönemi siyasi gücü sayesinde atlatan ittifak, yeni ortaklıklar ve diyaloglar ile kuruluşuna göre daha güvenli bir noktada olduğunu savunmaktadır. 11 Eylül saldırılarından sonra, terörist saldırıların ittifakın geleceği için tehdit oluşturduğu fikrinin kabul edilmesi ve şartlara uyum sağlanması, NATO'nun dönüşüme ayak uydurma yeteneğinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. 5. maddeye ilk kez 11 Eylül saldırılarından sonra başvurulması da ittifakın tehditlere karşı uyum sağlama yeteneğinin somut bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tarihten sonra küresel tehditlerin çeşitlendiğini belirten rapor, özellikle Rusya'nın tehditlerine karşı koymak için önemli bir savunma yelpazesine sahip olduğuna dikkat çekmektedir. Hibrit ve siber tehditlerin önemine değinen rapor, ittifakın uyum sağlama özelliği sayesinde bu tehditlere karşı da önlem alacağını belirtmektedir (NATO 2030, 2020, s. 7-8).

5.6.b.iii. Yeni Bir Çağa Uyarlanmış Yeni Siyasi Rol

NATO, geçmiş dönemlerde yaşadığı zorlukları üyeleri arasındaki uyum ve işbirliği sayesinde atlattır. 2030 yılına doğru, kuruluş felsefesinden ayrılmadan ve genişleyerek ilerleyen NATO, gelecekteki politikalar ve tehditlere karşı uyum konusunda zorluklar yaşayabileceği değerlendirilmektedir. İttifak, hayatta kalmak ve üyelerin ihtiyaçlarına uygun hareket etmek için değişen şartlara uyum sağlamak zorundadır. Mevcut uyum sorunu nedeniyle, Rusya ve Çin gibi rakiplerin ittifakın içişlerine müdahale etmesinin kolaylaştığını belirten NATO, bu tehditlere karşı önlem alınmaması (uyum sağlanamaması) durumunda üyelerin tüm zorluklara karşı tek başına mücadele etmesi gerekeceğini belirtmektedir. Mevcut politik durumun, üyeler arasındaki siyasi istişarelerin önemli hale gelmesi sağladığını belirten rapor, üyeler arasındaki siyasi görüş ayrılıklarının tehlikeli olduğunu da vurgulamıştır. Rusya ve Çin'in, NATO değerlerine ve ittifakın varlığına meydan okuması, jeopolitik ve ideolojik olarak ittifakı tehdit etmesi, siyasi uyumu zorunlu kılarken aynı zamanda üyelere, siyasi olarak büyük sorumluluklar ve fırsatlar da sunmaktadır. İttifakın geçmiş

dönemlerde yaşadığı zorluklardan nasıl çıktığını ve başarılarının önemine vurgu yapan rapor, üyelerin uyum sonunda elde edeceği faydanın yaşadıkları zorluklara göre önemsiz derecede olduğunu ifade etmektedir (NATO 2030, 2020, s. 9-10).

5.6.b.iv. Vizyon

NATO 2030 Raporu, NATO'nun vizyonunu hayatiyet, fayda, geçerlilik ve dayanıklılık kavramlar üzerinden tanımlamıştır. NATO'nun, gelecekte üyeleri için barış, istikrar ve hukukun üstünlüğünün inşa edilmesini ve stratejik konseptlerle üyelerine kolektif bir savunma sağlanmasını amaçlanmaktadır. Üyelerin ulusal güvenlikleri için başvurabileceği en önemli merci olmayı hedefleyen ittifak, uluslararası düzenin sağlanması için de daha aktif rol alacağını açıklamıştır. Üyelerinin birbiriyle sıkı ilişkilere girmesini ve tam bir bütünleşmenin sağlanmasını da hedefleyen NATO, aynı zamanda Avrupa Birliği ile daha sağlam ilişki kurulmasını da planlamaktadır. NATO'nun merkezi bir rol oynayarak devletlerin refah seviyesini yükseltmesi ve diyalog kanallarını çeşitlendirmesi de amaçlanmaktadır. Ayrıca, bu vizyon programının başarıya ulaşabilmesi için üyelerine bir dizi sorumluluklar yükleyen NATO; demokratik değerlere bağlı kalmak, iç işlerine saygı duymak, müttefiklik ilişkisine göre hareket etmek ve ortak hareket mekanizmasını aktif olarak kullanmak konularında üyelerini uyarmıştır. NATO'nun bu vizyon programından hareketle, ittifak içerisindeki sorunların giderilmesi ve gelecek daha sağlam adımlar atılması için birlikte ve uyum içerisinde hareket edilmesine önem verdiği değerlendirilmektedir (NATO 2030, 2020, s. 11).

5.6.b.v. Temel Bulgular: 2030'a Doğru Yolculuk

Rapor, NATO'nun 2030 yılına kadar yaşaması muhtemel olaylara karşı önlemler alınmasına ve dikkat etmesi gereken durumlara değinmektedir. 138 muhtemel dikkat edilmesi gereken başlık tasnif edilerek 20'ye düşürmüştü ve 2030 yılına doğru en temel politika konularının başlangıcını oluşturmaktadır (MFA, 2020).

Öncelikle 2010 yılında kabul edilen Stratejik Konseptin güncellenmesini ve rakiplere karşı caydırıcı önlemler alınmasını önerilmektedir. Rusya'ya karşı caydırıcı önlemlerin devam ettirilmesi ve iletişim kanallarının açık tutulması ile Çin'in neden olduğu askeri ve siyasi tehditlere karşı daha fazla önem verilmesi önemle ifade edilmektedir. Siber terörizm konusunda da önlemler alınarak temel stratejinin belirlenmesi desteklenmektedir. NATO'nun nükleer caydırıcılığının devam ettirilmesi ve terörizmle mücadele konusunda taviz verilmemesi de önem arz eden bir başka konu olarak kabul edilmektedir. İklim değişikliğinin etkilerinin yakından takip edilmesi, siyasi birlikteliğin geliştirilerek sürdürülmesi, transatlantik ilişkilerin güçlendirilmesi, AB ile olan birlikteliğin canlandırılması, karar alma ve uygulama mekanizmasının etkinliğinin sürdürülmesi, Hint-Pasifik bölgesi için politikaların benimsenmesi, Güney kanadının güçlendirilerek Akdeniz'deki etkinliğinin artırılması da değinilen diğer konular arasında yer almaktadır. Ayrıca, rakiplerin askeri gelişmeleri yakından takip edilerek askeri gücün korunması ve üyelerin bütçeye daha adil katkı sağlamaları da belirtilmektedir. Diğer uluslararası kurumlarla olan ilişkilerin geliştirilmesine dikkat çeken rapor, NATO'nun bölgesel kuruluşlara daha fazla önem vermesi gerektiğine değinmektedir (NATO 2030, 2020, s. 12-15).

5.6.c. Analiz: 2010-2030 Güvenlik ve Politika Ortamı

2010 ve 2030 yılları arasındaki dönemi onar yıllık dönemler halinde analiz etmeye çalışan rapor, geçmiş tecrübelerden hareketle gelecek hakkında önerilerde bulunmaktadır. Raporun 2020 yılında yayınlandığı düşünürse, ilk on yıllık gelişmelerin genel konu başlıkları analiz edilmiştir. İkinci dönem ise on yıllık geçmiş tecrübelerden hareketle, sonraki on yıl için öngörülerin ortaya konulmasına odaklanmıştır.

5.6.c.i. Güvenlik Ortamı: Sistemik Rekabetin Geri Dönüşü ve Küresel Tehditlerin Yükselişi

Bu dönemde yeni stratejik konseptin kabul edildiğine ve terörle mücadele konusunda önemli adımların atıldığına değinen rapor, Rusya'nın ittifakın fikirlerine

ters düştüğünü özellikle terörizm konusunda dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Rusya'nın aktif ve yayılcı bir yapıya sahip olması nedeniyle Gürcistan ve Ukrayna konusunda ittifak aleyhinde politikalar benimsediği, Karadeniz ve Akdeniz'de hâkimiyetini arttırdığına dikkat çekilmiştir. Ayrıca, Çin'in de ittifakın geleceğine meydan okuyan bir tavır benimsediğini belirten rapor, Çin'in ekonomik ve askeri gücüne de değinerek ittifak üyelerinin bu durumdan etkilendiğini belirtmektedir. Bu konudan hareketle; Ortadoğu, Kuzey Afrika, Gelişen ve Yıkıcı Teknolojiler (EDT), iklim değişikliği ve Covid-19 gibi konulara da değinilmektedir (NATO 2030, 2020, s. 16-19).

5.6.c.ii. Siyasi Ortam: Müttefik Birlik Üzerindeki Baskılar

Rapor, Rusya ve Çin gibi otoriter özelliklere sahip devletlerin güçlenmesine dikkat çekerek NATO'nun demokratik kimliğinin korunmasına önem vermektedir. Mevcut siyasi ortamın büyük tehditlere gebe olduğu ve siyasi uyumun sağlanmasının önemli olduğu vurgulanmıştır. Üyelerin gelecek dönemlerde daha güçlü olması ve rakiplerine karşı daha caydırıcı politikalar benimsemesi için savunma harcamalarının belli bir seviyenin üstüne çıkarılması vurgulanmaktadır. Mevcut güvenlik kaygılarının ve stratejilerinin sürekli değişmesinden dolayı, NATO'nun siyasi ve askeri birliğini koruyarak güçlenmesi, ittifakın stratejik konseptine uyulması, yıkıcı ve ayrıştırıcı söylemlerden uzak durulması ve ortak hareket etme politikalarının daha yaygın hale getirilmesi de önemle belirtilmektedir (NATO 2030, 2020, s. 20-21).

5.6.d. Öneriler: NATO'nun Rolünün, Uyumunun ve İstişaresinin Güçlendirilmesi

NATO'nun 2030 vizyonu için önerileri barındıran bu bölüm dört alt başlıktan oluşmaktadır (NATO 2030, 2020, s. 22). Bu başlıklar:

- NATO'nun 21. Yüzyıldaki Siyasi Amacı,
- Her Yönden Ortaya Çıkan Tehdit ve Sınamalar Karşısında NATO'nun Siyasi Rolü ve Araçlarının Güçlendirilmesi,
- NATO'nun Siyasi Uyum ve Birliğinin Geliştirilmesi,

- NATO'nun Siyasi İstişare ve Karar Almasının Geliştirilmesi olarak belirlenmiştir.

5.6.d.i. NATO'nun 21. Yüzyıldaki Siyasi Amacı

2030 yılına kadar sürecin getireceği zorlukların yönetilmesi için ittifak içerisinde uyumun sağlanmasının gerekliliği vurgulanmaktadır. Siyasi dayanışmayı ve uzun vadeli istikrarın sağlanmasını öneren rapor, NATO'nun proaktif bir politika benimsemesini desteklemektedir. Proaktif bir politika ile krizleri yönetmekten ziyade krizlerin çıkmasının engellenebileceğini öngörmektedir. Önümüzdeki on yıl boyunca NATO'nun siyasi rolü, uyumu ve birlikte hareket etme isteğinin, istişare etme ve karar alma süreçlerini güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (NATO 2030, 2020, s. 22).

5.6.d.ii. Her Yönden Ortaya Çıkan Tehdit ve Sınamalar Karşısında NATO'nun Siyasi Rolü ve Araçlarının Güçlendirilmesi

Mevcut stratejik ortam, NATO'yu, temel hedefi olan toplu savunma sağlamak için sahip olduğu araçlarını güncellemeye zorlamaktadır. Uzun vadeli gelişmeleri göz önünde bulundurursak NATO'nun küresel tehditleri anlamak ve yönetmek için yeteneklerini geliştirirken aynı zamanda jeopolitik bakış açısını ve ortak vizyonunu da koruması gerekmektedir. Bu gelişmelere ayak uydurmak için çeşitli önerilerde bulunan rapor, bu önerileri çeşitli başlıklar altında incelenmiştir. Stratejik konseptin yenilenmesi, işbirliği ve toplu savunmanın artırılması, müttefikler arasındaki istişarelerin ve diyalog mekanizmalarının güçlendirilmesi, nükleer caydırıcılığın sağlanması, silahların kontrol altına alınması, Rusya ve Çin ile rekabet edilmesi, terörizmle mücadelenin sürmesi ve yeni tehditlere karşı dikkatli olunması, gibi başlıklar öncelikli konular olarak değerlendirilmektedir (NATO 2030, 2020, s. 22-24).

1. Rusya

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra Rusya ile ilişkilerini geliştirmek isteyenler NATO, Rusya'nın; Ukrayna, Gürcistan, Akdeniz, Karadeniz ve Baltık politikaları nedeniyle istediği ilişkiyi kuramamıştır. Rusya'nın bu yayılmacı dış

politika anlayışı, müttefiklere karşı olan tutumu ve küresel güvenliği önemsemeden yürüttüğü askeri faaliyetler, NATO'nun Rusya'ya karşı her zaman tetikte olmasını ve Rusya'ya karşı caydırıcı önlemler almasını zorunlu kılmaktadır. Rusya'ya karşı ittifak içerisinde ortak hareket edilmesini öneren rapor, Rusya'nın bu tavrından vazgeçerek uluslararası hukuka uygun hareket etmesinin sağlanmasını amaçlamaktadır. Ülkelerin tekil olarak belirleyeceği savunma ve güvenlik politikalarında Rusya'ya karşı dikkat olmaları ve ittifakla birlikte ortak hareket etmeleri önerilmektedir. İttifakın Rusya'ya karşı yeterli seviyede konvansiyonel silaha sahip olmasının gerekliliğini belirtilen rapor, NATO-Rusya Konseyi'nin de faaliyetlerine devam etmesini önermektedir. Ayrıca, Rusya ve Çin arasındaki ilişkinin yakından takip edilebilmesi için Ortak İstihbarat ve Güvenlik Bölümü (JISD) içinde özel bir birimin kurulması da önerilmektedir. Rusya'nın, NATO'yu ve üyelerini hedef alarak yürüttüğü politikalar, Rusya ve NATO arasındaki ilişkinin istenilen seviyeye ulaşmasını engellediği değerlendirilmektedir (NATO 2030, 2020, s. 25-26).

2. Çin

Çin'in gün geçtikçe gelişmesine ve otoriter bir yapıya doğru ilerlemesine değinen rapor, bu durumun demokratik toplumlar için ciddi zorluklar teşkil ettiğini belirtmektedir. Üyelerinin birçoğunun Çin ile ciddi ekonomik ilişkiler içerisinde bulunması, Çin'e karşı alınabilecek önlemlerin sadece Asya'yı değil tüm dünyayı etkilemesine neden olmaktadır. Yayılımcı ve aktif bir dış politika benimseyen Çin, Rusya ile de askeri bağlarında derinleştirirken askeri teknolojilerin gelişmesine de önem vermektedir. Ekonomi politikalarıyla dünyada çok geniş bir alanı etkisi altına alan Çin, siber saldırılar ve dezenformasyon politikaları yürüttüğü gerekçesiyle birçok Avrupalı müttefik tarafında suçlanmaktadır. Önümüzdeki 30 yıl içerisinde yapay zekâ ve teknoloji alanlarında süper güç olması hedeflenen Çin, müttefiklere zorluklar ve fırsatlar sunarken NATO'nun da yapıcı bir diyalog sürecine açık olduğu vurgulanmaktadır. NATO'nun Çin'in politikalarına karşı müttefikleri koruma potansiyeline sahip olması ve siyasi olarak Çin'in ile mücadele edebilecek yeterlilikte olması önerilmektedir. Çin araştırmaları için daha fazla kaynak ayrılması gerektiğini belirten rapor, Çin'in kapasitesini ile rekabet edilebilecek seviyeye ulaşılmasını

planlamaktadır. Açık ve adil bir diyalog sürecinin yürütülmesine olumlu bakan NATO, karşılıklı çıkarların korunması hususunda ilişkilerini geliştirmeyi hedeflemektedir (NATO 2030, 2020, s. 27-28).

3. Gelişen ve Yıkıcı Teknolojiler (EDT)

Teknolojik üstünlüğü korumak caydırma ve savunma kapasitesini arttırmak için önem arz etmektedir. Teknolojik üstünlük sayesinde rakipleriyle rekabet eden, savaş ve çatışma alanlarında başarılı olan ve istikrarın korunması için mücadele eden bir yapıya sahip olan NATO, teknolojik gelişmelerin desteklenmesini önemsemektedir. İttifak içerisinde yer alan ülkeler arasında teknoloji transferinin artmasını ve bilgi paylaşımları araçlarının geliştirilmesini öneren Rapor, siyasi uyumun sağlanması için bu konuya dikkat çekmektedir. NATO'nun EDT uygulama stratejisini kabul etmesini ve yürürlüğe koymasını içeren rapor, otoriter devletlerin bu teknolojilere ulaşmasının engellenmesi için rekabetin artırılmasını savunmaktadır. Modernizasyon ve teknolojik adaptasyonun tüm müttefiklerce uygulanmasını öneren rapor, kamu-özel sektör işbirliğinin geliştirilmesini de amaçlamaktadır (NATO 2030, 2020, s. 29-31).

4. Terörizm

Terörizm, NATO üyelerinin vatandaşlarının ölümüne neden olan en eski ve en temel tehdit olarak değerlendirilmektedir. NATO'nun beşinci maddesinin kullanıldığı tek konu olan terörizm, 2010 Stratejik Konsepti'nde önemli bir yer tutmaktadır. Terörizmle mücadele eylem planı kapsamında önemli adımlar atan NATO, mücadele konusunda temel yetkililerin devletler olmasına rağmen ittifak olarak da müttefiklere yardım etmek için kilit rol oynamaktadır. Terörizmle mücadele konusunda müttefikler arasında daha fazla işbirliği yapılmasını öneren rapor, istihbarat paylaşımı konusunda da daha sıkı çalışılmasını desteklemektedir. EDT ve teknolojik araçların daha fazla kullanılarak terörizmle mücadele konusunda başarı elde edilmesi amaçlanmaktadır (NATO 2030, 2020, s. 32-33).

5. Güney

NATO'nun doğusundan gelen tehditlere ek olarak güney kanadına da gelen tehditlerin giderilmesi önem arz etmektedir. Akdeniz'de gün geçtikçe artan Rus hâkimiyeti ve Çin politikaları bu bölge için NATO'nun yeni politikalar benimsenmesini hızlandırmaktadır. Napoli'de bulunan deniz üssünün güçlendirilmesi, Rusya ve Çin'e karşı önlemlerin alınması ve AB ile olan ilişkilerin güçlendirilmesi konularına dikkat çeken rapor, NATO'nun siyasi gücünü arttırarak Rusya ve Çin'in varlığının sınırlandırılmasını ve Akdeniz politikalarında güncelleme yapılmasını önermektedir (NATO 2030, 2020, s. 34-35).

6. Silahların Kontrolü ve Nükleer Caydırıcılık

Barışın sağlanması ve istikrarlı bir uluslararası düzenin kurulması için silah kontrolü yapılarak silahsızlanmanın desteklenmesi ve nükleer silahların yayılmasının engellenmesi büyük önem taşımaktadır. NATO'nun rakiplerinin silahlanma konusunda ciddi adımlar atması istikrarsızlık riskinin artmasına neden olmaktadır. Ulusal güvenliğin sağlanması için nükleer caydırıcılığın ve üstünlüğün NATO'da olması büyük önem taşımaktadır. NATO ve müttefiklerinin silah kontrolünün sağlanması için Rusya üzerindeki etkiyi arttırmasını öneren rapor, nükleer silahların caydırıcılığı hakkında NATO çatısı altında tartışmaların olmaması gerektiğini belirtmektedir. Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi (NPT) Anlaşmalarına başta İran ve Kuzey Kore olmak üzere, tüm ülkelerin uyması amaçlanmaktadır. Asya'daki silahların azaltılması için Çin'in de silah kontrolü anlaşmasına teşvik edilmesi raporda belirtilirken aynı zamanda kimyasal silah kullanılmasının engellenmesi konusunda da net politikaların benimsenmesi önerilmektedir (NATO 2030, 2020, s. 36-38).

7. Enerji Güvenliği

Dünyanın en büyük enerji ithalatçılarından çoğunun NATO üyesi olması, bu konunun dikkatlice incelenmesine neden olmaktadır. Sınırlı enerji kaynakları için rekabetin önümüzdeki on yıl içinde daha da artacağını belirten rapor, enerji arzının

güvenliğine büyük önem vermektedir. Enerji güvenliği politikalarının benimsenmesini, stratejik siyasi istişarelerin yapılmasını, bilgi ve belge paylaşımının artırılmasını, askeri enerji ihtiyacının doğru bir şekilde planlanmasını ve enerji verimliliğinin gündeme alınmasını içeren rapor, müttefiklerin enerjiye ulaşmaları konusunda yapacakları bireysel ve uluslararası politikaları desteklemektedir (NATO 2030, 2020, s. 39-40).

8. İklim ve Yeşil Savunma

İklim değişikliğinin çok önemli bir sorun olduğunu belirten rapor, bu durumun ittifakın tüm üyelerinin güvenliği ve ekonomik çıkarları üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır. Askeri etkinliği arttırmak ve rekabet avantajını sürdürmek için yeşil teknolojilere yatırım yapılmasını öneren rapor, yeni yeşil politikaların benimsemesini desteklemektedir. İklim değişikliğinin güvenlik üzerindeki etkisinin incelenerek farkındalığın artırılması ve 2014 Yeşil Savunma Çerçevesinin canlandırılarak revize edilmesi önerilmektedir (NATO 2030, 2020, s. 41-42).

9. İnsani Güvenlik ve Kadın, Barış, Güvenlik

Askeri operasyonlarda ve saha çalışmalarında sivil halkın korumayı öncelik haline getiren NATO, aynı zamanda insan kaçakçılığı ve cinsel saldırıları önlemeyi de amaçlayan insani güvenlik gündemi geliştirmiştir. İnsan hakları ihlallerinin, insan onurunu ve güvenliğini tehdit eden gelişmelerin tamamen reddedilmesi vurgulanırken “Kadın, Barış ve Güvenlik” politikası ön plana çıkartılmıştır. İnsani güvenliğinin stratejik belgelere dâhil edilmesini öneren rapor, insan hakları konusunda NATO Kamu Diplomasisi Birimi tarafından birçok çalışma yapıldığını da belirtmektedir (NATO 2030, 2020, s. 43).

10. Pandemi ve Doğal Afetler

Covid-19 Pandemisi, uluslararası güvenlik ve sağlık konularının yeniden ele alınmasına neden olmuştur. Salgınlarla mücadele, NATO'nun asli görevi olmamasına rağmen ittifakın güvenliği için konu hakkında çalışmalar yapılarak yeni gelişmelere ihtiyaç duyulduğu ortaya konmuştur. Doğal afetler ve Covid-19 Pandemisinden alınan derslerden hareketle tatbikatların yapılmasını öneren rapor, lojistik, iletişim tedarik zinciri, enerji ve ulaşım gibi alanlarda uygun değişikliklerin ve güncellemelerin yapılmasını önermektedir (NATO 2030, 2020, s. 44).

11. Hibrit ve Siber Tehdit

Aldatma, sabotaj ve propaganda faaliyetleri savaş zamanında düşmanı yenmek için kullanılan yöntemler olarak belirtilmektedir. Tekil şahıslar tarafından kullanıldığında çok büyük bir tehdit olarak değerlendirilmeyen hibrit tehditler, devlet ve devlet dışı aktörler tarafından kullanıldığında büyük tehdit olarak algılanmaktadır. NATO'yu zayıflatmak ve uluslararası güvenliği baltalamak için kullanılan bu yöntemler, stratejik bir önem taşımaktadır. Hibrit tehditlere karşı NATO'nun belirlediği azami güvenlik önlemlerinin alınmasını ve üyelerin siber ve hibrit tehditlere karşı kapasitesinin artırılmasını öneren rapor, caydırıcılık ve farkındalık yaratmak için yeni politikaların benimsenmesini desteklemektedir (NATO 2030, 2020, s. 45-46).

12. Uzay

Dinamik ve gelişen bir alan olarak nitelendirilen uzay, NATO'nun sadece askeri faaliyetler için değil aynı zamanda iletişim ve ticaret faaliyetleri için de önem arz etmektedir. 2018 ve 2019 yıllarında yapılan toplantılardan sonra, NATO uzay politikalarının geliştirilmesi kararlarına atıfta bulunan rapor, çok sayıda rakibin uzay alanında çalışmalar yaptığını belirtmektedir. Caydırıcılık ve dayanıklılık kapsamına uzayın da dâhil edilmesini öneren rapor, barışçıl amaçlarla uzaya seyahat edilmesi ve keşif yapılması için erişim imkânının sağlanmasını desteklemektedir. Özel-kamu sektörleri arasındaki işbirliğinin artırılmasına ve NATO'nun uzay politikalarının

kamuoyuna daha açık bir şekilde anlatılmasına önem veren rapor, NATO çatısı altında genel uzay bilgisinin geliştirilmesini önermektedir (NATO 2030, 2020, s. 47).

13. Stratejik İletişim, Kamu Diplomasisi ve Dezenformasyon ile Mücadele

Stratejik iletişim, bir savunma aracı olarak değerlendiren rapor, bilginin artık bir rekabet alanı olduğunu ifade etmektedir. Stratejik iletişim dönüşümünün güçlendirilmesini ve hızlandırılmasını, dönüşüm için dijital unsurlara öncelik vermesini, bilgilendirme için proaktif adımların atılmasını ve dezenformasyon ile mücadele için tüm paydaşlarla ortak hareket edilmesini savunan rapor, ittifakın politikalarının güncellenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (NATO 2030, 2020, s. 48-49).

5.6.d.iii. NATO'nun Siyasi Uyum ve Birliğini Güçlendirmek

NATO, bir siyasi birlikteliğin kaynağı olduğu gibi aynı zamanda sonucu olarak da değerlendirilmektedir. İttifakın temeli ortak hareket etme felsefesine dayandığı için tehditlere karşı savunma kalkanı oluşturma öncelik haline gelmiştir. Bir üyeye yapılan saldırının tüm üyelere yapıldığı ilkesine göre harekete eden ittifakın, hem savunma hem de paylaşma amaçlarının bir sonucu olarak ortaya çıktığı değerlendirilmektedir. NATO'nun siyasi bütünlüğünü güçlendirmeyi amaçlayan herhangi bir önerinin; demokrasi, hukukun üstünlüğü ve özgürlük kavramlarının değerlerine ve ilkelerine uygun olması gerektiği belirtilmektedir. Atlantik'in iki yakasında olan üyelerin, ittifaka bağlılıklarının yeniden teyit edilmesini öneren rapor; iyi niyet, hoşgörü, saygı ve özgürlük ilkelerine göre ortak değerler belirlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Rapor, müttefiklerin NATO dışındaki siyasi bloklardan kaçınmalarını, ittifakın demokratik ilkelere dayanan temel kimliğini yeniden ortaya koymasını, askeri yeteneklerin sürdürülmesi için siyasi uyumun sağlanmasını ve demokratik direnç için Mükemmeliyet Merkezi kurulmasını önermektedir. NATO'nun siyasi uyumunun demokratik değerleri temel alan bir yol haritası ile sağlanabileceği ve bunun sonucunda gücünü arttırabileceği belirtilmektedir (NATO 2030, 2020, s. 50-52).

5.6.d.iv. NATO'nun Siyasi İstişare ve Karar Almasının Geliştirilmesi

Siyasi istişare ile anlaşmazlıkların çözüleceğini ve siyasi uyumun güçleneceği savunan rapor, NATO'nun üyelerini ve çıkarlarının ilgilendiren birçok konu nedeniyle siyasi istişareye daha çok odaklanmaktadır. Son yıllarda karşılaşılan zor süreçler ve tehditlerin çeşitlenmesi, NATO'nun hızlı karar alma ve fikir birliğine varma yeteneğinin daha fazla önem kazanmasına neden olmaktadır (NATO 2030, 2020, s. 55).

Hint-Pasifik bölgesindeki yayılcı ve müttefikleri tehdit eden gelişmeler, Çin'in asimetrik yükselişi ve uluslararası güvenliği tehdit etmesi ve Ortadoğu'da yaşanan ve istikrarsızlığı körükleyen çatışmalar, siyasi istişarenin ön plana çıkmasını sağlamaktadır. Siyasi istişarenin ve karar alma sürecinin güçlendirilmesi, NATO'nun geleceğini ve müttefiklerin caydırıcılığını doğrudan etkilemektedir. Siyasi istişare ve karar alma mekanizmasını güçlendirilmesi, NATO'nun önümüzdeki on yıllık döneminde ortak hareket etme, savunma ve bütünleşme politikalarını kolaylaştıracaktır. Siyasi istişare konusunda önemli adımlar atan NATO, bu bölümde söz konusu sürecin temel başlıklarını belirlenmiştir (NATO 2030, 2020, s. 53-63). Bu başlıklar:

- Müttefikler Arasında Siyasi İstişare,
- AB ile Siyasi İstişare,
- Ortaklarla Siyasi İstişare,
- Siyasi Karar Verme,
- Siyasi Yapı, Personel ve Kaynaklar,

olarak belirlenirken siyasi istişare ve karar alma politikalarının genel sınırları çizilmiş ve öncelikli politikaların yönü belirlenmiştir.

5.6.e. Sonuç

Söz konusu rapor, NATO'nun önümüzdeki on yılındaki rolünü ve önceliklerin belirlenmesi nedeniyle önem arz etmektedir. İstikrarın sağlanması ve uluslararası düzenin korunması için gerekli olan politikaların belirlenmesine öncülük etmeye

çalışan NATO, siyasi yönüyle de dünya ile bütünleşmeyi amaçlamaktadır. Bir askeri kurum olarak kurulmasına rağmen siyasi birçok aracı olan NATO, bu araçlarını daha geniş bir alana yayarak siyasi varlığının kalıcı olması için çalışmaktadır. Siyasi uyumun sallanmasının NATO'nun varlığı için hayati bir önem taşıdığını belirten rapor, kuruluş ilkelerinden ve değerlerinden sapmadan kendi güncelleyen NATO'nun güvenlik ve refah için önemli olduğunu vurgulanmaktadır (NATO 2030, 2020, s. 64).

Sonuç olarak, yaklaşık bir milyar kişiye barındıran 30 ülkenin oluşturduğunda NATO, kendini yenileme ve çağa ayak uydurmak konusunda çok başarılı bir örnek olduğu değerlendirilmektedir. Dünyanın farklı bölgelerindeki güvenlik sorularına odaklanarak istikrar ve güvenlik için faaliyetlerde bulunan NATO, Çin ve Rusya'nın aktif dış politikalarına karşı uyum içinde hareket edilmesini savunmaktadır. Teknolojik gelişmelere, nükleer çalışmalara, savaş yöntemlerine, politik araçlara, güvenlik stratejilerine, geçmiş deneyimlere, siyasi kimliğe ve yeni tehditlere odaklanan NATO 2030 Raporu, önümüzdeki on yıllık NATO programının ilk halkasını oluşturmaktadır.

2022 yılında kabul edilen NATO 2022 Stratejik Konsepti'nin temel argümanları ile paralel bir yapıya sahip olan rapor, müttefikler ve NATO arasındaki işbirliğinin önemine vurgu yaparken yeni tehditlere ve yayılcı ülkelere karşı önlemler alınması için uyarılarda bulunmaktadır. Demokratik argümanların NATO için vazgeçilmez bir olgu olduğunu belirten Rapor, NATO'nun vizyonunu bu temeller işığında açıklamaya çalışmaktadır.

5.7. 2017 ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi ve NATO 2030 Raporu'nun Karşılaştırılması

II. Dünya Savaşı sonrasında Komünizm yayılmasını engellemek ve tehditlere karşı Avrupalı devletleri korumak için kurulan NATO, günümüzde devasa bir askeri ittifak haline gelmiştir. Kuruluş amacının ve o dönemki tehditlerin ortadan kalkmasına rağmen varlığını devam ettiren NATO, üye ülkelerin çıkarlarının korunması ve uluslararası güvenliğin sağlanması için caydırıcı bir güç olma özelliğini devam ettirmektedir. Üyeleri ile ilgili çok kapsamlı bir ilişki içerisinde olan NATO, üyelerinin

tüm politikalarını yakından ilgilendirirken aynı zamanda onlar çıkarlarını korumak için politikalar yürütmektedir. Oy birliği yönteminin kabul edilmesine rağmen üyelerin güçleri oranında etkili olduğu NATO'da, başta ABD olmak üzere askeri ve ekonomik olarak güçlü olan devletlerin daha yüksek sesle fikirlerini ifade ettiği değerlendirilmektedir. NATO'nun askeri ve ekonomik alanlarda en önemli üyesi olan ABD, NATO politikalarını ile kendi politikalarının paralel bir şekilde ilerlemesini istemektedir.

Donald Trump döneminde, ABD ve NATO arasındaki bütünleşik ilişki devam ettirilmiş ve paralel politikalar yürütülmüştür. NATO ve ABD'nin ortak hareket ettiği varsayımının açık bir şekilde ispat edilebilmesi için Trump döneminde yayınlanan 2017 Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi ve NATO 2030 Raporu'nun karşılaştırılması önemli bir husus olarak ifade edilmektedir. Bu iki belgenin yayınlanma süresi arasında fazla bir zaman olmaması, iki belgenin Trump döneminde yayınlanması ve bu belgelerin açıklayan tarafın temel yol haritasının belirlenmesi, analiz için bu belgelerin seçilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

İki belge arasında, ABD UGSB (2017)'nin daha önce yayınlanmasından dolayı ABD'nin NATO'yu etkilemesi üzerinde durulacaktır. UGSB daha önceki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiş, iç ve dış politika konularında geniş bir yelpaze çizmiştir. Dış politika konuların ve tehditlerin belirlenmesi hususunda; Çin, Rusya, cihatçı örgütler, teknolojik gelişmeler, terörizmin, ekonomik gelişmeler, siyasi araçlar ve askeri kapasite unsurları gibi birçok konu ele alınarak belirlenen bölgesel politikaların üzerinde durmuştur. Aynı şekilde, NATO 2030 Raporu'da ABD UGSB'de yer alan konulara paralel olarak; Rusya, Çin, terörizm, teknolojik gelişmeler, iklim değişikliği, askeri kapasite ve nükleer silahlar üzerinde durmuştur. İki belge karşılaştırıldığında; Rusya, Çin, teknoloji, askeri kapasite ve nükleer güç, terörizm, külfet paylaşımı ve bölgesel politikalar gibi konuların daha fazla ön plana çıktığı belirlenmiştir. Karşılaştırma alanı olarak belirlenen bu başlıklar, NATO ve ABD'nin gelecek planlarında önemli bir yer tuttuğu da değerlendirilmektedir.

Söz konusu iki belge Çin ile ilgili bölümleri içermektedir. Çin'in hem ekonomik hem de askeri olarak büyük bir atılım yapması, ABD ve NATO'nun bu konuda önlemler almasını zorunlu kılmaktadır. Trump'ın "*Önce Amerika*" vizyonu çerçevesinde; Çin ile ekonomik savaşa girmesi, Pandemi nedeniyle Çin'i sorumlu

tutması ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) kararları neticesinde Çin ile çekişme yaşaması, önemli gelişmeler olarak değerlendirmektedir. UGSB, Çin'i ABD değerlere karşı çıkan devlet olarak tanımlarken rapor ise Çin'in gün geçtikçe otoriter bir yapıya büründüğünü ifade etmektedir. UGSB Çin'i liberal değerlere ters giden, yayılmacı bir dış politika benimseyen ve askeri modernizasyonu hızlandıran bir ülke olarak tanımlamaktadır. Ayrıca ekonomik ve siyasi olarak gün geçtikçe güçlenen Çin, ABD için tehditler de içermektedir. NATO raporunda Çin'in yayılmacılığına vurgu yapılırken bu politikalar sonucunda müttefikler için tehditlerin oluşmaya başladığı ifade edilmektedir. Aynı zamanda teknolojik gelişmeler ve ekonomik işbirliği konularında, iki belgede Çin'in önemli bir aktör olduğunu vurgulamaktadır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra hem ABD hem de NATO için önemli bir yere sahip olan Rusya, söz konusu iki bölgede de kendine yer bulmuştur. Rusya'nın; ABD'ye tehdit oluşturduğu, yayılmacı bir politika benimsediği, istikrarsızlığa yol açtığı, çatışmalar içerisinde yer aldığı, Çin ile yakın ilişkiler kurarak ABD'ye ters politikalar benimsemesi ve Kübalı radikalleri desteklemesi, UGSB'de kendine iyi edinen bazı başlıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Rapor Rusya'nın; Karadeniz ve Akdeniz'de istikrarsızlık için politikalar benimsediğini, küresel güvenliği tehdit ettiğini, önemli askere teknolojiye sahip olduğunu, Çin ile sıkı ilişki içerisinde hareket ettiğini belirterek NATO için temel tehditlerden biri olduğu ifade edilmektedir. Her iki belge de benzer konular içermekte olup Rusya'dan gelebilecek tehditler ve alınacak önlemler konusunda benzer düşünceleri paylaşmaktadır.

Hem UGSB hem de rapor teknoloji konusunda önemli vurgular yaparken bölüm başlığı altında dikkatlice incelemiştir. Ekonomik ve siyasi olarak gelişmek için tüm teknolojik gelişmelere önem veren UGSB, özellikle teknolojik araştırmaların ve yatırımların desteklenmesini önermektedir. Ayrıca, teknoloji sayesinde askeri ve siber güvenlik alanlarında önemli kazanımlar elde edeceğini savunan UGSB, Ar-Ge faaliyetlerinin de hızlandırılmasını amaçlamaktadır. Rapor, ittifakın geleceği için teknolojik altyapının güçlenmesine ve üyeler arasındaki teknoloji transferinin artmasına önem vermektedir. Kamu-Özel işbirliğinin artırılarak bilginin yayılması öncelikli politika haline getirilmesi önermektedir. Benzer politikalar benimseyen NATO ve ABD, teknolojinin geleceği hakkında belirleyici bir rol oynayacağı konusunda fikir birliğine varmıştır.

ABD, terörle mücadele için ekonomik ve askeri anlamda büyük yatırımlar yaparken NATO'da müttefiklerinin mücadele politikalarını desteklemektedir. UGSB terörizmle mücadeleyi önemli politikalar arasında gösterirken çeşitli bölgelerde terörle mücadele eden ülkelerin desteklenmesini de ifade etmektedir. Özellikle İran ve Kuzey Kore'nin terörizmi destekleyen bir yapıda olmasına dikkat çeken ABD, bu ülkelerle mücadele konusunda kararlı olduğunu belirtmektedir. NATO ise terörizmi en eski tehdit olarak tanımlarken mücadele için topyekûn hareket etmeyi önermektedir. NATO'nun beşinci maddesine 11 Eylül saldırılarından sonra ilk ve tek olarak başvurulduğuna dikkat çeken ittifak, müttefikler arası işbirliği ve istihbarat paylaşımı konusunda önerilerde bulunmaktadır. Terörizmle mücadele konusunda NATO ile benzer görüşleri paylaşan ABD, daha sert ve caydırıcı önlemler alırken NATO ise üyelerine bu yönde politikalar benimsemesini önermektedir.

ABD, Avrupalı ülkelerin daha güvenli bir ortamda yaşamaları için gereğinden fazla harcama yaptığını ifade ederken Avrupalı devletlerin adil bir şekilde külfet paylaşımına katılmasını istemektedir. Trump seçildikten sonra katıldığı NATO Zirvesinde adil külfet paylaşımını dile getirmesi, ABD'nin görüşlerini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Aynı şekilde UGSB, NATO'da önemli sorumluluklar aldıklarını belirterek müttefiklerin külfet konusunda adil paylaşma dâhil olmalarını ve GSMH'sinin %2'sini savunma harcamalarına ayırmalarını önermektedir. Rapor, üyelerin külfet paylaşımına adil bir şekilde katılım sağlanmasını ve savunma harcamalarını ittifakın geleceğine göre yapmasını önerilmiştir. Özellikle AB üyelerinin külfet paylaşma konusunda önemli olduğunu vurgulayan rapor, NATO'nun askeri bir ittifak olduğunu ifade etmektedir. Hem ABD hem de NATO, paylaşım ve savunma harcamaları konusunda ortak bir noktada buluşmaktadır.

Yukarıda belirtilen konular ek olarak diplomasi, siyasi araçların kullanımı ve bölgesel politikalar gibi birçok önemli konu da belgelerde belirtilmektedir. ABD'nin gelecekte daha güçlü olması ve Çin ile olan rekabeti kazanması için önem vermesi gereken diğer konular olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda, NATO'nun siyasi kimliğini geliştirmek ve küresel istikrara katkı sağlamak için bu konulara önem vermektedir.

Sonuç olarak, Trump dönemi ABD dış politikasının en temel belgelerden biri olan UGSB ABD'nin önceliklerini ortaya koymaktadır. Askeri, siyasi ve ekonomik

konular başta olmak üzere birçok konuyu içeren UGSB, ABD'nin tüm araçlarını kullanmasını zorunlu kılmaktadır. Buna paralel olarak NATO'da siyasi ve askeri kimliğini daha da geliştirmek ve üyelerinin barış ve refah içerisinde yaşamalarının sağlanmasını amaçlanmaktadır. Hem ABD hem de NATO, ortak hedeflerin belirlenmesi nedeniyle paralel politikalar benimsemektedir. Söz konusu iki belgenin içerik ve öneriler bazında benzer özellikler taşıdığı ancak ABD UGSB'nin, NATO 2030 Raporu'ndan önce yayınlanmasından dolayı ABD'nin NATO'yu etkilediği değerlendirilmektedir. NATO'nun en önemli üyesi olan ABD'nin hem kendi hem de NATO'nun geleceğini ilgilendiren konularda, NATO'yu etkileyen politikalar benimsemesi ve bunların NATO çatısı altında diğer müttefikler tarafından kabul edilmesini istemesi, doğal bir durum olarak ifade edilmektedir. Maddi ve askeri olarak NATO'ya en büyük desteği vermesi nedeniyle bu durumun kaçınılmaz olduğu da değerlendirilmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ

II. Dünya Savaşı sonrasında kurulan yeni düzen, ülkeleri ittifak yapmaya yönlendirirken ülkeden dış politikalarını temelden etkilemiştir. Başta II. Dünya Savaşı'nın galip devletleri olmak üzere tüm dünya güvenlik temelli aktif bir dış politika benimsemiştir. Devletler bir yandan ikili ilişkilerini geliştirirken aynı zamanda uluslararası kurumların (BM, NATO gibi) kurulmasını desteklemiştir. Dönemin siyasi ve askeri şartlarına güven kurulan NATO, ABD'nin askeri ve siyasi varlığının bir sonucu olarak değerlendirmektedir. Kuruluşundan itibaren ABD ile sıkı ilişkileri olan NATO, paralel politikalar benimseyerek varlığını sürdürmüştür.

Dönemin şartlarına ayak uydurma konusunda çok başarılı bir sicile sahip olan NATO, hem ABD'nin hem de diğer ülkelerin çıkarlarına göre hareket ederek ittifakın güçlü kalmasını sağlamıştır. ABD ile olan ilişkisini belli bir seviyenin altına indirmeden devam ettiren NATO, ABD Başkanları tarafından her zaman önem verilen bir özelliğe sahip olmuştur. Çalışmanın ana dönemini oluşturan Trump döneminde de ABD-NATO ilişkisi önemli sürdürmüştür. Donald Trump'ın "Önce Amerika" vizyonu ile ABD'nin çıkarlarını ve ilkelerini tekrardan en yükseğe çıkarmayı amaçlaması ve uluslararası kurumları ABD ile ortak hareket etmeye davet etmesi, ABD ile NATO ilişkisinin bir güncelleme yaşamasına neden olmuştur.

2014 yılında düzenlenen Galler Zirvesi'nde NATO üyeleri, 2024 yılının sonuna kadar GSMH'lerinin %2'si kadar savunma bütçesi ayırma konusunda hedef belirlemiştir (NATO, 2014). Bu husus, 2017 ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi'nde açıkça ifade edilmektedir (Trump, 2017, s. 47-48). ABD, hem askeri olarak hem ekonomik olarak belirlenen hedefleri tutturmakla birlikte ittifaktaki en baskın devlet olma özelliğini devam ettirmektedir. Savunma bütçesi için 2022 yılında GSMH'nin %3,3'ünü ayıran ABD, yaklaşık olarak 822 Milyar Dolar harcama yapmıştır. Bu harcama oranı, NATO üyelerinin toplam savunma harcamalarının yaklaşık olarak % 78'ine denk gelmekte olup en yakın harcama yapan ikinci ülke olan İngiltere ise 72 Milyar Dolar harcama yapmıştır. Bu harcama oranları ABD'nin NATO'daki baskınlığını bir kez daha ortaya koymaktadır (NATO, 2022d, s. 6-9).

NATO; karargâh faaliyetlerini sürdürmek, operasyon düzenlemek, tatbikat yapmak ve eğitim faaliyetlerini icra etmek için yıllık olarak yaklaşık üç milyar dolarlık bir bütçeye ihtiyaç duymaktadır. Bu bütçe üye ülkelerin ekonomik büyüklükleri ile orantılı olarak hesaplanmaktadır. ABD, NATO yıllık bütçesinin yaklaşık olarak %16'sını karşılayarak ilk sırada yer alırken Almanya'da benzer bir oranla ikinci sırada yer almaktadır (NATO, 2022d). Hem savunma harcamalarında hem de NATO'nun bütçesine katılma konusunda en önemli ülke olan ABD, bu sayede NATO'yu etkileme ve yönlendirme potansiyelini elinde bulundurmaktadır. Bu ekonomik ve askeri güç sayesinde kendi güvenlik politikalarından NATO'yu bir araç olarak kullanma yetkinliğine sahip olan ABD, aynı zamanda diğer müttefikleri de etkileme potansiyeline sahiptir. Sonuç olarak, NATO çatısı altında en büyük askeri ve ekonomik güç olan ABD, NATO politikalarını belirleme, operasyonları yönetme ve komuta kademesinde üstünlük kurma konusunda önemli bir etkiye sahiptir.

ABD dış politikasında çok önemli bir yer tutan askeri yetenekler, NATO ile birlikte bir bütün olarak düşünülmekte olup bu durum Trump döneminde de devam etmiştir. Trump'ın askeri varlığı yükseltmek ve siyasi gücün tekrardan en yükseğe çıkarmak için sert politikalar benimseyeceğini açıklaması, NATO'nun politikalarını yeniden değerlendirerek ABD ile benzer politikalar yürütmesini desteklemiştir.

NATO, her ne kadar güvenlik kaygıları nedeniyle kurulmuş olsa da Trump, bu ittifakı sadece güvenlik açısından değerlendirmemiştir. ABD'nin her zaman daha fazla kazanmasını temel alan “*Önce Amerika*” vizyonu nedeniyle Trump, ittifak üzerindeki çıkarlarını arttırmayı hedeflemiştir. ABD'nin güvenliğini sağlarken aynı zamanda gücünü artırma isteği ile mevcut askeri ve ekonomik gücü, diğer ittifak üyelerinin ABD'yi takip etmesine (*bandwagging*) neden olmaktadır. Schweller'in çıkar dengesi teorisinin bir yansıması olan bu durum, ABD'nin ittifak içerisinde temel aktör olmasını perçinlerken aynı zamanda ABD'nin NATO'yu bir araç olarak kullanma potansiyelini de arttırmaktadır.

ABD ve NATO arasındaki benzer politikaların icra edilmesi sürecinde, ABD'nin daha baskın olduğu taraf olduğu ve NATO'yu etkilediği değerlendirilmektedir. Trump döneminde öngörülemeyen politikaların çok fazla olmasına rağmen güvenlik konusunda atılacak adımlar göreve gelir gelmez açıklamıştır. 2017 yılında ABD UGSB yayınlanmış ve Trump dönemini güvenlik ve

genel dış politikasının ilkeleri ortaya konulmuştur. Göreve geldiği zaman dikkate alınrsa, en erken yayınlanan UGSB olma özelliğini taşıyan bu belge, “Önce Amerika” vizyonu çerçevesinde hazırlanmıştır. ABD'nin çıkarlarını korumayı ve değerlere karşı tehditleri ortadan kaldırmayı esas alan stratejik belge, askeri konular hakkında önemli başlıklar içermektedir. Stratejik belge önceki dönemlerde yayınlanan UGSB ile paralel politika konuları içermesine rağmen yeni konuların eklenmesi ve uzunluğu açısından ABD tarihinin önemli UGSB’den biri olarak kabul edilmektedir. ABD vatanını, refahını, ekonomik gücünü, barışı sağlama isteğini ve bölgesel politikalarını açıklamaya çalışan belge, müttefikler ve uluslararası kurumlar tarafından da dikkatle takip edilmektedir. Trump döneminde yayınlanan bu stratejik belge, ABD dış politikasının önceliklerini belirlerken aynı zamanda diğer ülkelerin de ABD'ye karşı olan tutumunu etkilemektedir.

NATO tarafından yayınlanan NATO 2030 Raporu, ittifakın temel yol haritasını ve önceliklerini ifade etmektedir. Geçmişten alınan dersler ve gelecekteki muhtemel tehdit konularını içeren rapor, müttefiklerin askeri ve siyasi politikalarını etkileme potansiyeline sahiptir. NATO'nun siyasi gücünü artırması ve caydırıcılığının sürdürülmesi için tüm araçlarını kullanmasını gerektiğini belirten rapor, üye ülkelerin bu konularda sorumluluk almalarını önermektedir.

Söz konusu iki belge karşılaştırıldığında zaman benzer konuları içerdikleri ancak ABD UGSB’nin iç işlerini ilgilendiren konuları da içermesi nedeniyle daha detaylı olduğu görülmektedir. Genel dış politika konularında daha fazla gelişim göstermeyi, rakipleri yakından takip etmeyi ve uluslararası dengeleri korumayı öneren konuları baz alan belgeler, taraftar için hayati önem taşıyan alanları içermektedir. İki belge; Çin, Rusya, teknolojik gelişmeler, terörizm, ekonomi, enerji güvenliği, nükleer silahlar ve askeri yetenekler gibi konulara odaklanmış ve bu hususların önemli vurgulanmıştır. İlgili iki belge özellikle Çin konusunda detaylı bölümlere yer verirken en büyük siyasi ve askeri rakip olarak tanımlamıştır. Çin’in kurmuş olduğu ittifaklar ve ekonomik gücü nedeniyle dikkatle takip edilmesi gereken bir ülke olarak belirtilirken iki belgenin odak noktasını oluşturmaktadır.

Bu karşılaştırma neticesinde, stratejik belge ve rapor temel konularda benzerlik gösterdiği ve paralel politikaların benimsendiği görülmektedir. UGSB, rapora göre daha önce yayınlanması nedeniyle, ABD'nin NATO’yu etkilediği ve NATO'yu bir dış

politika aracı olarak kullandığı hipotezinin kabul edilebilir olduğu saptanmıştır. Tezin kuramsal çerçevesini belirleyen Neoklasik Realizm detaylı bir şekilde incelenmiş ve ara değişken olarak belirlenen değişkenlerden biri olan liderin, dış politikayı etkileme ve belirleme konusunda önemli olduğu değerlendirilmiştir. Trump'ın öngörülemez bir şekilde politikalar benimsemesi, NATO'ya karşı uyarılarda bulunması ve rakiplerine karşı aktif bir politika benimsemesi, NATO ilişkilerini derinden etkilemiştir. ABD-NATO ilişkilerinde başkanın önemli olduğunu belirtilirken Trump döneminde de bu durumun sürdüğü kabul edilmektedir. ABD dış politikasının genel yapısı incelenirken NATO-ABD ilişkisinin tarihi geçmişi ve ABD'nin dış politika araçları ortaya konmaya çalışılmıştır. Özellikle Rusya'ya karşı kurulan bu ittifakın, ABD ve Avrupa'nın güvenliği için ne kadar önemli bir yer tuttuğu açıklanırken ABD ve NATO arasınca girift bir ilişkinin olduğu ortaya konmuştur.

Sonuç olarak, ABD ve NATO arasındaki ilişkinin tarihi kökleri ve boyutu düşünüldüğünde, ilişkinin ortak temellere dayandığı ve bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Çalışmanın temel noktasını oluşturan, “ABD-NATO ilişkisinde ABD'nin baskın olduğu ve NATO'yu bir dış politika aracı olarak kullandığı” düşüncesinin doğruluğu örneklerle açıklanmaya çalışılmıştır. NATO içindeki en önemli devlet olan ABD'nin; askeri, siyasi ve ekonomik gücü nedeniyle ittifakı etkilediği, araçsallaştırma konusunda tüm yeteneklerini kullandığı ve araçsallaştırma politikalarının Trump döneminden daha eskiye dayandığı görülmüştür. Ayrıca, ABD'nin yukarıda bahsedilen askeri, siyasi ve ekonomik gücü sayesinde, NATO'yu derinden etkilemesinin ve dış politika aracı olarak kullanmasının kaçınılmaz bir son olduğu da değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akçay, E. & Akbal, Ö. (2013). ABD Güvenlik Politikasında Söylem ve Pratik. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7-29.
- Armaoğlu, F. (2020). *Türk Dış Politikası Tarihi*. İstanbul: Kronik Kitap.
- Aydın, M. (2004). Uluslararası İlişkilerin “Gerçekçi” Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 33-60.
- Bağbaşıoğlu, A. (2018). *NATO'nun Dönüşümünün Balkanlara Yansımaları: Müdahale, Genişleme, Ortaklıklar*. İstanbul: Nobel.
- Balcı, A. (2020). Realizm. *Uluslararası İlişkiler Giriş: Tarih, Teori, Kavram ve Konular* içinde, der. Şaban Kardaş, Ali Balcı (s. 119-146). İstanbul: Küre Yayınları.
- Balcomb, R. (2022). Defence Policy. *Aspects of Contemporary France* içinde, der. Sheila Perry (s. 62-84). Routledge.
- BBC. (2018, Temmuz 17). *Trump Rusya'nın ABD seçimlerine müdahale ettiğini kabul etti*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-44866605> adresinden alındı.
- BBC. (2021, Ekim 31). *Trump wall: How much has he actually built?* <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-46824649> adresinden alındı.
- BBC. (2022, Mayıs 19). *NATO: İsveç ve Finlandiya'nın üyeliğine Türkiye neden karşı çıkıyor; Ankara'nın kaygıları giderilebilecek mi?* BBC: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-61492109> adresinden alındı.
- Best, A., Hanhimäki, J. M., Maiolo, J. A., & Schulze, K. E. (2015). *International History of the Twentieth Century and Beyond*. New York: Routledge.

Callaghan, J., O'Connor, B., & Phythian, M. (2019). *Ideologies of American Foreign Policy*. New York: Routledge.

Cambridge. (2022, Mart 30). *Cambridge Dictionary*.<https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce-t%C3%BCrk%C3%A7e/instrument>. adresinden alındı.

Carr, E. H. (2020). *Yirmi Yıl Krizi 1919-1939*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

CFR, C. o. (2022). *Trump's Foreign Policy Moments*.
<https://www.cfr.org/timeline/trumps-foreign-policy-moments> adresinden alındı.

Congress, U. (2017). *The 2017 National Security Strategy: Issues for Congress*. Washington: Congress. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN10842> adresinden alındı.

Defense, U. D. (2017, Kasım 18). *Statement by Secretary of Defense James N. Mattis on the President's National Security Strategy*.
<https://www.defense.gov/News/Releases/Release/Article/1399583/statement-by-secretary-of-defense-james-n-mattis-on-the-presidents-national-sec/> adresinden alındı.

Demirkıran, Ö. (2007). Fransa'nın Güvenlik Politikası: De Gaulle Dönemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 79-92.

Devlen, B., Özdamar, Ö. (2009). "Neoclassical Realism and Foreign Policy Crises", *Rethinking Realism in International Relations Between Tradition and Innovation* içinde, der. Annette Freyberg, Inan Ewan Harrison Patrick James, (The Johns Hopkins University Press).

Dunne, T. &. (2021). Realizm. *Küreselleşen Dünya Siyaseti: Uluslararası İlişkilere Giriş* içinde, der. J. Baylis, S. Smith, & P. Owens (s.179-199). İstanbul: Küre Yayınları.

Economist, (2019, Kasım 7). *Emmanuel Macron warns Europe: NATO is becoming brain-dead*. <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead> adresinden alındı.

Ereker, F. A. (2019). *NATO'nun Güvenlik Anlayışı ve Stratejik Konseptleri*. İstanbul: Güvenlik Yazıları Serisi, No.23.

Erhan, Ç. (2020). ABD ve NATO'yla İlişkiler. *Türk Dış Politikası Cilt I 1919-1980* içinde, der. Baskın Oran (s. 522-577). İstanbul: İletişim Yayınları.

Ersoy, E. (2019). Realizm. *Uluslararası İlişkiler Teorileri* içinde, der. Ramazan Gözen (s. 165-196). İstanbul: İletişim Yayınları.

Ertoyl, B. (2019). Uluslararası İlişkilerde Realist Geleneğin Dönüşümü ve Neoklasik Realizm. *Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, 1(1), s. 1-26.

Euronews. (2020, Eylül). *İsrail, BAE ve Bahreyn arasında varılan 'ilişkilerin normalleştirilmesi' anlaşması imzalandı*. <https://tr.euronews.com/2020/09/15/israil-bae-ve-bahreyn-aras-nda-var-lan-iliskilerin-normallestirilmesi-anlasm-as-abd-de-imza> adresinden alındı.

Fırat, M. (2009). Soğuk Savaş Sonrasında Fransa'nın Dış Politikası. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 115-163.

Foulon, M. (2015), Neoclassical Realism: Challengers and Briding Identities, *International Studies Review*, 17 (4), 635-661.

Ghez, J., & Larrabee, F. S. (2009). France and NATO. *Survival: Global Politics and Strategy*, 77-90.

Gözen, R., Oğuzlu, T., Uslu, N., Çolakoğlu, S., & Wiltse, E. Ç. (2018). *Amerikan Dış Politikası*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Gürdal, E. (2021). ABD Ulusal Güvenlik Strateji Belgelerinde Çin'in Yeri ve Hegemonik Düzen. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 200-219.

Hale, W. (2003). *Türk Dış Politikası 1774-2000*. İstanbul: Mozaik.

Heuser, B. (1997). *NATO, Britain, France and The FRG*. Londra: Palgrave Macmillan.

Hook, W., & Spainer, J. (2013). *American Foreign Policy Since World War II*. Washington: SAGE Publications.

Kennedy, P. (2002). *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Kocamaz, S. Ü. (2020). Donald Trump Döneminde Avrupa Birliği-ABD İlişkileri: Liberal Dünya Düzeni, Krizler ve Ayrışan Politikalar. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 28(2), s. 221 - 253.

Lobell, S. E. ve Ripsman, N. M. ve Taliaferro, J. W. (2009). *Neoclassical Realism, the State and Foreign Policy*, New York: Cambridge University Press.

Lobell, Steven E. (2009), *Threat Assessment, the State and Foreign Policy: A neoclassical realist model*, Cambridge University Press.

Machiavelli, N. (2014). *Hükümdar*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Mearsheimer, John J. (2009). Reckless States and Realism, *International Relations*, Vol.23, No.2, 241-256.

Mearsheimer, John. J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W. W. Norton & Company.

MFA. (2020, Aralık 27). *NATO 2030: Yeni bir Çağ için Birliktelik*: <https://www.mfa.gov.tr/nato-2030.tr.mfa> adresinden alındı

Morgenthau, H. (1993). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: McGraw-Hill Education.

Murray, D. (2013). Military Action but not as We Know It: Libya, Syria and The Making of an Obama Doctrine. *Contemporary Politics*, 146-166.

NATO. (2014, Eylül 5). Wales Summit Declaration. www.nato.int: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm adresinden alındı.

NATO. (2020). *NATO 2030 Report: United for a New Era*. NATO.

NATO. (2022a, Nisan 20). *What is NATO?* <https://www.nato.int/nato-welcome/index.html>: <https://www.nato.int/nato-welcome/index.html> adresinden alındı.

NATO. (2022b, Mayıs 18). *Finland and Sweden submit applications to join NATO*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_195468.htm adresinden alındı.

NATO. (2022c, Aralık 25). NATO Leaders: Lord Ismay. https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_137930.htm adresinden alındı.

NATO. (2022d). *Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2022)*. Brüksel.

Nizamü'l-Mülk. (2012). *Siyasetname*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Nye, J. S. (2019). The Rise and Fall of American Hegemony from Wilson to Trump. *International Affairs*, 63-80.

Oğuz, G. (2019). Amerikan Dış Politikasında Trump Dönemi ve Amerikan İstisnacılığı Anlatısının Sonu. *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 109-123.

Oğuzlu, T. (2019). *NATO-Rusya İlişkileri*. İstanbul: Güvenlik Yazıları Serisi, No:27.

Oxford. (2022, Mart 30). *Oxford Dictionary*.

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/instrument?q=instrument> [30.03.2022]. adresinden alındı.

Paterson, P. (2018). *Origions of U.S. Foreign Policy*. Perry Center Occasional Paper, 1-50.

Pedersen, S. (2007). Back to the League of Nations. *American History Rewiev*, 1091-1117.

Ripsman, N. M. (2009). Neoclassical Realism and Domestic Interest Groups, *Neoclassical Realism, The State, and Foreign Policy*, Cambridge University Press

Ripsman, N. M. ve Taliaferro, J. W. ve Lobell, S. E. (2016), *Neoclassical Realist Theory of International Politics*, New York: Oxford University Press.

Robertson, D. (2004). *The Routledge Dictionary of Politics*. London: Routledge.

Rose, G. (1998). Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy, *World Politics*. 144-172.

Sarınay, Y. (2000). Atatürk'ten Günümüze Türk Dış Politikası Hakkında Genel Bir Değerlendirme. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 857-886.

Schweller, R. L. (1994). Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In., *International Security*, 72-107.

Schweller, R. L. (2003). The Progressiveness of Neoclassical Realism., *Progress in International Theory* içinde, der. C. Elman, M. F. Elman (s. 311-348). MIT Press.

Schweller, R. L. (2004). Unanswered Threats: A Neoclassical Realist Theory of Underbalancing, *International Security*, Volume. 29, Number. 2, s. 164.

Snyder, J. (1977). "The Soviet Strategic Culture. Implications for Limited Nuclear Operations", *Interim Report, RAND Corporation*, s. 38.

Sokullu, C. E. (2019, Ekim). Transatlantik İlişkiler, *Güvenlik Yazıları Serisi, No.11*, https://trguvenlikportali.com/wp-content/uploads/2019/10/TransatlantikIliskiler_EbruCananSokullu_v.1.pdf

Sönmezoğlu, F. (1996). *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*. İstanbul: Der Yayınları.

Sümer, G. (2008). Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü. *Uluslararası İlişkiler*, 119-144.

T24. (2017, Mayıs 20). *Gözler Trump'ın ilk yurtdışı ziyaretinde*. <https://t24.com.tr/haber/gozler-trumpin-ilk-yurtdisi-ziyaretinde,405059> adresinden alındı

Taliaferro, J. W. (2000). Security seeking under anarchy: defensive realism revisited. *International Security*. 25(3). pp. 128-161.

Taliaferro, J. W., S. E., & N. M. (2009). *Neoclassical Realism, The State, and Foreign Policy*. Cambridge University Press,

Tang, S. (2009). Taking Stock of Neoclassical Realism, *International Studies*, Review 11.

TASAV. (2020). *Trump Dönemi Politikaları ve Biden Döneminden Beklentiler*. İstanbul.

TDK. (2022, Mart 30). "Araç", *Türk Dil Kurumu Resmî İnternet Sayfası*. Türk Dil Kurumu Resmî İnternet Sayfası: <https://sozluk.gov.tr/?kelime=araç> [30.03.2022] adresinden alındı

Tukidides. (2020). *Peloponnesos Savaşları*. İstanbul: Belge Yayınları.

Tür, Ö., & Salık, N. (2017). Uluslararası İlişkilerde “Küçük Devletler”: Gelişimi, Tanımı, Dış Politika ve İttifak Davranışları. *Uluslararası İlişkiler*, 3-22.

Tzu, S. (2015). *Savaş Sanatı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Walt, S. M. (1987). *The Origins of Alliances*. New York: Cornell University Press.

Waltz, K. (1979). *Theory of International Politics*. Reading: Addison-Wesley.

Waltz, K. N. (1996). International Politics is not Foreign Policy. *Security Studies*, 54-57.

Wieclawski, J. (2017). Neoclassical Realism And The Crisis Of The Realist Paradigm In Contemporary International Relations. *Mysł Ekonomiczna i Polityczna*, No. 2(57), Lazarski University in Warsaw

Wittkopf, E. R., Jones, C. M., & Charles W. Kegley, J. (2008). *American Foreign Policy: Pattern and Process*. Belmont: Thomson Higher Education.

Yalçın, H. B. (2020). İttifak. *Uluslararası İlişkiler Giriş: Tarih, Teori, Kavram ve Konular* içinde, der. Şaban Kardaş, Ali Balcı (s. 399-408). İstanbul: Küre Yayınları.

Yalçın, H. B., & İlhan, B. (2020). Tek Kutuplu Sistemde Süper Güç Davranışı: Soğuk Savaş Sonrası Amerikan Dış Politikası ve Trump Dönemi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 545-560.

Zakaria, F. (1992). Essay, Realism and Domestic Politics: A Review. *International Security*, 177-198.

Zakaria, F. (1998). *From wealth to power: the unusual origins of americas world role*. Princeton: Princeton University Press.